

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**ePORTFOLIO-OHJAUS
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULUSSA**

Riina Kleimola

2013

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

TIIVISTELMÄ

Kleimola, Riina

ePortfolio-ohjaus Centria ammattikorkeakoulussa

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2013, 70 s ja liitteet 4 s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Nykyisin yhä useammalla korkeakouluopiskelijalla on mahdollisuus työstää opintojensa aikana ePortfoliota, jonka avulla hän voi dokumentoida osaamistaan, kehittää reflektiivistä ajatteluaan sekä luoda innovatiivisia työelämäverkostoja. Onnistuneen ePortfolion taustalla on usein onnistunut ohjausprosessi, jossa opiskelija ja ohjaaja ovat yhdessä asettaneet toiminnalle tavoitteet sekä sitoutuneet aktiiviseen ja päämäärätietoiseen työskentelyyn.

Tässä kehittämishankkeena toteutettavassa pienimuotoisessa laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on suunnitella ja kehittää ePortfolio-ohjauksen prosesseja Centria ammattikorkeakouluun. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ovat holistisessa opiskelijakeskeisessä ohjausmallissa, jossa ohjauksen tavoitealueet ja -toimijat jäsennetään kolmelle eri asiantuntijatasolle. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten eri tasoilla työskentelevät toimijat voivat ohjata opiskelijan ePortfoliotyöskentelyä ja millaista annettava ohjaus voi opintojen eri vaiheissa olla. Lisäksi tarkoituksena on tutkimuksen avulla selvittää, miten ePortfolio-ohjauksella voidaan tukea ohjauksen yleisiä tavoitealueita sekä millaisiin portfoliotyöskentelyn ohjaustilanteisiin eri ohjausmuodot parhaiten soveltuvat. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Centria ammattikorkeakoulun ePortfolio-ohjaukseen keskeisesti liittyvät ohjaustoimijat sekä erään IT-yrityksen asiantuntija. Tutkittavien näkemyksiä ePortfolio-ohjauksesta selvittää laadullisen verkkopohjaisen Webropol-kyselylomakkeen ja deduktiivisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen keskeiset tulokset olivat yhteneväisiä holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin kanssa. Ne noudattivat mallissa kuvattuja ohjaustoimijoiden työnjakoa ja ohjauksen tavoitealueiden määrittelyä. Tutkimustulosten mukaan ohjausmallin ensimmäisellä ohjaustasolla työskentelevät henkilöt ovat keskeisimpiä ePortfolio-ohjauksen toimijoita. He huolehtivat opiskelijan motivaation ylläpitämisestä, työskentelyjännitteen säilyttämisestä sekä ePortfolion kytkemisestä korkeakouluopintoihin. Toisen ohjaustason asiantuntijat tukevat ensimmäisen ohjaustason toimintaa ja vastaavat pääosin kokonaisprosessin sujuvuudesta, eri vaiheiden koordinoinnista ja prosessin kytkemisestä laajempiin koulutuksellisiin tavoitteisiin. Kolmannen ohjaustason toimijat ja tukipalvelujen edustajat puolestaan ohjaavat opiskelijoita omaan erityisalaansa liittyen. ePortfolio-ohjausta tarvitaan koko opintokaaren ajan, mutta erityisesti opintojen alussa ja lopussa. ePortfolio-ohjauksen avulla voidaan monipuolisesti todentaa ohjauksen yleisiä tavoitteita: tukea opiskelijaa opiskelun ja oppimisen osa-alueilla, ammatillisissa ja työelämän kysymyksissä sekä persoonallisen kasvun tavoitteissa. ePortfolio-ohjauksessa yhdistyvät parhaimmillaan sekä kahdenkeskiset yksilöohjaustilanteet että yhteisölliset ryhmäohjaussessiot, joissa hyödynnetään tehokkaasti lähi- ja verkko-ohjauksen menetelmiä.

Asiasanat: portfolio, ePortfolio, ohjaus, holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli, ammattikorkeakoulu

ABSTRACT

Kleimola, Riina

ePortfolio Guidance in Centria University of Applied Science

University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance & Counselling Education and Research Unit. 2013, 70 p + attachments 4 p.

Guidance & Counselling Development Projects and Practices.

ISSN 1796-4717

Nowadays, more and more higher education (HE) students are able to build an ePortfolio during their studies. This makes it possible for them to document and follow their learning, develop reflective thinking and create innovative working life networks. A successful ePortfolio is usually founded on a successful guidance and counselling process in which the student and the instructor set joint goals and work actively in close interaction.

The purpose of this small-scale qualitative study, implemented as a development project, is to plan and develop an ePortfolio guidance process for Centria University of Applied Sciences. The theoretical background of the study is based on a holistic student-centred guidance model which generally categorizes the different areas and guidance staff to three different expert levels. This study takes a closer look on how the guidance professionals working at different guidance levels is able to support the students' ePortfolio work and what type of ePortfolio guidance is needed in the different phases of HE studies. In addition, the study's purpose is to find out how the general goals of guidance can be realized in the ePortfolio processes. The study also asks how the different guidance forms and methods can be utilized in different guidance situations. The target group of the study includes guidance professionals from Centria University of Applied Sciences and an IT tech professional from a working life company. Their views on the ePortfolio guidance process are examined with the help of a qualitative web-based Webropol survey and a deductive content analysis.

The study results were in line with the holistic student-centred guidance model and followed the model's division of guidance work and the areas of guidance. The staff at the first guidance level has the most crucial role to play in an ePortfolio guidance process. It takes care of maintaining the students' motivation and activity during the ePortfolio process as well as integrating the ePortfolio in other educational activities. The staff at the second level supports the work that is done at the first level. It is responsible mainly for the functionality of a holistic process, coordinating its different phases and integrating the guidance in wider educational goals. The third level, in turn, supports the students according to their own special field of expertise. The ePortfolio guidance is needed during the whole study span but especially in the beginning and at the end of the studies. The ePortfolio guidance makes it possible to achieve the goals that are set for the guidance in general. It supports the students in the areas of education, in the career choices and working life questions as well as in the goals of personal growth. At its best, ePortfolio connects individual guidance situations and communal group sessions, which utilize both face-to-face and virtual methods, to a meaningful guidance process.

Keywords: portfolio, ePortfolio, guidance, a holistic student-centred guidance model, university of applied sciences

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	TUTKIMUKSEN TAUSTAA.....	9
2.1	Portfolion määritelmiä ja lähtökohtia	9
2.2	ePortfolion mahdollisuudet ja haasteet.....	10
2.3	ePortfolioprosessin vaiheet.....	11
2.4	Osaamisen kehittäminen korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnalla	14
2.5	Henkilökohtainen ja yhteisöllinen oppimisympäristö oppijan tukena.....	15
2.6	ePortfolion hyödyntäminen korkeakoulujen ohjaustoiminnassa	16
2.7	Ohjaus osana ePortfolioprosessia	17
2.8	Teknologoiden hyödyntäminen ePortfolio-ohjauksessa.....	19
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIIITEKEHYS.....	21
3.1	Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli	21
3.1.1	Taustaa ja lähtökohtia.....	21
3.1.2	Ohjaustasot ja -toimijat ammattikorkeakoulukontekstissa.....	23
3.1.3	Ohjauksen tavoitealueet.....	25
3.2	Ohjaus opintojen eri vaiheissa	26
3.3	Ohjauksen monia muotoja ja menetelmiä.....	27
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
4.1	Tutkimuskonteksti	29
4.1.1	Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma ja ohjaussuunnitelma ePortfolio-ohjauksen viitekehyksenä Centria amk:ssa .	29
4.1.2	Kyvyt.fi-työkalu ePortfoliotyöskentelyssä ja -ohjauksessa.....	30
4.2	Tutkimuskysymykset.....	31
4.3	Tutkimuksen kohderyhmä	32
4.4	Aineiston keruu- ja analyysimenetelmät	33
5	TUTKIMUSTULOKSET	35
5.1	Ohjaustoimijoiden tehtävät ja roolit ePortfolio-ohjauksessa.....	35
5.1.1	Opettajat oppimisen ja osaamisen kehittämisen ohjaajina	35
5.1.2	Opettajatutorit tavoiteasettelun ja itsearvioinnin tukijoina.....	37
5.1.3	Opiskelijatutorit ja muut opiskelijat vertaisohjauksen vetureina ...	38
5.1.4	Koulutusohjelmajohtajat toiminnan kokoajina ja suuntaajina	40
5.1.5	Opinto-ohjaajat työskentelyn koordinoijina ja motivoijina.....	41
5.1.6	Opintotoimiston henkilöstö osaamisen dokumentoinnin tukijoina	43
5.1.7	Tukipalveluiden asiantuntijat omien erityisalojensa ohjaajina.....	43
5.1.8	Alumnit ja työelämäasiantuntijat sillanrakentajina koulutuksen ja työelämän välillä.....	44
5.1.9	Muut ohjaustoimijat kokonaisprosessin tukijoina	47
5.2	ePortfolio-ohjaus opiskelijan opintopolulla.....	47
5.2.1	Ohjaus ennen opintojen alkua: orientoitumista tulevaan työskentelyyn.....	47
5.2.2	Ohjaus opintojen alussa: merkityksen sisäistämistä ja työskentelyyn sitoutumista.....	48

5.2.3	Ohjaus opintojen edetessä: yksilöllisen opiskelijan kohtaamista ja tukemista.....	49
5.2.4	Ohjaus opintojen lopussa: prosessin kokoamista ja tulevaisuuteen suuntaamista	51
5.2.5	Ohjaus opintojen päätyttyä: kokemusten reflektointia ja työelämäyhteistyötä	52
5.3	ePortfolio-ohjaus ohjauksen tavoitealueilla.....	52
5.3.1	Ohjausta opiskeluun ja oppimiseen	52
5.3.2	Ohjausta urapohdintoihin ja työelämän kysymyksiin	53
5.3.3	Ohjausta persoonalliseen kasvuun ja kehittymiseen	54
5.4	ePortfolio-ohjauksen yksilölliset ja yhteisölliset muodot.....	55
5.4.1	Yksilöohjausta henkilökohtaisiin ohjaustarpeisiin	55
5.4.2	Ryhmäohjausta yhteisöllisyyden ja vertaisuuden tukemiseen.....	56
6	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	57
	LÄHTEET	62
	LIITE 1	71

KUVIOT

KUVIO 1 Portfoliöskentelyn keskeisimmät vaiheet	12
KUVIO 2 ePortfolio-ohjauksen ohjaustahojä holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia mukailien	22

1 JOHDANTO

Portfoliosta on tullut tärkeä osaamisen tunnistamisen ja näkyväksi tekemisen väline. Parhaimmillaan se tukee oppijan ammatillista kasvua, oppimisen omistajuutta, aktiivista toimijuutta sekä tietojen ja taitojen konstruointia ja soveltamista (Niikko 2000). Vaikka portfolion työstäminen on usein varsin yksilöllinen, dynaaminen prosessi, se edellyttää usein yhteisöllistä toimintaa sekä prosessinaikaista ohjausta ja tukea. Portfolio-ohjaajien tehtävänä on auttaa oppijoita sitoutumaan prosessimaiseen työskentelyyn, sisäistämään portfolioprosessin tavoitteet, muodostamaan prosessista kokonaiskuvan, yhdistämään ja kokoamaan monipuolisia aineistoja sekä refleктоimaan ja arvioimaan niitä eri näkökulmista (Niikko 2000). Ohjauksen ulottaminen eri ohjaustoimijoille ja -tasoille mahdollistaa kokonaisvaltaisen tuen prosessin eri vaiheissa. Portfolio-ohjauksen avulla voidaan myös rakentaa uusia siltoja koulutuksen sekä työelämän asiantuntijoiden välille ja näin ylittää perinteisiä raja-aitoja. Samalla voidaan luoda edellytyksiä mielekkäälle, autenttiselle oppimiselle sekä koulutuksen ja työelämän verkostojen vahvistamiselle.

Portfolio toteutetaan yhä useammin erilaisten teknologioiden avulla (Butler 2010, 111; Schallhart & Wieden-Bischof 2010). Teknologiat tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia oppijan osaamisen ja ammatillisen kasvun todentamiselle ja kehittämiseksi (Kankaanranta & Linnakylä 1999, 238). Elektroniseen ePortfolioon voidaan esimerkiksi korkeakoulukontekstissa linkittää osaamista todentavia dokumentteja, tehtäviä ja raportteja, harjoitus-, kehittämis- ja opinnäytetöitä sekä muita opinnoista ja työelämästä hankittuja osaamisennäytteitä. Näin ollen se toimii samalla myös laaja-alaisena ja yksilöllisyyttä tukevana henkilökohtaisena oppimisympäristönä (Personal Learning Environment, PLE).

Tässä kehittämishankkeena toteuttavassa pienimuotoisessa laadullisessa tutkimuksessa pyritään suunnittelemaan ja kehittämään ePortfolioprosessia ja erityisesti siihen liittyvää ohjausta Centria ammattikorkeakouluun. Kehittämistyö liittyy Jyväskylän yliopiston Ohjausalan koulutus- ja tutkimusyksikön järjestämiin erillisiin opinto-ohjaajien opintoihin.

Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat perustuvat Van Esbroeckin ja Wattsin (1998) laatimaan holistiseen opiskelijakeskeiseen ohjausmalliin, jossa huomioidaan ohjauksen eri tasot ja tavoitealueet. Centria ammattikorkeakoulussa otetaan syksyllä 2013 käyttöön Kyvyt.fi-ePortfoliotyökalu. Sen systemaattinen ja tehokas hyödyntäminen ammattikorkeakoulun toiminnassa edellyttää, että ohjausta tarkastellaan ja suunnitellaan eri näkökulmista. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten ohjauksen eri tasot ja toimijat voivat tukea opiskelijaa ePortfolioprosessissa sekä millaista ePortfolio-ohjausta opiskelijan tulisi saada opintojen eri vaiheissa. Lisäksi tarkoituksena on tutkia, miten ePortfolio-ohjauksella voidaan tukea ohjauksen eri osa-alueita sekä millaisiin portfoliotyöskentelyn ohjaustilanteisiin erilaiset ohjausmuodot parhaiten soveltuvat. Tutkimuksen kohderyhmään kuuluu Centria ammattikorkeakoulun ePortfolioprosessin keskeisiä ohjaustoimijoita sekä erään IT-yrityksen asiantuntija. Heidän näkemyksiään kartoitetaan tutkimuksessa verkkopohjaisen Webropol-kyselylomakkeen avulla.

Tässä tutkimuksessa keskitytään ennen kaikkea ePortfolion kokonaisvaltaiseen ohjausprosessiin, eikä niinkään siihen, millainen sisältö, rakenne, tekninen toteutus tai ulkomuoto ePortfoliolla tulisi olla. Tarkoituksena on lisätä ymmärrystä ohjausprosessin ja siihen liittyvien osa-alueiden merkityksestä ePortfolioprosessissa. Ohjaustoimijoiden tulee jo prosessin suunnitteluvaiheessa tietää, millaisia asioita ePortfolio-ohjauksessa

täytyy huomioida. Vaikka ePortfolio-ohjausta tarkastellaan tässä tutkimuksessa ammattikorkeakoulukontekstin näkökulmasta, voidaan siitä saatuja tuloksia hyödyntää soveltuvien osin myös muilla koulutusasteilla ja ePortfolioon liittyvässä kehitysyhteistyössä.

Seuraavaksi luvussa 2 käydään läpi tutkimuksen keskeiset käsitteet ja lähtökohdat. Luvussa 3 esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys, jota vasten tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan. Luvussa 4 perehdytään puolestaan tarkemmin tutkimuskontekstiin ja tutkimuskysymyksiin. Lisäksi tuodaan esille tutkimuksen kohderyhmä sekä aineiston keruu- ja analyysimenetelmä. Luvussa 5 kuvataan keskeiset tutkimustulokset ja niistä tehdyt tulkinnat. Tutkimusraportin lopuksi luvussa 6 kootaan yhteen keskeiset tutkimustulokset ja johtopäätökset.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Tässä luvussa käydään läpi portfolion määritelmiä sekä portfoliotyöskentelyn perusteita. Luvussa nostetaan esille, mistä ePortfoliossa on kyse ja mitkä ovat sen mahdollisuudet ja haasteet. Tämän jälkeen tarkastellaan ePortfoliotyöskentelyn eri vaiheita sekä pohditaan sen merkitystä sekä yksilön että yhteisön näkökulmista. Lopuksi käydään läpi, millä tavalla ohjaus kytkeytyy ePortfolioprosessiin.

2.1 Portfolion määritelmiä ja lähtökohtia

Portfolion käsitettä voidaan lähteä tarkastelemaan esimerkiksi kokoelman, tuotoksen, välineen ja prosessin näkökulmasta. Portfolion taustalla ovat latinankieliset sanat *portare*, joka tarkoittaa kantamista tai kuljettamista, sekä *folia*, joka puolestaan merkitsee lehteä tai paperisivujen kääntämistä. Portfolio onkin perinteisesti nähty oppijan osaamista koskevien dokumenttien ja todistusten säilytyspaikkana tai *kokoelmana* erilaisia kirjoituksia ja muita kirjallisia materiaaleja. (Niikko 2000, 12–19.) Portfolio sisältää kirjallisten tuotosten ohella yhä useammin myös erilaisilla medioilla tuotettuja materiaaleja, kuten videoita, kuvia ja ääntä, jotka tuovat oppijan monipuolista osaamista kootusti esille (Niikko 2000, 13; Butler 2010, 111; Schallhart & Wieden-Bischof 2010, 141–142; Cooper & Love 2007).

Portfoliotyöskentelystä on tullut tietojen taltioinnin ja varastoinnin sijaan myös entistä tavoitteellisempaa, suunnitelmallisempaa ja prosessimaisempaa toimintaa. Oppija voi valikoida ja sisällyttää portfolioonsa esimerkiksi näytteitä omaa osaamista edustavista parhaista töistään ja *tuotoksistaan* (Linnakylä 1994). Parhaimmillaan portfolio antaa tekijälleen *välineen* kehittää omaa persoonallisuuttaan ja ammatillisuuttaan sekä tutkivaa työtötään ja päätöksentekotaitoaan. Tavoitteena on, että oppija on aktiivinen toimija, joka yksin ja yhdessä muiden kanssa reflektoi osaamistaan, työskentelyään ja tuotoksiaan sekä osallistuu näitä koskevien monipuolisten tuotosten valikointiin, organisointiin ja arviointiin. Portfoliossa tulisikin näkyä oppijan tavoitteiden mukainen työskentely-, reflektointi ja oppimis*prosessi*, joka edistää oppijan kehittymistä ja kasvua. (Niikko 2000, 15–20.)

Portfoliota voidaan tarkastella ja määritellä myös erilaisten portfoliomuotojen näkökulmasta, joita se saa tarkoituksesta ja tavoitteesta riippuen. Portfoliot voidaan jakaa muun muassa perusportfolioon, näyteportfolioon, arviointiportfolioon ja prosessiportfolioon. (Niikko 2000, 48–66.)

Portfoliotyöskentely aloitetaan yleensä *perusportfolion* tekemisellä, jolla tarkoitetaan osaamisen ja oppimisen persoonallista dokumentointia ja sitä myötäilevän työkansion kokoamista. Perusportfolio on usein yksityinen, muodoltaan vapaa ja jäsentymätön materiaalikoelma, jonka avulla oppija tarkastelee omaa toimintaansa ja työskentelyään kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista. Oppija kokoaa siihen erilaisia luonnoksia ja välivaiheiden materiaaleja valmiiden tuotosten rinnalle. Tavoitteena on, että oppija oppii tuntemaan omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä luo pohjaa näyte-, prosessi- tai arviointiportfolion tekemiselle. *Näyteportfolio* tehdään puolestaan tiettyä tavoitetta, tarkoitusta tai tahoja varten. Sitä voidaan työstää esimerkiksi tietyn työn, opiskelupaikan, apurahan tai muun tunnuksen hakemista varten. Näyteportfolio pitää sisällään parhaiden töiden kokoelman, tietynlaisen korkeimman mahdollisen saavutustason, joka oppijalla on haettavaan tehtävään tai työhön liittyen. *Arviointiportfoliossa* korostuu näyteportfolion tavoin tulos ja aikaansaannos. Se on

kuitenkin usein ulkoapäin säädely, mallinnettu ja strukturoitu tuotos, jonka tavoitteena on kuvata mahdollisimman tarkasta portfolion tekijänarviointikriteerien mukaista suorituskykyä. Siihen liittyy tekijän oman arvioinnin lisäksi myös ulkopuolisten toimijoiden antama palaute. *Prosessiportfolio* on puolestaan joustava ja yksilöllinen, tekijänsä henkilökohtaista kasvuprosessia kuvaava portfolio, joka on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan vapaa. Sitä jäsennetään elinikäisen oppimisen näkökulmasta, ja siinä kuvataan tekijän monimuotoista kokemusmaailmaa eri näkökulmista. Prosessiportfolion tarkoituksena on kuvata oppijan yksilöllisen kasvun historiaa ja nykyisyyttä sekä peilata niihin kohdistuvia tulevaisuuden muutoksia. (Niikko 2000, 48–66.)

Erilaiset portfoliomuodot ovat usein päällekkäisiä ja eroja syntyy lähinnä sen mukaan, millaisia tavoitteita portfolion tekemiselle annetaan. Jos portfolio nähdään sisältönä, korostuu aineiston kerääminen perusportfolioon. Mikäli portfolio määritellään puolestaan välineeksi, voidaan siitä laatia esimerkiksi näyte- tai arviointiportfolio. Jos portfolio nähdään prosessina, korostetaan kehittymisen, oppimisen ja ammatillisen kasvun edistämistä prosessiportfolion muodossa. Erilaisten portfoliomuotojen tuntemista ja tunnistamista pidetään tärkeänä etenkin portfoliotyöskentelyn merkityksen tiedostamisen ja sitoutumisen kannalta. (Niikko 2000, 48–66.)

Erilaisten määrittelyjen yhteenvedona voidaan todeta, että portfolio koostuu yleensä erilaisista töistä, jotka kuvaavat tekijän työskentelyä, kehittymistä ja saavutuksia yhdellä tai useammalla elämän osa-alueella. Portfoliosta käy ilmi, että tekijä on osallistunut sen sisältöjen valintaan ja arviointiin sekä tavoitteiden määrittelyyn. Portfoliossa on mukana aina tekijän omakohtaista reflektiota, josta ilmenee myös hänen suhtautumisensa portfoliossa esitettyihin sisältöihin. (Taube 1998; Paulson, Paulson & Meyer 1991, 60–63; Schallhart & Wieden-Bischof 2010, 142.)

2.2 ePortfolion mahdollisuudet ja haasteet

Elektronisessa muodossa oleva portfolio, ePortfolio, sisältää yleensä samanlaisia määritelmiä, luokituksia ja elementtejä kuin perinteinen paperinenkin portfolio, mutta siihen valittuja aineistoja ja tietoa kootaan, säilytetään, hallitaan, jaetaan ja päivitetään erilaisten teknologioiden avulla (Linnakylä, Kankaanranta & Grant 2007, 3-4). On kuitenkin hyvä tiedostaa, että ePortfolio, joka rakennetaan monipuolisia teknologioita hyödyntäen, tulisi nähdä jo lähtökohtaisesti varsin erilaisena kuin paperiversiota mukaileva portfolio, joka vain tallennetaan elektronisessa muodossa ja digitaalisiin tietovarantoihin (Barrett 2007, 439). ePortfolioprosessi edellyttääkin siihen osallistuvilta henkilöiltä usein kokonaisvaltaista ajattelutavan ja toimintakulttuurin muutosta, jotta työskentelystä tulee mahdollisimman mielekästä ja tuloksellista.

ePortfolio tarjoaa tehokkaan välineen asiantuntijuuden dokumentointia sekä osaamisen laaja-alaisuuden kuvaamista, reflektointia ja arviointia varten. Erilaiset julkaisut, pohdinnat, itsearviointit ja kehittämissuunnitelmat voidaan ePortfoliossa liittää konkreettisiin oppimisnäytteisiin, mikä osaltaan vahvistaa oppijan autenttista kokonaisosaamista sekä sen uskottavuutta ja luotettavuutta. (Linnakylä & Kankaanranta 1999; Niguidula 1997.) ePortfolio tuo esiin oppijan osaamisen kehittymisen vaiheet sekä niiden kytkeytymisen oppijan kognitiivisiin prosesseihin.

Oppijalla on mahdollisuus kehittää ja uudistaa omaa ePortfoliotaan joustavasti; sitä voi muuttaa ja päivittää reaaliajassa, siitä voi poistaa ja siihen voi lisätä osioita, tasoja ja polkuja sekä muita oppimisen ulottuvuuksia (Barrett 1999, 45–46). Lisäksi monimuotoiset linkitys- ja verkostoitumismahdollisuudet sekä nopea tiedonkulku

verkon välityksellä mahdollistavat vuorovaikutuksen sekä asiantuntijuuden jakamisen laaja-alaisesti eri toimijoiden ja osapuolten sekä instituutioiden ja organisaatioiden kesken (Linnakylä, Kankaanranta & Grant 2007, 3-4). ePortfoliota voidaan hyödyntää monissa eri tarkoituksissa, kuten oppimisprosessin näkyväksi tekemisessä, itsereflektiossa, kokonaisosaamisen todentamisessa, tuotteistamisessa ja arvioinnissa, persoonallisuuden osoittamisessa sekä pätevoitymisessä. (Linnakylä 1999; Smith & Tillema 2006; Buzzetto-More 2010). Parhaimmillaan sen avulla voidaan tukea elinikäistä ja elämänlaajuista oppimista.

ePortfoliotyöskentelyn myötä toimijat tutustuvat erilaisiin teknologioihin ja verkkopohjaisiin työskentely-ympäristöihin (Hartnell-Young & Morriss 1999). Teknologiset välineet ovat näin ollen kaksoisroolissa – toisaalta ne auttavat avaintaitojen kehittämisessä ja arvioinnissa, toisaalta taas niiden hallinta ja tehokas käyttö oppimisen ja työskentelyn tukena ovat oppimisen päämääriä (Laakkonen 2011).

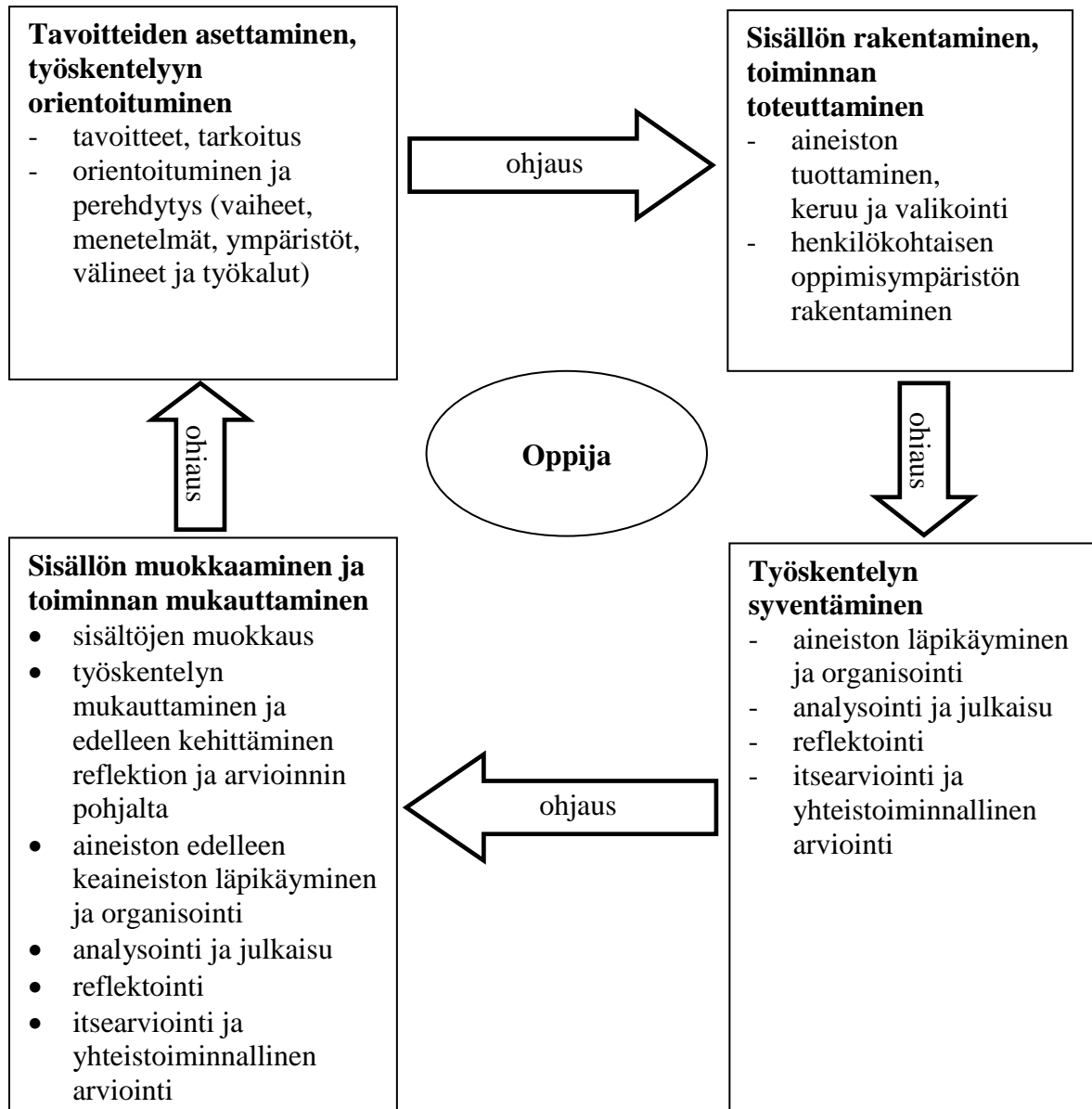
ePortfoliolla on monien mahdollisuuksien lisäksi omat haasteensa. Oppijat voivat kokea ePortfolion työstämisen työläänä ja vaikeana, elleivät he ole saaneet siihen riittävää perehdytystä ja tavoitteellista prosessinaikaista tukea. Kaikki oppijat eivät välttämättä hallitse työskentelyn edellyttämiä valmiuksia, kuten itseohjautuvuutta tai kykyä pitkäjänteiseen prosessointiin, aktiiviseen asioiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (Niikko 2000, 112–113). Lisäksi ePortfoliotyöskentelyssä tarvittavat teknologian käyttötaidot voivat joillakin oppijoilla olla puutteelliset ja vaatia erityistä harjoittelua. Mikäli työskentely koetaan merkityksettömäksi, turhaksi, tai opintojen päätteeksi tehtäväksi erilliseksi työksi, ei sen tekemiseen useinkaan sitouduta (Niikko 2000, 112). Portfoliotyöskentelyn voidaan kokea vievän myös liiaksi aikaa, jos sitä ei ole huomioitu opintojen kokonaismitoituksessa tarkoituksenmukaisella tavalla. Myös ohjaajat voivat nähdä prosessiin osallistumisen ylimääräisenä työnä, jos sitä tulee tehdä muun toiminnan ohessa ilman erillistä resursointia tai asianmukaista tukea. (Niikko 2000, 112–115.)

Portfolioprosessin onnistumisen kannalta on tärkeää, että työskentely kytketään luontevaksi osaksi muuta opetusta, opiskelua ja oppimista. ePortfolion merkityksen tiedostaminen ja työskentelyyn motivoituminen on ensiarvoisen tärkeää jo prosessin suunnitteluvaiheessa. Usein prosessiin osallistuvien tiedot ja taidot kehittyvät toiminnan aikana, ja työskentelystä tulee vähitellen mielekkäämpää ja hallittavampaa. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tapahdu hetkessä. Kuten Niikko (2000) toteaa, portfolioprosessi ”edellyttää laaja-alaisuutta ja sen syvällisen merkityksen tajuaminen on pitkällisen prosessin tulos, aivan samalla tavalla kuin oppimaan oppimisen ymmärtäminen vaatii aikansa.” (Niikko 2000, 112–120.)

2.3 ePortfolioprosessin vaiheet

Portfolioprosessin tavoitteena on valtauttaa oppija oman oppimisensa subjektiksi: tavoitteena on, että oppija suunnittelee, toteuttaa ja arvioi omaa oppimistaan sekä ottaa vastuuta omasta työskentelystään (Pollari 1994). Portfolioprosessi sisältää eri vaiheita ja on jatkuvaa toimintaa, jossa oppijan työskentelyä, osaamista, oppimista ja kehittymistä tarkastellaan yhä uudelleen (Tillema 1998, 264, 275). Se mahdollistaa oppijan osaamisessa ja toiminnassa tapahtuvien muutosten tarkastelun ja arvioinnin sekä edelleen kehittämisen. Portfoliossa oppija voi kuvata autenttisissa tilanteissa hankkimaa osaamistaan ja todentaa sitä konkreettisin näytteiden avulla myös muille. (Smith & Tillema 2006, 1, 72.) Parhaiten portfolio toimii oppimisen tukena silloin, kun

sitä käytetään työvälineenä pidemmän prosessin, esimerkiksi koko opintokaaren ajan (Tenhula 1999b). Portfoliotyöskentelyn keskeisimmät vaiheet esitetään seuraavassa kuviossa (ks. Kuvio 1). Ohjaus nähdään integroituvan olennaisena ja erottamattomana osana kaikkiin portfolioprosessin vaiheisiin.

KUVIO 1 Portfoliotyöskentelyn keskeisimmät vaiheet (mukaiillen Niikko 2000, 10)

Portfolioprosessi lähtee liikkeelle oppijan tieto- ja kokemusmaailmaan perustuvasta yksilöllisten tavoitteiden ja tarpeiden määrittelystä (Niikko 2000). Oppija sopii yhdessä ohjaajien kanssa myös työskentelyn yleisistä tavoitteista, ohjeista ja kriteereistä, jotka antavat suunnan portfolion tekemiselle (Pollari 1994, 54–55). Tavoitteiden asettamisen yhteydessä oppijat ja ohjaajat orientoituvat pohtimaan, millaisia eri tarpeisiin ja tavoitteisiin pohjautuvia portfolioita voidaan työstää, millaiset työtavat, välineet ja sisällöt auttavat valittujen tavoitteen saavuttamisessa ja millä aikataululla työskentely toteutetaan (Niikko 2000, 74). Olennaista on yhdessä

miettiä, miten ePortfolio kytketään laaja-alaisesti oppijan kokonaisvaltaiseen elämismaailmaan, sekä formaaleihin oppimisen konteksteihin että informaaleihin vapaa-ajan ympäristöihin ja kiinnostuksen kohteisiin. Yksilöllisten ja yhteisten suuntaviivojen ja tavoitteiden määrittely on tärkeää etenkin merkityksen selkeyttämisen ja sitoutumisen kannalta (Taube 1998, 11, Niikko 2000, 74). Kun oppijat tietävät ja ymmärtävät, mitä he ovat tekemässä, he ovat myös motivoituneita työskentelemään näiden päämäärien eteen (Niikko 2000, 74). Lisäksi prosessiin osallistuvien oppijoiden ja ohjaajien tulisi jo prosessin alussa perehtyä erilaisiin teknologisiin ja sosiaalisen mediaan työkaluihin sekä henkilökohtaisen oppimisympäristön rakentamisen mahdollistaviin ympäristöihin, jotka osaltaan tukevat ePortfoliotyöskentelyn suunnittelua ja toteutusta sekä kokonaisprosessin hahmottamista. ePortfolioprosessin alkuvaiheeseen kannattaa käyttää aikaa, sillä se on perusta kaikille myöhemmille ePortfolioprosessin vaiheille.

Tavoitteiden määrittelyvaihetta seuraa erilaisten aineistojen, sisältöjen ja materiaalien tuottaminen, kokoaminen ja valikointi jatkuvana, asetettuihin tavoitteisiin liittyvänä prosessimaisena toimintana. Tarkoituksena on, että oppija itse tuottaa, kokoaa ja valikoi hänelle merkityksellisiä aineistoja ja sisältöjä luontevana osana eri konteksteissa tapahtuvia oppimisprosesseja, ei irrallisena tai ylimääräisenä tehtävänä. Portfolioaineiston tuottamisen, koontin ja valikoinnin aikana oppija pohtii, millä tavalla erilaiset aineistot ja sisällöt voivat kuvata hänen osaamistaan ja kehittymistään. (Niikko 2000, 74–87.) Portfolioon koottava aineisto voi olla joko yksilöllisesti tai yhteisöllisesti tuotettua ja koottua (Linnakylä 1994, 57; Niikko 2000, 74–75). Aineiston keruu voidaan joskus kokea vaivalloiseksi (Kankaanranta 1998), sillä materiaalit sijaitsevat usein eri lähteissä ja ovat eri muodoissa. Portfoliomateriaalien kokoaminen ja valikointi on jatkuvaa, muuttuvaa ja pitkäjänteistä toimintaa (Grant & Huebner 1998), eikä sitä voi tehdä yhdellä kerralla valmiiksi. Portfoliotyöskentelylle ominaista onkin keskeneräisyys ja muutos: portfolion päämäärä ja tehtävä voivat muuttua työskentelyn aikana (Pollari 1994, 52; Linnakylä & Kankaanranta 1999, 234). Tätä vaihetta helpottaa, jos oppijalla on koontin tukena suunnitelma, joka huomioi, mitä tarkoitusta varten portfolio tuotetaan (Niikko 2000, 74–76).

Kerätyn ja valitun materiaalin reflektointi on olennainen osa portfolioprosessia ja sen eri vaiheita. Tämä koetaan usein työläimmäksi osaksi työskentelyä, sillä se edellyttää, että oppija tarkastelee omaa toimintaansa ja ajatteluaan syvällisesti eri näkökulmista sekä kykenee perustelemaan tekemiään valintoja ja ratkaisuja. Reflektiossa oppija voi muun muassa kuvata, mitä valittu aineisto hänestä kertoo, mitä hän on sen yhteydessä oppinut sekä millaisia vahvuus- ja kehittämisalueita siihen liittyy. Yksilöllisen pohdinnan ja toisten kanssa käydyn keskustelujen avulla portfolioon kerätty ja valikoitu aineisto todentuu ja tulee eläväksi. (Niikko 2000, 79–82.)

Reflektiovaiheen jälkeen ja osin sen yhteydessä toteutuu portfolioaineiston mahdollinen julkaisu ja *arviointi*. Reflektion ja arvioinnin ero on ennen kaikkea siinä, että reflektiossa tarkastellaan kasvun ja oppimisen prosessia syvällisesti eri näkökulmista, kun taas arvioinnin avulla viitoitetaan tälle prosessille suunta. Oppijat arvioivat omaa kehitystään oppijoina asetettujen tavoitteiden suunnassa ja saavat siihen myös muilta palautetta. (Niikko 2000, 83–85.) Portfolioprosessissa arvioinnin fokus on ennen kaikkea oppijan itsearviointissa, jota muiden tekemä arviointi rikastuttaa (Tikkanen 1996, 95; Niikko 2000, 84). Itsearviointin tavoitteena on rohkaista oppijaa pohtimaan toisaalta sitä, mitä hän on tehnyt ja toisaalta myös sitä, mitä toimia hänen tulisi seuraavaksi tehdä, jotta hän saavuttaisi asettamansa tavoitteet. Oppijan itse tekemän arvioinnin lisäksi myös muiden oppijoiden ja ohjaajien antama palaute toiminnasta, työskentelystä ja edistymisestä on tärkeää ja mahdollistaa uusien

oppimistarpeiden tunnistamisen. Ulkoinen arviointi tuo toisinaan esille esimerkiksi ristiriitoja, joita oppijalla voi olla osaamista koskevan oman havainnoinnin ja ulkoisen informaation välillä. (Niikko 2000, 82–87.) Portfoliotyöskentely jatkuu edellä mainittujen vaiheiden jälkeen päämäärien tarkentamisella ja uusien tavoitteiden määrittelyllä sekä niiden mukaisten sisältöjen muokkaamisella ja portfolion päivittämisellä. Kaikissa edellä mainituissa portfolioprosessin vaiheissa oppija tarvitsee systemaattista tukea ja kokonaisvaltaista ohjausta.

2.4 Osaamisen kehittäminen korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnalla

ePortfoliot ovat saaneet laajaa suosiota eri kouluasteilla viime vuosina. Ne ovat tulleet jäädäkseen myös korkeakoulutukseen. Nopean yleistymisen taustalla voidaan nähdä vaikuttavan muun muassa yhteiskunnan ja työelämän heijastamat vaatimukset, jotka edellyttävät osaamisen ja asiantuntijuuden näkyväksi tekemistä sekä opettajien ja opiskelijoiden tehokkaita informaatioteknologian käyttötaitoja (Hartnell-Young & Morriss 1999). Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012) Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011–2016 todetaan, että elinikäisen oppimisen toteutumisen kannalta on tärkeää, että yksilön osaaminen, tiedot ja taidot, ovat näkyvillä. Korkeakouluopiskelija voi liittää omaan ePortfolioonsa muun muassa osaamistaan kuvaavia todistuksia, kurssitehtäviä ja esseitä, harjoittelun ja kansainvälisen vaihdon raportteja, työssäoppimisjaksojen kokemuksia, yhteisöllisiä ryhmätöitä, reflektiivisiä muistiinpanoja, kehittämistehtäviä, opinnäytetöitä, valokuvia ja videoita, arviointeja ja todistuksia sekä omia havaintoja ja pohdintoja. Myös näytteet työelämäkokemuksesta ja vapaa-ajan toiminnasta sekä verkostoitumisesta ovat tärkeitä. (Kankaanranta & Kaisto 2005, 180–181). Parhaimmillaan korkeakouluopintojen aikana tapahtuva ePortfoliotyöskentely tukee opiskelijan laaja-alaisen työelämätaitojen kehittymistä. Nykäsen ja Tynjälän (2012, 19) mukaan työelämätaidot ovat muun muassa erilaisia kriittisen ja tieteellisen ajattelun taitoja, sosiaalista kyvykkyyttä, kommunikaatio- ja viestintätaitoja, ongelmanratkaisukykyä tai projektityötaitoja. Ne liittyvät sellaiseen osaamiseen, jota koulutuksessa tulisi edistää kaikilla aloilla ja jota voi hyödyntää erilaisissa työtehtävissä (Nykänen & Tynjälä 2012, 19).

Yhä kiihtyvissä työelämän ja ammattitaitovaatimusten muutospyörteissä omaa osaamista on osattava tuoda esille, tuotteistaa ja brändätä. Huolellisesti tehdyn ePortfolion avulla korkeakouluopiskelija voi edistää merkittäväällä tavalla omia opiskelu-, työllistymis- ja uramahdollisuuksiaan. ePortfolioita on pidetty perinteisesti tärkeinä osaamisen osoittajina etenkin luovuutta korostavilla ammattialoilla, kuten taiteissa, mutta niiden merkitystä on alettu painottamaan myös useilla muilla aloilla (Hartnell-Young & Morriss 1999). Oman osaamisen markkinointi ja erottautuminen muista työnhakijoista ovat tärkeitä valmiuksia korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnalla (Vanhanen-Nuutinen 2005, 57; Huotari, Lepänjuuri & Niskanen 2007).

2.5 Henkilökohtainen ja yhteisöllinen oppimisympäristö oppijan tukena

Kun portfoliota hyödynnetään oppimisen ja itsensä kehittämisen välineenä, taustalla ovat konstruktivistisen oppimiskäsityksen lähtökohdat. Huomiota kiinnitetään erityisesti yksilöllisyyden ja oppijakeskeisen työskentelyn toteutumiseen (Niikko 2000, 22–27; Linnakylä 1994, 9.) Portfoliotyöskentelyssä yksilöllisyyttä tukee se, että oppija on aktiivinen toimija, joka voi itse vaikuttaa omaan portfolioonsa sekä sen sisältöön ja muotoon. Lisäksi hänellä on monia mahdollisuuksia arvioida ja kehittää itseään sekä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. (Tapaninaho 1994, 117.) Portfolion tekeminen asettaa oppijan ikään kuin kasvokkain oman oppimisensa kanssa. Portfoliotyöskentelyn merkittävän anti onkin etenkin sen oppimista syventävässä, yksilöllisessä ja reflektiivisessä prosessissa eikä niinkään tehtyjen töiden ja näytteiden kokoelmassa. (Linnakylä 1994, 11–14.)

ePortfoliotyöskentelyn yhteydessä käytetään henkilökohtaisen oppimisympäristön käsitettä (PLE, personal learning environment), joka korostaa oppijan teknologian ja sosiaalisen median välineillä rakentamia yksilöllisiä oppimisen tiloja. Henkilökohtainen oppimisympäristö koostuu oppijalle itselleen merkityksellisistä työvälineistä ja -tavoista, verkostoista ja resursseista (Laakkonen & Juntunen 2009). Parhaimmillaan ePortfoliosta muodostuu oppijalle merkityksellinen henkilökohtainen oppimisympäristö, jossa yhdistyvät informaaliset ja formaaliset oppimisen tilat: erilaiset opiskeluprosessit, työelämäjaksot ja vapaa-ajan toiminta (esim. harrastukset sekä verkkoaktiivisuus).

Henkilökohtaisen oppimisympäristön ei ymmärretä olevan mikään yksittäinen teknologinen alusta, sosiaalisen median sovellus tai instituution ylläpitämä järjestelmä, vaan pikemminkin yhdistelmä kaikista niistä työkaluista ja -välineistä, joita oppija voi ja haluaa käyttää omassa oppimisessaan, yli organisaatorajojen (Atwell 2007). Henkilökohtaisen oppimisympäristön taustalla oleva konsepti korostaakin teknologioiden käytön sijaan ennen kaikkea yksilön omaa identiteettiä, tavoitteita ja niiden saavuttamista sekä tarkoituksenmukaisten työkalujen, resurssien, yhteisöjen ja verkostojen löytämistä ja hyödyntämistä tavoitteiden saavuttamiseksi (Laakkonen 2011). Sen voidaan nähdä kuvaavan laajasti oppijan kokemustaustaa, kiinnostuksen kohteita, ajattelu- ja toimintatapoja sekä kasvua ja kehittymistä niin informaaleissa vapaa-ajan ympäristöissä kuin formaaleissa koulutus konteksteissä (Linnakylä 1994). Laajasti tulkittuna se on teknologian tukemaa oppijalähtöisyyttä, tai oppijalähtöistä teknologian integrointia ja hyödyntämistä yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti (Laakkonen 2011).

Henkilökohtaisissa oppimisympäristöissä korostuu sosiaalisen median hyödyntäminen oppimisessa ja osaamisen kehittämisessä. Sosiaalisella medially tarkoitetaan teknologioita ja verkkopohjaisia sovelluksia, jotka mahdollistavat sisällön tuottamisen ja jakamisen yhdessä muiden toimijoiden kanssa (Kaplan & Haenlein 2010, 61). Laakkosen (2011) mukaan sosiaaliselle medialle tunnusomaista ovat muun muassa osallistuminen, yhteisöllisyys, avoimuus, keskusteleminen ja verkostoituminen.

Oppija voi todentaa sosiaaliseen mediaan liittyvää verkkoaktiivisuuttaan ePortfoliossa ja tuoda sen kautta näkyviin asiantuntijuutensa eri osa-alueita sekä verkostoja. Pöyrin (2012) mukaan nykyisin muun muassa monet suomalaiset yritykset pyrkivät tavoittamaan potentiaalisia työntekijöitä yhä enenevässä määrin sosiaalisen median palvelujen (mm. LinkedIn, Twitter ja Facebook) kautta. Oman osaamisen näkyväksi tekeminen ja erottautuminen muista sekä verkostoituminen sosiaalisen

median avulla edellyttävät oppijalta kuitenkin aktiivisuutta sekä uusien työvälineiden ja -tapojen tehokasta hallintaa. Näitä taitoja he voivat harjoittaa ja kehittää ePortfoliotyöskentelyn aikana.

Samalla kun oppijalle merkityksellinen henkilökohtainen oppimisympäristö rakentuu kunkin yksilöllisten tavoitteiden, tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaisesti sosiaalisen median välineitä hyödyntäen, tapahtuu se väistämättä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja yhteisöllisessä oppimisprosessissa. Asioiden prosessointi ja sisältöjen tuottaminen, oman kokemuksen ja osaamisen jakaminen, toisten tukeminen ja kysymyksien tuleminen ovat olennainen osa yhteisöllistä oppimista (Niemi 2012, 28). Yhteisön merkitys korostuu myös ePortfolioprosessissa, joka nähdään vahvasti henkilökohtaisena mutta parhaimmassa tapauksessa myös yksilöllistä oppimista rikastavana yhteisöllisenä oppimisympäristönä. Yhteinen tekeminen ja osaamisen rakentaminen sekä kokemusten jakaminen muiden kanssa auttavat oppijaa laajentamaan kuvaa itsestään ja osaamisestaan tavalla, johon yksintyöskentelyllä harvoin päästään. (Niikko 2000, 30.) Portfolioiden yhteisöllinen työstäminen edistää myös asiantuntijuuden jakamista ja reflektointia sekä ongelmien ratkaisemista ja vertaisoppimista (Niikko 2000, 30). Parhaimmillaan se on yhteinen oppimismatka, jonka aikana tarvitaan oppijoiden erilaisia taitoja ja näkemyksiä sekä rohkeutta tuoda ne myös julkisesti esille (Niemi 2012, 28).

Vertaisten ohella oppija tarvitsee tuekseen myös opettajien ja muiden ohjaajien systemaattista tukea prosessin aikana. Kokonaisvaltainen, eri tahojen antama tuki luo puitteet tehokkaalle ja mielekkäälle portfoliotyöskentelylle. Oppijan omaa itseohjautuvuutta ei tulisi nähdä varsinkaan työskentelyn alussa lähtökohtana tai itsestään selvänä asiana, vaan pikemminkin tavoitteena, joka ohjaajien tukemana voidaan työskentelyn edessä saavuttaa (Niikko 2000, 103).

2.6 ePortfolion hyödyntäminen korkeakoulujen ohjaustoiminnassa

Ohjaus liittyy olennaisena osana korkeakoulujen opetus-, opiskelu- ja oppimisprosesseihin (Vuorinen ym. 2005). Ohjausta voidaan kuvata ja määritellä monin eri tavoin. Nummenmaan ja Lairion (2005, 10, 12) mukaan ohjaus on ammatillista auttamis- ja asiantuntijatyötä. Ohjauksen tavoitteena on auttaa oppijan oman elämän hallinnassa, tukea voimavaraistumisessa sekä edistää oppijan valmiuksia ohjata itseään (Kosonen 2000, 315; Peavy 1999, 27; Puukari, Lairio & Nissilä 2001, 182). Peavyn (1999, 19–25) näkemyksiä mukaillen ohjaus on prosessimaista ja reflektiivistä toimintaa sekä yksilöllisiin tarpeisiin sovitettua, käytännöllistä ongelmanratkaisun ja elämänsuunnittelun tukea. Parhaimmillaan se on dialogista ja mahdollisuuksiin keskittyvää vuoropuhelua ohjattavan ja ohjaajan välillä, joka keskittyy asioiden selvittämiseen ja toiminnan suunnitteluun (Peavy 1999).

Korkeakoulujen ohjauspalveluja toteuttaa ohjaus- ja neuvontapalveluiden ja toimijoiden moniammatillinen verkosto, joiden tehtävänä on tukea oppijaa opintojen eri vaiheissa. Ohjaus sisältää niin opiskelun ja oppimisen, ammatillisen suuntautumisen ja kehittymisen kuin myös elämänhallinnan osa-alueet. Työelämän nopeiden muutosten ja informaatioteknologian kehittymisen myötä korkeakoulutuksen ohjausjärjestelmä kohtaa kuitenkin monia vaatimuksia. (Moitus ym. 2001.) Korkeakoulujen tulisikin olla ajan tasalla ohjauksen haasteista ja arvioida aktiivisesti ohjausprosessejaan osana korkeakoulun laatua (Vuorinen ym. 2005).

Korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA) arvioi vuonna 2001 Suomen korkeakoulujen opintojen ohjauksen tilaa (ks. Moitus ym. 2001) ja tarkasteli keväällä 2005 sen kehittymistä seurannassa, joka pohjautui korkeakoulujen itsearviointeihin (ks. Vuorinen ym. 2005). Seurannan mukaan ohjauksen merkitys on korkeakouluissa lisääntynyt nopeasti ja ohjauspalvelujen kehittämiseen tulisikin kiinnittää entistä suurempaa huomiota (Vuorinen ym. 2005).

Jo vuoden 2001 KKA:n arviointi osoitti monien korkeakoulujen saaneen positiivisia kokemuksia muun muassa portfoliotyöskentelyn hyödyntämisestä osana ohjausjärjestelmän kokonaisuutta. Portfolioiden nähtiin tukevan muun muassa opiskelun etenemisen seuranta ja oppimisen itsearviointia. (Moitus ym. 2001.) KKA:n vuonna 2005 toteuttaman seurannan mukaan ohjausmuotojen edelleen kehittämiseksi korkeakoulut olivat ottaneet käyttöön uusia informaatioteknologian välineitä ja käynnistäneet esimerkiksi eHOPS- ja ePortfoliotyöskentelyä. Seurannan mukaan näitä toimintoja kehitettiin kuitenkin usein toisistaan erillisinä projekteina. Ne liittyivät lähinnä yksiköiden tai tutkijaryhmien omiin intresseihin eivätkä sisältäneet yhteisiä sisällöllisiä tai teknisiä rajapintoja. Seurantaryhmä suosittelikin, että jatkossa korkeakouluissa pyrittäisiin käyttämään yhtenäistä työvälinettä, jolla opiskelija voi suunnitella, tarkastella, arvioida ja seurata opintojaan sekä integroida tähän prosessiin myös laadullista urasuunnittelua ja elämänhallintaa tukevia osioita. ePortfoliotyövälineet tulisi myös yhdistää erilaisiin verkkopalveluihin, joita ura- ja rekrytointipalvelujen yhteydessä hyödynnetään. Lisäksi niiden tulisi mahdollistaa joustavan viestinnän ohjaajien ja opiskelijoiden sekä työelämän edustajien kesken. (Vuorinen ym. 2005.)

Vaikka edistymistä yhtenäistämisen- ja integrointipyrkimysten suhteen on ollut havaittavissa, kehittämistyö voidaan nähdä olevan edelleen osittain kesken. Tulevaisuudessa tarvitaankin vahvaa kansallista panostusta ePortfoliotyöskentelyyn keskittyviin kehittämisfoorumeihin ja tutkimusverkostoihin, joissa yhteisiä käytäntöjä ja työvälineitä voidaan tarkastella ja kehittää eri näkökulmista.

Korkeakouluissa toteutettavaa portfoliotyöskentelyä nähdään tärkeänä kehittämiskohteena myös kansainvälisissä konteksteissa. Kansainvälisistä arviointihankkeista (OECD 2004a, 4–17) saatujen tulosten pohjalta OECD ja EU-komissio julkaisivat elinikäisen ohjauksen järjestämistä ja päätöksentekoa tukevan käsikirjan (OECD 2004b), jossa keskeisimmiksi kehittämiskohteiksi nostetaan muun muassa opintojen henkilökohtaistaminen ja portfolioiden käyttöönotto.

Korkeasti koulutettua ja osaavaa työvoimaa tarvitaan työmarkkinoille yhä enemmän ja entistä aikaisemmin. Ohjausta tulee olla tarjolla vaihtehtoisin menetelmin, jotta opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin voidaan vastata tarkoituksenmukaisella tavalla. ePortfolion hyödyntäminen osana korkeakoulujen ohjausta on yksi tapa nopeuttaa opiskelijoiden sijoittumista työelämään, koska opintojen edistymistä tuetaan ja seurataan sekä työuria suunnitellaan ja kehitetään jo opiskeluprosessien aikana. (Vuorinen ym. 2005.)

2.7 Ohjaus osana ePortfolioprosessia

ePortfolioprosessiin sisältyy olennaisena osana opiskelijoille tarjottava prosessinaikainen ohjaus. Se luo portfoliotyöskentelylle yhteisen suunnan ja fokuksen (Tenhula 1999a; Mäkinen 2000). Vuorisen (2006, 28) mukaan ohjaus on kehämäistä toimintaa, jossa ohjaajat yhdessä oppijoiden kanssa etsivät erilaisia tavoitteita,

näkökulmia ja vaihtoehtoja. Myös portfoliotyöskentely on parhaimmillaan yhteisen toiminnan ympärille rakentuva dynaaminen prosessi, jonka aikana sovitaan portfoliotyöskentelyn toteuttamisesta, organisoinnista ja arvioinnista (Valencia, McGinley & Pearson 1990; Loughran & Corrigan 1995).

Ohjaajien tehtävänä portfoliotyöskentelyssä on ennen kaikkea kirkastaa portfoliotyöskentelyn merkitys ja tavoite yhdessä oppijan kanssa. Ohjaaja kulkee oppijan rinnallaan koko prosessin ajan: opastaa ja neuvoa prosessin eri vaiheissa, antaa palautetta sekä auttaa heitä yhdistämään tietämyksensä siihen, mitä he ovat prosessoimassa. (Niikko 2000, 102–105.) Ohjaajien keskeisimpiin tehtäviin sisältyy myös oppijoiden motivoiminen työskentelyyn sekä jännitteen säilyttäminen koko prosessin ajan (Niikko 2000).

Jotta ePortfolio-ohjaus olisi mahdollisimman kokonaisvaltaista, tulisi toimintaan integroida mukaan toimijoita ohjauksen eri osa-alueilta. Korkeakoulun varsinaisten ohjaustahojen, kuten opettajien, opinto-ohjaajien ja muiden ohjaustoimijoiden lisäksi ohjaukseen tulisi kytkeä myös vertaisoppijat sekä työelämän toimijat. Vertaistoiminnan kautta oppija voi jakaa kokemuksia ja osaamistaan sekä saada kanssaoppijoiltaan uusia näkemyksiä, ideoita, näkökulmia ja malleja omaan ePortfolioonsa (Kankaanranta 2007, 56). Työelämän edustajat voivat puolestaan kommentoida oppijan työskentelyä ja edistymistä, antaa sisällöistä arvokasta palautetta työelämän näkökulmasta sekä mentoroida oppijoiden urasuunnitelmia. Ohjaus onkin parhaimmillaan eri ohjaustahojen yhteistyötä, joka huomioi oppijoiden yksilölliset ohjaustarpeet (Vuorinen 2006, 31).

Niikko (2000, 102–103) ja Mäkinen (2000,17) pitävät tärkeänä, että ohjaajien roolit ja tehtävät huomioidaan jo portfolioprosessin suunnitteluvaiheessa. Ohjaajien ja ohjattavien tulisi yhdessä sopia työskentelyn päämääristä, jotka selkeyttävät ohjausta ja ohjauksellista työnjakoa (Kankaanranta & Kaisto 2005, 199.) Ohjaajien on hyvä varata riittävästi aikaa ja resursseja ohjaustyön suunnittelulle, toteutukselle ja arvioinnille sekä kehittämiselle, jotta ohjausprosessista muodostuisi mahdollisimman mielekäs kokonaisuus.

Omaakohtainen kokemus portfolion tekemisestä on ohjaajille eduksi, jotta he osaavat paremmin suunnitella ja huomioida työskentelyprosessin eri vaiheita portfolion tekijän eli oppijan näkökulmista. Monet portfolio-ohjaajat ovat muun muassa todenneet, että portfolion tekeminen voi olla oppijoille haastava tehtävä, jos ohjaajalla ei ole juuri käsitystä siitä, millaisia portfolioita on mahdollista tehdä ja miten. Ohjaajan henkilökohtainen kokemus portfoliotyöskentelystä onkin ohjauksen näkökulmasta erittäin hyödyllistä mutta ei kuitenkaan välttämätöntä. (Niikko 2000, 102–106; Tenhula 1999a, 188.)

Tutkimusten mukaan oppijat odottavat portfolio-ohjaukselta muun muassa seuraavia asioita: 1) tietoa ja tekniikkaa portfolioista, sen sisällöistä, menetelmistä ja tarkoituksesta, 2) motivoimista, rohkaisua, tukea ja kriittistä palautetta sekä aikaa keskustelulle, 3) palautetta ja pohdintoja paitsi ohjaajilta myös vertaisilta sekä 4) konkreettisia esimerkkejä ja ideoita toisten portfolioista (Tenhula 1999a, 186; Erkkilä, Kronqvist & Kiiskilä 1997). Ohjaajan tulisikin perehtyä oppijoiden kanssa syvällisesti siihen, mitä portfoliolla tavoitellaan, mitä siihen sisällytetään, miten sitä reflektoidaan ja arvioidaan sekä millaisia vaiheita portfolioprosessiin liitetään (Niikko 2000, 102–103; Erkkilä, Kronqvist & Kiiskilä 1997, 28–31). Ohjaajan tavoitteena on organisoida erilaisten ohjausmuotojen (yksilö-, pienryhmä ja ryhmäohjaus) avulla työskentelyn kulkua sekä edistää vuorovaikutusta eri osapuolten kesken prosessin aikana (Niikko 2000, 102–103).

Tenhulan (1999a, 187) mukaan ohjauksellisiin tarpeisiin vaikuttaa ennen kaikkea oppijan ammatillisen kehityksen ja opiskeluprosessin vaihe. Pollari (2000, 35) puolestaan näkee oppijoiden itseohjautuvuuden ja itsenäisen päätöksenteon tasojen määrittelevän sitä, kuinka paljon ohjausta tarvitaan ja kuinka paljon oppijalle voi ja kannattaa esimerkiksi antaa vapautta työskennellä itsenäisesti. Samassa ryhmässä portfoliota voi työstää hyvinkin eri vaiheissa ja tasoilla olevia oppijoita (Pollari 2000, 35). Yleisesti ottaen voidaan todeta, että oppijoiden kysymykset ja ongelmat ovat yleensä erilaisia prosessin ja oman kasvun alkuvaiheessa. Suora ohjaus ohjeineen ja neuvoineen sekä konkreettisten portfoliomallien ja esimerkkien esittely ovat hyödyllisiä etenkin portfoliotyöskentelyä aloittaville opiskelijoille. (Tenhula 1999a, 185.) Kun oppijat vähitellen etenevät ja kehittyvät portfoliotyöskentelyssä, he tulevat yhä itseohjautuvammiksi ja ottavat enemmän vastuuta omasta oppimisestaan (Niikko 2000). Myös ohjausvuorovaikutus muuttuu entistä enemmän vertaisdialogin suuntaan (Tenhula 1999a, 187; Erkkilä, Kronqvist & Kiiskilä 1997).

On kuitenkin hyvä muistaa, että oppijan itseohjautuvuus ei ole sama asia kuin yksinohjautuvuus (Moitus ym. 2001). Jos ohjaukseen ei panosteta ja portfolion työstäminen jää yksin opiskelijan vastuulle, portfoliotyöskentelyllä on suuri vaara epäonnistua. Oppijat kaipaavat tuekseen systemaattista ohjausta, joskus myös jopa varsinaisia pakotteita. Toisaalta myös vapaamuotoinen työskentely on nähty tärkeänä osana prosessia. Ohjaajien haasteena onkin antaa oppijoiden portfoliotyöskentelylle tilaa mutta samalla ylläpitää heidän aktiivisuuttaan. (Tenhula 1999a, 185–191.)

2.8 Teknologioiden hyödyntäminen ePortfolio-ohjauksessa

Oppijoiden portfoliotyöskentelyn ohjaus on jo itsessään varsin haasteellinen ja moniulotteinen tehtävä. Oman lisänsä siihen tuovat työskentelyssä hyödynnettävät modernit teknologiat, jotka ovat nousseet keskeisiksi välineiksi perinteisten ohjauskeskustelujen sekä muun kahdenkeskisen ja ryhmävuorovaikutuksen rinnalle (Vuorinen 2006).

ePortfoliotyöskentelyn ja -ohjauksen tueksi on tarjolla useita erilaisia hajautettuja ja/tai keskitettyjä teknologioita, järjestelmiä, alustoja sekä sosiaalisen median palveluja. Monet organisaatiot ovat kehittäneet myös omia ePortfoliotyökalujaan. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa ePortfoliota kehitetään yhteistyössä yliopiston ainelaitosten ja opiskelijoiden kanssa osana laajempaa, opiskelijoiden hyvinvointia edistävää Student Life -hanketta (ks. www.jyu.fi/studentlife/ePortfolio). Useat ammattikorkeakoulut puolestaan hyödyntävät Discendum Oy:n kehittämää Kyvyt.fi-ePortfoliopalvelua.

Käytettiin ePortfoliotyöskentelyssä mitä teknologiaa, järjestelmää tai teknistä alustaa tahansa, olennaista on miettiä, miten eri teknologiat ja niiden yhdistelmät parhaiten palvelevat tavoitteellista työskentelyprosessia. Teknologioiden käytön ei tulisi koskaan olla itsetarkoitus vaan pikemminkin oppimisen, kasvun ja kehittymisen tuki.

Uusien teknologisten työvälineiden hallitsemiseksi ohjaajat tarvitsevat heille suunnattuja orientaatiokoulutuksia sekä riittäviä prosessinaikaisia tukitoimia, jotta he ymmärtävät teknologioiden mahdollisuudet mutta myös rajoitukset omassa työskentelyssään. Ohjaajien on hyvä olla tietoisia käytettävien teknologioiden ominaisuuksista, vahvuuksista ja heikkouksista, jotta he osaavat hyödyntää niitä portfolioprosessin eri vaiheissa tarkoituksenmukaisella tavalla sekä antaa niihin liittyviä ohjeita ja suosituksia oppijoille (Vuorinen 2006, 78).

Portfolioiden hyödyntäminen ei automaattisesti johda entistä laadukkaampiin tai mielekkäämpiin oppimis- ja ohjausprosesseihin (Virta 1999, 59). Portfolioprosessin mielekkyyden kannalta olennaista on ennen kaikkea tietää, mitä varten ePortfoliota tehdään ja miten erilaisia työskentelytapoja ja -välineitä voidaan hyödyntää asetettujen päämäärien saavuttamiseksi. Etenkin sosiaalisen median sovellukset kehittyvät nopeasti eivätkä kaikkien ePortfolio-ohjauksen toimijoiden ole välttämättä mahdollista pysyä muutosten mukana. Teknologioiden hallintaa tärkeämpää onkin tuntee keskeiset ohjauksen sisällöt ja työtavat sekä niiden taustalla vaikuttavat tavoitteet ja tarpeet sekä teoreettiset ja käytännölliset näkökulmat. Kuten Vuorinen (2006, 67) toteaa, ”teknologia tulee aina kehittymään nopeammin kuin ohjauksen teoreettiset lähestymistavat”. Myös Zubizarreta (2009) näkee teknologian olevan parhaimmillaan tärkeä ohjauksellinen tukimuoto, mutta merkittävään vähemmän opetuksen ja ohjauksen laadun sekä oppijoille annettavan palautteen, tuen ja mentoroinnin rinnalla, joiden tulisi painottua toiminnan fokuksessa. Teknologian hyödyntämisen ei siis tulisi muodostua itsetarkoitukseksi; uusia moderneja työkaluja ei tulisi käyttää vain trendikkyuden vuoksi tai koska muutkin tekevät niin. Ohjaajan tulee aina kytkeä niiden käyttö suunnitelmallisesti ohjauksen tavoitteisiin ja ohjausteoreettisiin perusteisiin, jotka palvelevat oppijan ja ohjauksen tarpeita mahdollisimman mielekkäällä tavalla. Ohjauksen tulisi ePortfoliotyöskentelyssä sisältää monia ohjauksen muotoja ja välineitä. Erilaiset teknologiat voivat siis tukea ohjausta, mutta ne eivät koskaan täysin korvaa esimerkiksi kasvokkaista vuorovaikutusta, joka nähdään olennaisena osa ohjauksen kokonaisuutta (Vuorinen 2006; Tenhula 1999a; Kauppinen, Kurola & Tuononen 1999).

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Luvun alussa esitellään holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia sekä ohjaustoimijoiden työnjakoa ja ohjauksen yleisiä tavoitealueita. Tämän jälkeen tarkastellaan opintojen eri vaiheisiin kytkeytyvää ohjausta ja selvitetään, miten ohjausta tulisi toteuttaa ennen opintoja, opintojen alussa, opintojen keski- ja loppuvaiheessa sekä opintojen jälkeen. Lopuksi esitellään ohjauksen mahdollisuuksia ja haasteita yksilö- ja ryhmäohjauksen näkökulmista.

3.1 Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli

3.1.1 Taustaa ja lähtökohtia

ePortfolio-ohjauksen onnistumisen kannalta on tärkeää tunnistaa ne konkreettiset toimijat, jotka antavat tukea ja neuvoa prosessin aikana. Lisäksi on hyvä tiedostaa, millaista ohjausta he yhteistyössä voivat oppijoille antaa. Yleispätevän jäsenyyksen tai eri konteksteissa toimivan ohjausmallin luominen on kuitenkin haastavaa, sillä ohjausta voidaan järjestää monin eri tavoin ja monista eri lähtökohdista (Watts & Van Esbroeck 1998). Ohjausta voidaan myös integroida erilaisiin toimintoihin, kuten opetukseen, hallintoon tai sosiaalipalveluihin (Watts & Van Esbroeck 1998).

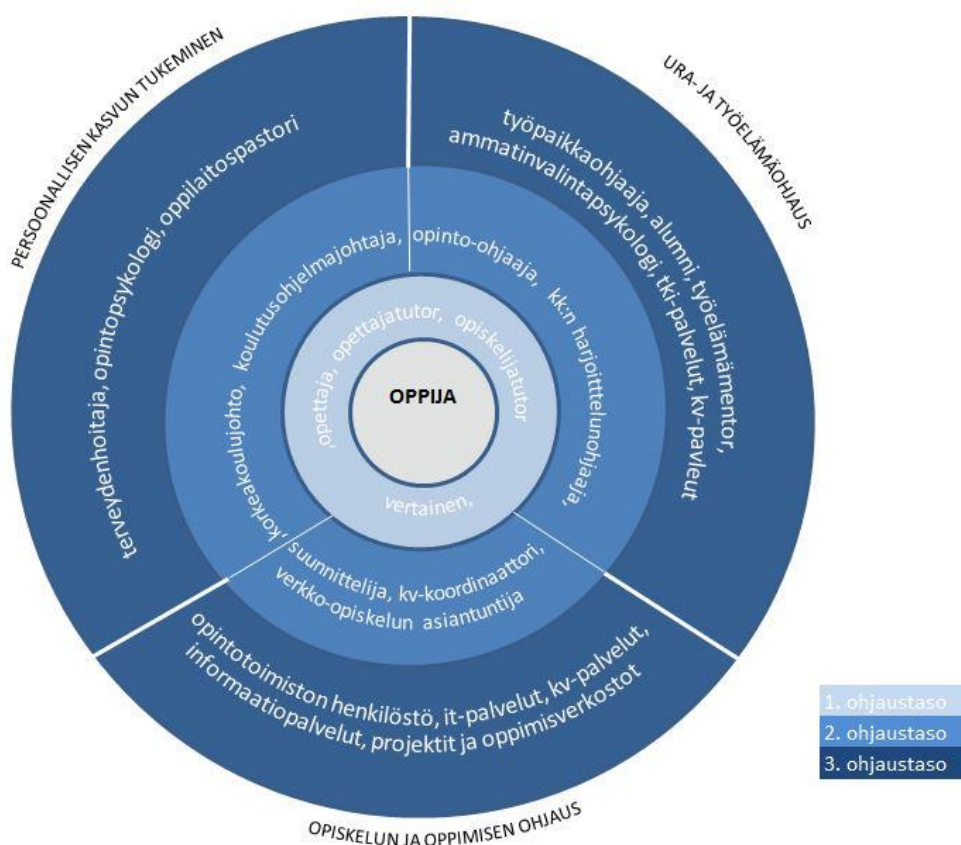
Koulutusorganisaatiossa annettavan ohjauksen työnjakoa määriteltäessä ja ohjauspalveluja jäseneltäessä hyvän analyttisen viitekehysten tarjoaa Van Esbroeckin ja Wattsin (1998) kehittämä holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli. Se tukee hyvin myös Centria ammattikorkeakoulussa annettavan ohjauksen tavoitteita, joissa korostuu oppijakeskeisyyden ja oppijan kokonaisvaltaisen kasvun edistäminen (ks. Luku 4.1.1). Holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia on käytetty muun muassa kartoitettaessa Euroopan eri maiden korkeakoulujen ohjauspalveluja. (Lairio & Puukari 1999a; 29–30; 1999b, 67–69.) Sen avulla voidaan tarkastella muun muassa ohjaustoimijoiden erilaisia rooleja. Ohjaustoimijat on holistisessa ohjausmallissa sijoitettu kolmelle eri tasolle, sillä heterogeenisilla oppijoilla on yksilöllisiä ohjaustarpeita ja siksi myös ohjauksessa käsiteltävät kysymykset ovat erilaisia. Ohjaustyöhön osallistuu koulutusorganisaation sisäisten ohjaustoimijoiden lisäksi myös ulkopuolisia sidosryhmiä ja asiantuntijoita. Holistinen ohjausmalli tarkastelee ohjauksen kokonaisuutta huomioiden ohjauksen eri tavoitealueet: opiskelun ja oppimisen tukemisen, ura- ja työelämäohjauksen sekä oppijan persoonallisen kasvun edistämisen. (Van Esbroeck & Watts 1998.)

Holistisen mallin mukaan ohjaustasot ja ohjauksen tavoitealueet limittyvät yhteen käytännön toiminnassa, eikä niitä voi pitää erillisinä tai itsenäisinä osa-alueina. Tietyllä tasolla toimivien ohjaajien on tärkeä olla tietoisia muiden tasojen ohjauskysymyksistä ja tehdä tiivistä yhteistyötä keskenään. Van Esbroeck ja Watts eivät pidä ohjauksen osa-alueiden tehtäväkenttien erottamista ja vastuuttamista jollekin tietylle ohjaustoimijalle mielekkäänä. Heidän mukaansa tärkeämpää on nähdä se, miten ohjaajien erilaiset roolit osaltaan tukevat toisiaan ja miten ne vahvistavat yksilöllisen oppijan ohjaustavoitteiden toteutumista ja ohjaustarpeiden täyttämistä. (Van Esbroeck & Watts 1998.)

Van Esbroeckin ja Wattsin (1998) mukaan ohjaajien kouluttaminen on tärkeää yhteistyötaitojen ja monipuolisten ohjaussisältöjen ja -asiantuntijuuden omaksumisen kannalta. Ohjauksen asiantuntijuuden nähdään kehittyvän paitsi oppijan kanssa tehtävässä ohjaustyössä myös moniammatillisessa yhteistoiminnassa, sekä

koulutusorganisaation sisällä että sen ulkopuolisten tahojen kanssa (Juutilainen 2003; Vanhalakka-Ruoho & Juutilainen 2003).

Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli korostaa nimensä mukaisesti yksilöllistä oppijaa ja hänen henkilökohtaisia oppimistarpeitaan, jotka ovat koko ohjaustoiminnan lähtökohta (Van Esbroeck & Watts 1998). Mallia on kuitenkin myös kritisoitu, sillä se tarkastelee ohjausta lähinnä ohjauksen parissa työskentelevien henkilöiden ja heidän tehtäväkenttien näkökulmista. Tämä ei joidenkin asiantuntijoiden mukaan tarjoa riittävän laajaa käsitystä ohjauksen monimuotoisesta kokonaisuudesta. Mallin nähdään kuitenkin toimivan ohjauksen työnjaon kuvaajana ja ohjauspalvelujen jäsentäjänä etenkin silloin, kun se kytketään laajasti opetussuunnitelmien kehittämisprosesseihin sekä koulutusorganisaation toiminnan toimivuuden ja tuloksellisuuden arviointiin. Tällöin opintojen ohjaus saa laajemman legitimitettiin. Samalla voidaan yksilöidä korkeakoulun perustehtävän kannalta mielekkäitä ratkaisuja. (Vuorinen 2006; Moitus ym. 2001; Vuorinen 1998, 106–114.) Seuraavaan Van Esboeckin ja Wattsin (1998) holistiseen opiskelijakeskeiseen ohjausmalliin perustuvaan kuvioon 2 on koottu erityisesti ammattikorkeakoulukontekstissa esiintyviä ohjaustoimijoita ja tavoitealueita, jotka liittyvät läheisesti ePortfolio-ohjaukseen.

KUVIO 2 ePortfolio-ohjauksen ohjaustahojen holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia mukaillen (ks. Van Esboeck & Watts 1998; Lairio & Puukari 1999, 2000; Moitus ym. 2001; Herranen & Penttinen 2008)

Kuviossa on hyödynnetty muun muassa Herrasen ja Penttisen (2008) tekemää jäsenystä ohjauspalvelujen työnjaosta ja ohjauksen tavoitealueista, mutta sitä on muokattu erityisesti tämän tutkimuksen ja tutkimuskontekstin (ks. Luku 4.1)

näkökulmista. On syytä huomioida, että kuvioon ei ole merkitty kaikkia ammattikorkeakoulun ohjaustyössä mukana olevia toimijoita, mutta siinä on pyritty huomioimaan erityisesti ePortfolioprosessin näkökulmasta keskeiset tahot.

Kuvion perusteella voidaan todeta, että opiskelijan ohjaus- ja tukiverkosto on korkeakouluissa varsin laaja. Se kattaa korkeakoulun sisäisen opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä ulkopuoliset yhteistyökumppanit ja erityisasiantuntijat (Herranen & Penttinen 2008). Myös ePortfolio-ohjauksessa opettajilla ja ohjaushenkilöstöllä sekä erityisasiantuntijoilla tulisi olla omat roolinsa ja vastuualueensa ohjauksen kokonaisprosessissa. Yhteisenä päämääränä tulisi olla yksilöllisen oppijan tarpeista lähtevä kokonaisvaltaisen kasvun ja oppimisen tukeminen sekä urasuunnittelun ohjaus kohti ammatillista asiantuntijuutta. Myös ohjaustoimijoiden yhteistyöllä on opiskelijan ohjauksessa ja tukemisessa keskeinen merkitys. Seuraavissa luvuissa kuvataan tarkemmin edellä esitetyssä kuviossa 2 esiintyviä toimijoita sekä tarkastellaan heidän antamaa ohjausta.

3.1.2 Ohjaustasot ja -toimijat ammattikorkeakoulukontekstissa

ePortfolio-ohjausta voidaan tarkastella ja jäsentää holistisen opiskelijakeskeisen mallin mukaisella ohjaustoimijoiden ja toimenkuvien kokonaiskuvauksella. Mallin keskiössä on oppija, joka Herranen ja Penttisen (2008) mukaan on oman elämänsä asiantuntija ja aktiivinen subjekti. Ohjauksen lähtökohtana ovat oppijan henkilökohtainen kokemusmaailma ja läsnäolo. Ohjauksen tavoitealueita reflektoidaan ennen kaikkea oppijan yksilöllisten ohjaustarpeiden näkökulmasta. (Herranen & Penttinen 2008.) Mallissa korostuva oppijakeskeisyys sopii hyvin myös ePortfolion taustalla vaikuttavaan oppimisympäristön yksilöllistämisen ja koulutuksen henkilökohtaistamisen (ks. Issakainen ym. 2004) ideaan.

Holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin mukaan ohjausta annetaan oppijalle kolmella tasolla. Ammattikorkeakoulukontekstissa ensimmäisellä ohjaustasolla toimiva opetushenkilöstö koostuu muun muassa ammattikorkeakoulun yliopettajista, lehtoreista ja tuntiopettajista sekä opettajatuutoreista, joilla on opetuksen myötä tiivis vuorovaikutussuhde oppijan kanssa. (Herranen & Penttinen 2008, 11–12.) Van Esbroeckin ja Wattsin (1998) mukaan opetushenkilöstön tehtävänä on ennen kaikkea antaa yleispätevää tukea, havainnoida oppijoita ja ennaltaehkäistä mahdollisten ongelmatilanteiden syntymistä ohjauksen tavoitealueilla. Opettajilta ei edellytetä erityistä ohjausasiantuntijuutta tai -koulutusta (Van Esbroeck & Watts 1998). Ensimmäisellä tasolla toimivan opetushenkilöstön haasteena on nähdä ohjaus ja ohjaajuus integroituneena osana opetustyötä ja opettajuutta, ei irrallisena roolina tai erillisenä tehtävänä (Pajarinen, Puhakka & Vanhalakka-Ruoho 2004).

Ensimmäiselle ohjaustasolle on edellä esitetyssä kuviossa sijoitettu opettajien ohella myös opiskelijatuutorit ja vertaiset, joiden kanssa oppija toimii erilaisten opiskeluprosessien parissa ja joilta hän saa työskentelynsä tukea. Oppijalle tukea antavat vertaiset eivät ole mukana Van Esbroeckin Wattsin (1998) alkuperäisessä mallissa, mutta vastaavat informaalit ohjaustahot, kuten ystävät, perheenjäsenet ja merkittävät toiset (significant others) on huomioitu mallin uudistetussa versiossa (ks. Van Esbroeck 2008). Formaalien asiantuntijaohjaajien rinnalla tärkeitä ohjaustahoja ovat siis myös koulutusorganisaation ulkopuoliset toimijat, joiden antama tuki oppijalle voi joskus olla virallisia ohjaustahoja merkittävämpi. Informaalit ohjaustoimijat on sijoitettu uudistetussa mallissa keskiössä olevaa oppijaa ympäröivälle kehälle, joka

kuvaa heidän merkittävää asemaansa yksilön tukitahona asiantuntijaohjaajien rinnalla. (Van Esbroeck 2008.) Vertaisten voidaan nähdä kuuluvan informaalia ohjausta antaviin tukitahoihin. Tämän tutkimuksen yhteydessä heidät on kuitenkin liitetty ensimmäiseen ohjaustasoon opettajien rinnalle, sillä he kytkeytyvät läheisesti arkipäivän opetus- ja ohjausprosesseihin sekä opiskelu- ja oppimistilanteisiin. Vaikka informaalia tukea esimerkiksi ePortfolioprosessissa voivat antaa myös muut oppijalle läheiset tahot, kuten perhe ja ystävät, heitä ei tutkimuksen rajauksen vuoksi käsitellä tässä yhteydessä tarkemmin.

Toisella tasolla ohjausmallissa ovat ne ammattikorkeakoulun toimijat, jotka ovat mukana opetusprosesseissa, mutta joiden tehtäviin kuuluu lisäksi erityisiä ohjauksen osa-alueita ja sisältöjä. Toisen ohjaustason toimijoilta edellytetään yleensä ohjauksellista erikoisosaamista (Van Esbroeck & Watts 1998). He ovat yleensä koulutusorganisaation sisäisiä asiantuntijoita (Van Esbroeck & Watts 1998): korkeakoulun johtoon kuuluvia henkilöitä ja koulutusohjelmajohtajia, opinto-ohjaajia, korkeakoulun harjoittelunohjaajia, opetustyössä mukana olevia kv-koordinaattoreita, suunnittelijoita ja verkko-opiskelun asiantuntijoita, jotka tukevat opiskelijaa kokonaisvaltaisesti ohjauksen tavoitealueilla. Toisen tason ohjaustoiminnassa korostuvat yksilöllisen ohjauksen toteuttaminen, ohjaustarpeiden diagnosointi ja ongelmien ratkaiseminen. Toiselta ohjaustasolta oppija voidaan lähettää tarvittaessa kolmannen tason ohjauspalvelujen tai vastaavasti ensimmäisen tason tuen piiriin. (Van Esbroeck & Watts 1998.)

Kolmannella tasolla ammattikorkeakoulussa toimivat ohjauksen eri osa-alueille selkeästi erikoistuneet ja toiminnassaan eriytyneet asiantuntijat, jotka eivät ole yleensä välittömästi opetustoiminnassa mukana. He voivat toimia koulutusorganisaation sisällä mutta myös sen ulkopuolella sidosryhmien ja yhteistyötahojen organisaatioissa. (Van Esbroeck & Watts 1998.) Ammattikorkeakoulussa kolmannen ohjaustason toimijoita ura- ja työelämäohjauksen osa-alueilla ovat muun muassa työpaikkaohjaajat sekä ammatinvalintapsykologit (Herranen & Penttinen 2008, 11–12). Kolmannelle ohjaustasolle kuuluvat tässä tutkimuksessa myös alumnit ja työelämämentorit sekä tutkimus- kehitys- ja innovaatiopalvelujen asiantuntijat ja kansainvälisten asiain tukihenkilöstö. Opiskelun ja oppimisen kysymyksissä opiskelijaa tukevat esimerkiksi opintotoimiston henkilöstö (esim. opintosihteerit, hakutoimiston asiantuntijat), informaatioteknologian, kirjaston sekä erilaisten kehittämisprojektien ja oppimisverkostojen henkilöstö. Oppijan persoonallisen kasvun tukemiseen osallistuvat puolestaan esimerkiksi terveydenhoitaja, kuraattori, opintopsykologi ja oppilaitospastori (Herranen & Penttinen 2008, 11–12). Kolmannen tason ohjaustoiminnan erottaminen esimerkiksi terapiapalveluista etenkin persoonallisen kasvun tukitoimissa voi toisinaan olla vaikeaa. Kolmannen ohjaustason toimijat ovat kouluttautuneet oman ohjausalansa asiantuntijoiksi, ja he keskittyvät ohjattavan kanssa jonkin tietyn osa-alueen erityiskysymysten selvittämiseen ja ongelmanratkaisuun. (Van Esbroeck & Watts 1998.)

Ohjauksellinen asiantuntijuus nähdään kehittyvän siirryttäessä tasolta toiselle. Mitä vaativampi ja monimutkaisempi oppijan ohjaustarve on, sitä erikoistuneempaa ohjaustoimintaa tarvitaan. (Lairio & Puukari 2000, 170–171.) Oppijan ohjaustarpeet kuitenkin harvoin sijoittuvat vain tiettyyn ohjauksen osa-alueeseen vaan sisältävät aspekteja useammasta ja edellyttävät useamman tason ohjauspalveluja (Van Esbroeck & Watts 1998). Kuten Lairio ja Puukari (2000) toteavat, etenkin toisen ja kolmannen ohjaustason erottaminen toisistaan on korkeakoulukontekstissa haastavaa, koska ohjaustyötä tehdään hyvin paljon opetustyön ulkopuolella. Myös ensimmäisen ja toisen

ohjaustason välinen raja on häilyvä: esimerkiksi ammattikorkeakoulun lehtori voi toimia samalla opinto-ohjaajana. Korkeakoulussa työskentelevä henkilö voi siis toimenkuvastaan tai tehtävästään riippuen toimia samanaikaisesti yhdellä tai useammalla ohjaustasolla ja ohjata opiskelijaa niin ikään yhdellä tai useammalla ohjauksen tavoitealueella. Ohjaustasojen erottamisen ja rajojen korostamisen sijaan tärkeämpää on pohtia ohjaustyön kokonaisuutta osana eri toimijoiden työtä ja osana koko korkeakoulun toimintakulttuuria (Lairio & Puukari 2000). Eri ohjaustasojen toimijoiden tulisi omata riittävän laaja näkemys ohjaustyön kokonaisuudesta, jotta he voivat tukea opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia mahdollisimman tehokkaasti (Lairio & Puukari 2000). Yhteistyö eri toimijoiden välillä on tärkeää tarkoituksenmukaisen ohjauksen toteutumiseksi ohjauksen eri osa-alueilla (Van Esbroeck & Watts 1998; Lairio & Puukari 2000; Pajarinen, Puhakka & Vanhalakka-Ruoho 2004, 275).

3.1.3 Ohjauksen tavoitealueet

Oppija tarvitsee monentyyppisiä ohjauspalveluja opintojensa aikana. Holistisessa opiskelijalähtöisessä ohjausmallissa ohjausta tarkastellaan kokonaisuutena ja kuvataan kolmen tavoitealueen kautta, jotka ovat läsnä oppijan kokonaisvaltaisessa ohjausprosessissa. Nämä tavoitealueet ovat oppimisen ja opiskelun ohjaus (educational guidance), persoonallisen kasvun ja kehityksen tukeminen (personal guidance) sekä ura- ja työelämäohjaus (vocational guidance). (Van Esbroeck & Watts 1998.) Näistä ensimmäisen (educational guidance) tavoitealueen kohdalla on suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa käytetty myös opiskelun ohjauksen käsitettä (ja viimeisimmän tavoitealueen (vocational guidance) kohdalla puolestaan uranvalinnan ohjauksen (ks. Lairio & Puukari 1999b; 2000; Lairio & Penttinen 2005), urasuunnittelun (ks. Moitus ym. 2001) ja ammatti- ja uraohjauksen (ks. Herranen & Penttinen 2008) käsitteitä. Tämän tutkimuksen yhteydessä halutaan kuitenkin huomioida opiskelun tukemisen ohella myös oppimisen ohjaus sekä käytetään uranvalinnan ja urasuunnittelun ohjauksen sijaan laajempaa ura- ja työelämäohjauksen käsitettä, jossa korostuu yksilöllisen oppijan tukeminen paitsi uraan liittyvissä pohdinnoissa myös yleisten työelämävalmiuksien kehittämisessä sekä työelämä tietojen ja -taitojen omaksumisessa.

Ohjauksen tavoitealueet ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa ja integroituvat käytännön toiminnassa. Oppimisen ja opiskelun ohjauksella tarkoitetaan oppijan tukemista koulutuksellisissa valinnoissa ja pyrkimyksissä. Ura- ja työelämäohjaus keskittyy ammatinvalintaan ja ammattiin sijoittumiseen sekä työelämäkysymysten jäsentelyyn. Persoonallisen kasvun tukemiseen liittyy puolestaan yksilön persoonan kehittämiseen vaikuttavien henkilökohtaisten ja sosiaalisten asioiden käsittelyä sekä psykososiaalista tukea. (Van Esbroeck & Watts 1998.)

Eri tasoilla toimivat ohjaajat työskentelevät yhdessä ja limittäin ohjauksen eri osa-alueilla, joita ei välttämättä voi erottaa toisistaan käytännön ohjaustilanteissa (Van Esbroeck & Watts 1998). On kuitenkin tärkeää, että kaikki tavoitealueet huomioidaan ohjaustoiminnan kokonaisuudessa ja että niihin liittyvästä työnjaosta sovitaan ohjaustoimijoiden kesken. Lisäksi on olennaista, että ohjauksen kokonaisuus integroituu kiinteästi opintojen eri vaiheisiin ja että niihin liittyvät tukimuodot ovat myös oppijoiden tiedossa (Vuorinen ym. 2005).

3.2 Ohjaus opintojen eri vaiheissa

Ohjaus linkittyy kiinteästi opintojen eri vaiheisiin. Ohjausta toteutetaan koko opintokaaren ajan: 1) ennen opintojen alkua, 2) opintojen aloitusvaiheessa, 3) opintojen etenemisvaiheessa, 4) opintojen päättövaiheessa sekä 5) seurannassa. (Vuorinen 1998, 49–50; Lerkkanen 2002; Numminen ym. 2005; Lehtinen & Jokinen 1996, 50.)

Ennen opintojen alkua tapahtuvalla ohjauksella on tärkeä merkitys etenkin mielekkään koulutus- ja uravalinnan tekemisessä (Vuorinen ym. 2005, 21). Se voi sisältää muun muassa korkeakoulun potentiaalisille hakijoille ja sidosryhmille suunnattua markkinointia ja viestintää sekä tiedotusta, neuvontaa ja ohjausta. Siihen liittyy myös tulevien oppijoiden informointia ja ohjausta opintoihin ja opiskeluympäristöjen mahdollisuuksiin liittyen. (Lehtinen & Jokinen 1996, 54–57; Lerkkanen 2002, 50; Numminen ym. 2005, 11.)

Opintojen alkuvaiheen ohjauksen tavoitteena on, että oppija saa kokonaisvaltaisen käsityksen käytössä olevista opiskeluympäristöistä, käytänteistä ja työvälaineistä. Tähän vaiheeseen liittyy myös oppijoiden sitouttaminen, ryhmäyttäminen sekä motivoiminen yksilölliseen ja yhteisölliseen työskentelyyn. Opintojen alussa oppija laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) sekä osallistuu yksilöohjaukseen, jossa tarkastellaan muun muassa tutkinnon sisältämiä opintoja, valinnaisuuksia, aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä erilaisia opiskelumahdollisuuksia. Ohjaajilla on etenkin opintojen alussa tärkeä rooli. Ajan myötä ja opintojen edetessä oppijoiden itseohjautuvuuden tukeminen kasvattaa merkitystään ohjaustoiminnassa. (Lehtinen & Jokinen 1996, 58–71; Lerkkanen 2002, 50; Numminen y. 2005, 12.)

Opintojen aikainen ohjaus sisältää yleisten opiskelutaitojen kehittämistä, yksilöllisten opiskelupolkujen tarkastelua ja suuntaamista sekä henkilökohtaisten opiskelu- ja urasuunnitelmien täsmentämistä (Lehtinen & Jokinen 1996). Oppijaa tuetaan myös itsetuntemuksen edistämässä sekä itsearviointi-, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitojen kehittämisessä (Vuorinen 1998, 50). Varsinkin opintojen loppupuolella ohjauksen keskiössä ovat opinnäytetöiden tekemiseen liittyvät kysymykset (Lehtinen & Jokinen 1996, 78–112; Lerkkanen 2002, 50–51). Opintojen aikaisen ohjauksen tavoitteena on auttaa oppijan kasvamaan oppimiskykyiseksi, aktiiviseksi, itsenäiseksi ja persoonallisuudeltaan ehjäksi yksilöksi (Lerkkanen 2002) sekä ammatilliseksi asiantuntijaksi (Numminen ym. 2005, 13). Ohjauksella voidaan vaikuttaa muun muassa opintojen sujumiseen sekä oppijan opiskelumotivaation vahvistumiseen (Vuorinen ym. 2005, 21; Numminen ym. 2005, 13). Opintojen aikana oppijaa ohjataan suuntaamaan katsettaan tulevaan työelämään sekä tunnistamaan sen mahdollisuuksia ja vaatimuksia suhteessa oppijan osaamiseen ja kiinnostuksen kohteisiin (Vuorinen 1998, 50). Ohjausta toteutetaan korkeakouluympäristön lisäksi erilaisissa työelämän konteksteissa, harjoitteluiden ja työelämäjaksojen yhteydessä.

Opintojen päätösvaiheen ohjaus jatkaa niiden asioiden parissa, jotka ovat nousseet esille opintojen etenemisvaiheessa (Numminen ym. 2005, 23). Päätösvaiheen ohjaus valmistaa oppijaa myös tulevia muutostilanteita varten (Vuorinen 1998, 50). Lisäksi se tukee oppijaa siirtymävaiheessa, jossa oppija siirtyy joko työelämään tai jatko-opintoihin (Lehtinen & Jokinen 1996, 113–119; Numminen ym. 2005, 13). Oppijat tarvitsevat itsenäisten päätöksiensä tueksi riittävää ja ajanmukaista informaatiota sekä tiedonhaun ja urasuunnittelun ohjausta. (Lehtinen & Jokinen 1996, 113–119; Numminen ym. 2005, 13.)

Seurantavaiheen ohjaustoimintaan liittyy kiinteä yhteistyö muun muassa valmistuneiden opiskelijoiden eli alumnien kanssa. Heiltä koulutusorganisaatio saa arvokasta tietoa muun muassa opintojensa vaikuttavuudesta ja ajankohtaisuudesta, vahvuuksista ja kehittämistarpeista työelämävaatimusten näkökulmasta. Alumniyhteistyön kautta voidaan kehittää myös uusia työelämäverkostoja ja kehittämisprojekteja. (Lehtinen & Jokinen 1996, 120–122.)

3.3 Ohjauksen monia muotoja ja menetelmiä

Ohjaus voidaan järjestää monin eri tavoin ja menetelmin. Erilaisia ohjausmuotoja ovat muun muassa yksilöohjaus, pienryhmäohjaus ja ryhmäohjaus. Niiden yhteydessä voidaan hyödyntää sekä lähi- että verkkotyöskentelyn menetelmiä. Ohjaustoiminnan kokonaissuunnittelun avulla on mahdollista hyödyntää erilaisia ohjausmuotoja ja -menetelmiä tarkoituksenmukaisella tavalla. Ohjausmuotojen ja -menetelmien valintaan vaikuttaa muun muassa niiden soveltuvuus erilaisiin ohjaustilanteisiin ja -tavoitteisiin. Lähtökohtana tulisi olla ennen kaikkea oppijoiden yksilölliset ohjaustarpeet opintojen eri vaiheissa. (Hynninen & Juutilainen 2006.)

Yksilöohjaustilanteissa tarkastellaan yleensä esimerkiksi oppimisvalmiuksiin ja opiskelutaitoihin sekä opintojen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin liittyviä asioita. Niiden yhteydessä voidaan käsitellä myös opintojen etenemiseen, tukipalveluihin, kansainväliseen vaihtoon, harjoitteluun ja opinnäytetyöhön sekä urasuunnitteluun ja työelämään liittyviä kysymyksiä. Opintojen eri vaiheissa tapahtuvaa yksilöohjausta on mahdollista saada kaikilta ohjaustasoilta ja -toimijoilta. Osa ohjaustoimijoista antaa sitä kuitenkin vain tarpeen mukaan, ja oppijan onkin avun saamiseksi oltava itse oma-aloitteinen ja aktiivinen. Säännöllistä yksilöohjausta, jota annetaan kaikille oppijoille ilman erikseen ilmaistua ohjaustarvetta, järjestetään korkeakouluissa yleensä vain määrääjain toteutettavien HOPS-keskustelujen muodossa. (Moitus ym. 2001.) Korkeakoulujen vähäisen yksilöohjauksen määrän taustalla ovat etenkin resurssikysymykset. Oppijat pitävät henkilökohtaista ohjausta kuitenkin tärkeänä ja sen lisäämiseksi on pyritty kehittämään muun muassa erilaisia verkko-ohjauksen menetelmiä lähityöskentelyn rinnalle. Monissa korkeakouluissa on otettu käyttöön esimerkiksi teknologiaa hyödyntäviä eHOPS-työkaluja, työharjoittelun ja kansainvälisen vaihdon eOhjauksen välineitä sekä opinnäytetöiden verkkoalustoja, jotka mahdollistavat joustavan yksilökohtaisen palautteenannon sekä keskustelun verkon välityksellä. Lisäksi erilaisten verkkovälineiden, -järjestelmien ja -oppimisympäristöjen avulla on pyritty lisäämään opiskelunaikaista henkilökohtaista yhteydenpitoa ohjaajien ja oppijoiden välillä. (Moitus ym. 2001.)

Ohjauksen tehokkuuden ja taloudellisuuden kasvava vaade ja yksilöohjauksen resurssiongelmien kasvataneet etenkin *pienryhmäohjauksen* suosiota. Pienryhmän koko voi vaihdella tilanteesta ja tavoitteesta riippuen. Lindblom-Ylänteen, Repo-Kaarennon ja Nevgin (2004) mukaan pienryhmässä toimii yleensä alle 15 opiskelijaa. Pienryhmän nähdään toimivan parhaiten, kun siinä on 3–5 henkilöä (Lindblom-Ylänteen, Repo-Kaarento & Nevgi 2004). Pienryhmän etuina pidetään muun muassa vuorovaikutuksen helppoutta ja yhteistoiminnan rakentamisen nopeutta (Asikainen 1995; Niemistö 2007). Pienryhmäohjauksen nähdään soveltuvan ennen kaikkea sellaisiin ohjaustilanteisiin, jotka edellyttävät ohjaajan ja oppijaryhmän tukea mutta samalla myös luottamuksellista ja turvallista ilmapiiriä henkilökohtaisten asioiden käsittelylle (Hynninen & Juutilainen 2006). Sitä on hyödynnetty korkeakoulussa etenkin

opinnäytetöiden ja harjoittelujen ohjauksessa sekä opettaja- ja opiskelijatutoroinnin yhteydessä. Pienryhmätoiminta on keskeinen opetus- ja ohjaustoiminnan muoto myös tiettyjä pedagogia lähestymistapoja (mm. Problem-based learning, Project-based learning) hyödyntävissä koulutuksissa ja koulutusohjelmissa.

Pienryhmiä laajempia ryhmiä ovat keskisuuret ryhmät, joissa on yleensä 15–25 opiskelijaa sekä suuryhmät, joissa on noin 25–50 opiskelijaa. Massaryhmä on kyseessä yleensä silloin, kun ryhmäkoko on yli 50 opiskelijaa. Tämän tutkimuksen yhteydessä näille ryhmille annettavaan ohjaukseen viitataan *ryhmäohjauksen* käsitteellä. (Lindblom-Ylänne, Repo-Kaarento & Nevgi 2004).

Ryhmäohjausta hyödynnetään korkeakouluissa muun muassa ohjauksen eri osa-alueisiin liittyvässä orientoinnissa, informoinnissa ja tiedottamisessa, tarkemmassa neuvonnassa ja palautekeskusteluissa. Ryhmäohjausta toteutetaan erikseen järjestettävien ohjaustilanteiden ohella normaalin opetustoiminnan yhteydessä. Ryhmien ohjauksessa erilaisilla teknologioilla on monia sovelluskohteita. Verkkokurssien, opiskeluportaalien, sähköisten jakelulistojen ja uutiskirjeiden avulla voidaan samanaikaisesti tavoittaa ja ohjata suuria opiskelijaryhmiä. (Vuorinen ym. 2005, 34.) Ohjausta ei kuitenkaan kannata rakentaa kokonaan virtuaalisuuden varaan (Tenhula 1999a, 188). Verko-ohjaus tukee mutta ei koskaan täysin korvaa kasvokkain tapahtuvaa ohjausta (Tenhula 1999a, 188; Kaisto 2011).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät näkökohdat. Luvun alussa esitellään Centria ammattikorkeakoulun toimintaympäristö, jossa tutkimus toteutettiin ja tuodaan esille ohjaustoimijoiden työskentelyä keskeisesti suuntaava Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma ja käytännön ohjaussuunnitelma. Seuraavaksi kuvataan Kyvyt.fi-ePortfoliotyökalun tarjoamia mahdollisuuksia oppijan ja ohjaajan näkökulmasta. Tämän jälkeen tarkastellaan tutkimuksen tavoitteita sekä teoreettiseen viitekehykseen pohjautuvia tutkimuskysymyksiä. Lopuksi esitellään tarkemmin tutkimuksen kohderyhmä ja tutkimuksen toteuttamiseen liittyneet aineiston keruu- ja analyysimenetelmät.

4.1 Tutkimuskonteksti

4.1.1 Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma ja ohjaussuunnitelma ePortfolio-ohjauksen viitekehyksenä Centria amk:ssa

Centria ammattikorkeakoulu on monialainen ammattikorkeakoulu. Tällä hetkellä se tarjoaa koulutusta viidellä koulutusosalalla, 21 koulutusohjelmassa. Koulutusaloihin kuuluvat tekniikan, liiketalouden ja kulttuurin alat, sosiaali- ja terveystieteiden sekä humanistinen ja kasvatusala. Ammattikorkeakoulussa opiskelee yhteensä noin 3000 opiskelijaa työelämäheisissä oppimisympäristöissä. Ammattikorkeakoulun kampukset sijaitsevat Kokkolassa, Ylivieskassa ja Pietarsaareissa. Centria ammattikorkeakoulun opetustoiminnassa korostetaan ennen kaikkea joustavuutta ja opiskelijoiden yksilöllistä kohtaamista. Ammattikorkeakoulu profiloituu erityisesti kansainvälisenä ja urittajyyteen keskittyneenä ammattikorkeakouluna. (www.centria.fi)

Centria ammattikorkeakoulun opetus- ja ohjauksen käytänteitä sekä oppimisen prosesseja kehitetään muun muassa Pedagogisen toiminnan strategisen toimintaohjelman sekä sitä tarkentavan ohjaussuunnitelman avulla. Niissä esitettyihin kehittämisen suuntaviivoihin ja tavoitteisiin kytkeytyy läheisesti myös ePortfolion hyödyntäminen osana ammattikorkeakoulun koulutusprosesseja.

Pedagogisen toiminnan strategisen toimintaohjelman tavoitteena on luoda sellaisia käytänteitä, jotka mahdollistavat opiskelijoille mielekkäät oppimiskokemukset ja -ympäristöt ja edistävät työelämän edellyttämien tietojen ja taitojen omaksumista. Toimintaohjelmassa korostetaan, että opiskelijoiden tulisi voida kehittää omaa ammatillista asiantuntijuuttaan omista yksilöllisistä lähtökohdista ja tarpeista käsin. Erilaiset oppijat pyritään huomioimaan monimuotoisilla pedagogisilla ratkaisulla ja riittävällä ohjauksella. Niiden avulla edistetään myös opetuksen laatua. Päämääränä on taata opintojen sujuva eteneminen ja opiskelijoiden motivoiminen asetettujen tavoitteiden mukaiseen oppimiseen. (Centria ammattikorkeakoulu 2013c.)

Centria ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnassa painotetaan ennakoitavuutta, järjestelmällisyyttä, monipuolisuutta ja tavoitteellisuutta. Ohjauksen avulla pyritään tukemaan muun muassa opiskelijan itsearviointikykyä, oman oppimisprosessin hallintataitoja, työelämävalmiuksia ja urasuunnittelutaitoja. Ohjaus on kattavaa ja helposti saatavilla olevaa. Ohjauksen tavoitealueita ovat holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin (Van Esbroeck & Watts 1998; Lerkkanen 2002) mukaisesti oppimisen ja opiskelun ohjaus, ura- ja työelämäohjausohjaus sekä persoonallisuuden kasvun ja

kehityksen tukeminen. Ohjauksen avulla pyritään vastaamaan opiskelijalähtöisten tarpeiden lisäksi omasta organisaatiosta, yhteiskunnasta ja työelämästä nouseviin haasteisiin. (Centria ammattikorkeakoulu 2013c.)

Pedagogisen toiminnan strategisen toimintaohjelman mukaan ohjauksen toteuttamiseen osallistuu koko ammattikorkeakoulun henkilöstö. Ohjausta toteutetaan laaja-alaisesti moniammatillisessa yhteistyössä erilaisten ohjausmuotojen ja -menetelmien avulla sekä ryhmä- että yksilöohjauksena. Opettajien tulee olla ennen kaikkea opiskelijoiden ohjaajia, valmentajia ja mentoreita, jotka suuntaavat oppijan kasvua kohti ammatillista asiantuntijaa. Opiskelijat voivat tukea toisiaan ja toimia vertaisohjaajina erityisesti opiskelijatutoroinnin yhteydessä. (Centria ammattikorkeakoulu 2013c.)

Ohjauksen kehittämiskohteina ovat toimintaohjelman mukaan erityisesti ne ohjaukselliset toimenpiteet, joiden avulla voidaan tukea opiskelijan tavoitteellista etenemistä opinnoissa ja tutkinnon läpäisyä normiajassa. Ohjausta kehitetään myös opiskeluvälmiuksien ja esteettömyyden näkökulmista. Ohjauksen tukena käytetään monipuolisia menetelmiä ja -välineitä, jotka hyödyntävät teknologiaa ja edistävät tasavertaisten palveluiden saatavuutta. Toimijoiden ohjausosaamisen vahvistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja ammattikorkeakoulussa järjestetään sitä tukevia vertaistoimintamalleja, koulutuksia, kehittämispäiviä ja työpajoja sekä pedagogisia iltapäiviä. (Centria ammattikorkeakoulu 2013c.)

Centria ammattikorkeakoulun ohjaussuunnitelma perustuu edellä kuvattuun Pedagogisen toiminnan strategiseen toimintaohjelmaan. Ohjaussuunnitelma tarkentaa toimintaohjelmassa esitettyjä linjauksia käytännön ohjaustoiminnan ja -toimijoiden näkökulmista. Siinä tarkastellaan muun muassa ohjauksen keskeisiä käsitteitä, opinto-ohjauksen tavoitteita, sisältöjä, tavoitealueita ja toteutustapoja sekä tulevia kehityslinjoja. Siinä esitellään myös opinto-ohjauksen keskeiset toimijat ja heidän tehtävänsä. Ohjaussuunnitelma korostaa ohjauksen kokonaisvaltaisuutta ja sen integroimista opiskelupolun eri vaiheisiin. Ohjauksen nähdään käynnistyvän jo ennen opintojen alkua ja kestävän opiskeluprosessin loppuun asti. Sitä toteutetaan myös opintojen päättymisen jälkeen. Opinto-ohjauksen sisällöt kytetään ohjaussuunnitelmassa opiskelupolun mukaisiin vaiheisiin, joilla on omat tavoitteet, toimintatavat ja toimijat. Ohjaussuunnitelmassa esitellään lisäksi toimenpiteitä, jolla ohjauksen kokonaisuutta ja sen osa-alueita arvioidaan. (Centria ammattikorkeakoulu 2013b.)

Ohjaussuunnitelman avulla Centria ammattikorkeakoulun ohjausprosesseja voidaan kehittää niin, että ohjausresurssit riittävät tavoitteelliseen ja ennakoivaan tukitoimintaan korjaavien toimenpiteiden sijaan. Sen avulla myös uusien ohjaustoimijoiden on mahdollista perehtyä ammattikorkeakoulun ohjausjärjestelmään. Ohjaussuunnitelma yhtenäistää ammattikorkeakoulun eri kampuksilla tarjottavia ohjauspalveluja ja parantaa niiden saavutettavuutta. Jokainen ammattikorkeakoulun kampus voi lisäksi tarkentaa ja täydentää suunnitelmaa omilla ohjausdokumenteillaan. (Centria ammattikorkeakoulu 2013b.)

4.1.2 Kyvyt.fi-työkalu ePortfoliotyöskentelyssä ja -ohjauksessa

Centria ammattikorkeakoulussa otetaan syksyllä 2013 käyttöön Kyvyt.fi-työkalu, jonka avulla opiskelija voi laatia oman ePortfolion ja jota hän voi hyödyntää myös henkilökohtaisena oppimisympäristönä (PLE). Discendum Oy:n Mahara-ohjelmiston

pohjalta kehittämä Kyvyt.fi-työkalu on suunnattu erityisesti toisen asteen oppilaitoksille, ammattikorkeakouluille, yliopistoille, vapaan sivistystyön oppilaitoksille ja koulutusyrityksille, mutta sitä voivat hyödyntää myös ePortfoliopalvelusta kiinnostuneet yritykset. Kyvyt.fi-työkalua hyödyntää tällä hetkellä yli 80 suomalaista oppilaitosta ja organisaatiota. (Discendum Oy 2013.)

Centria ammattikorkeakoulussa Kyvyt.fi-työkalu integroidaan Optima-oppimisympäristöön. Opiskelija voi tällöin viedä omaan Kyvyt.fi-ePortfolioonsa esimerkiksi Optimaan tallennettuja opiskelumateriaaleja, tuotoksia ja oppimisympäristöä sekä liittyy sinne muita dokumentteja, jotka todentavat opiskelijan osaamista ja sen kehittymistä. Työkalu mahdollistaa myös oppimisen reflektoinnin oppimispäiväkirjan avulla.

Kyvyt.fi:n tukee opiskelutaitojen ohella opiskelijan työelämävalmiuksien ja työnhakutaitojen kehittämistä. Opiskelija voi verkostoitua Kyvyt.fi:ssä eri toimijoiden kanssa sekä laatia esimerkiksi ansioluettelon, joka konkretisoituu ja tulee eläväksi ePortfolioista löytyvien osaamisnäytteiden ja -verkostojen myötä. Kyvyt.fi mahdollistaa myös yhteydet erilaisiin sosiaalisen median palveluihin. Opiskelija voi halutessaan julkaista oman ePortfolionsa haluamilleen tahoille esimerkiksi harjoittelu- tai työpaikan hakua varten. Opiskelija voi käyttää omaa ePortfoliotaan koko opintojen ajan ja myös opiskelun päättymisen jälkeen. Kyvyt.fi-työkalun käyttö on opiskelijalle ilmaista. (Discendum Oy 2013.)

Kyvyt.fi-työkalun avulla on mahdollista toteuttaa myös ePortfolio-ohjausta. Sen avulla sekä korkeakoulun että työelämän toimijat voivat olla yhteyksissä opiskelijoihin ja tukea heitä ePortfolion kokoamisessa. Esimerkiksi harjoittelun tai opinnäytetyön ohjaus voidaan toteuttaa verkostoitumalla eri osapuolten kesken prosessin aluksi, työskentelemällä aktiivisesti sen aikana sekä suorittamalla yhteinen arviointi työskentelyn päätteeksi. Kyvyt.fi-työkalu mahdollistaa myös yksilölliset ohjaustilanteet ja palautteen antamisen esimerkiksi henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinnan yhteydessä. Sen avulla voidaan jakaa tehokkaasti erilaisia materiaaleja ja tiedottaa ajankohtaisista asioista. Koulutusorganisaatiot voivat hyödyntää työkalua muun muassa verkostoitumisen ja yhteistyön foorumina. (Discendum Oy 2013.)

Centria ammattikorkeakoulussa aloitetaan Kyvyt.fi-työkalun systemaattinen käyttöönotto syyslukukauden 2013 alussa. Ensimmäisessä vaiheessa keskitytään ammattikorkeakoulun toimijoiden, sekä opettajien että oppijoiden perehdyttämiseen. Ammattikorkeakoulun henkilöstölle ja opiskelijoille järjestetään muun muassa orientaatiokoulutuksia, seminaariluentoja ja muita ohjaustilanteita, joissa osallistujat voivat perehtyä tarkemmin ePortfolioprosessiin ja Kyvyt.fi-työkalun mahdollisuuksiin. Tavoitteena on, että syyslukukauden lopussa ePortfolion merkitys tunnustetaan laajasti sekä henkilöstön että opiskelijoiden keskuudessa. Tästä edetään Kyvyt.fi-ePortfolio-työkalun käyttöönottoon koulutusprosessien yhteydessä. Tavoitteena on, että sitä hyödynnetään opintojaksoilla ja opintojen ohjauksessa. Tämän jälkeen Kyvyt.fi-kehitystyössä siirrytään harjoittelun ja opinnäytetöiden ohjauksen kokonaisuuteen sekä henkilöstön kehittämisprosesseihin. (Centria ammattikorkeakoulu 2013a.)

4.2 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen avulla pyritään kehittämään ePortfolio-ohjausta Centria ammattikorkeakoulussa holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin (Van Esbroeck & Watts 1998; ks. myös Herranen & Penttinen 2008) mukaisesti. Ammattikorkeakoulussa

valmistaudutaan parhaillaan Kyvyt.fi-ePortfoliotyökalun käyttöönottoon. Sen systemaattinen ja tehokas hyödyntäminen oppimisen ja ohjauksen tukena edellyttää, että toimijat tarkastelevat sitä yhdessä ja suunnittelevat siihen liittyviä ohjaustoimia eri näkökulmista.

Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, millaisia tasoja ja toimijoita ePortfolio-ohjaukseen kytkeytyy ja millaista ePortfolio-ohjausta he voivat opintojen eri vaiheissa opiskelijalle antaa. Tarkoituksena on myös tutkia, millaisiin ePortfoliotyöskentelyn ohjaustilanteisiin eri ohjausmuodot parhaiten soveltuvat ja miten ePortfolio-ohjaus integroituu ohjauksen kokonaistavoitteisiin. Holistiseen opiskelijakeskeiseen ohjausmalliin pääosin pohjautuvat tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Miten korkeakoulun eri ohjaustasojen toimijat voivat ohjata opiskelijan ePortfolioprosessia?
- Miten ePortfolio-ohjaus kytkeytyy ohjauksen yleisiin tavoitealueisiin?
- Millaista ePortfolio-ohjaus voi olla opintojen eri vaiheissa?
- Miten erilaiset ohjausmuodot ja -menetelmät soveltuvat ePortfolio-ohjaukseen?

Tarkastelun keskiössä ovat ennen kaikkea ne ohjaukselliset mahdollisuudet, joita tutkittavien mukaan eri toimijoilla on ePortfolioprosessin yhteydessä. Tutkimuksessa keskitytään siis siihen, millaista ohjausta eri ammattikorkeakoulun toimijat voivat tarjota opiskelijalle. Tutkimuksen tavoitteena ei ole kuvata tutkimukseen osallistuneiden toimijoiden ohjauksellisia tehtäviä tai toimenkuvia vaan pikemminkin tarkastella heidän näkemyksiään ePortfolio-ohjaukseen liittyvästä työnjaon kuvauksesta ja ohjauspalvelujen jäsentämisestä holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin mukaisesti. Malli antaa mahdollisuuden tarkastella ohjauspalvelujen kokonaisuutta (Van Esbroeck & Watts 1998; Lairio & Puukari 2000).

Tässä tutkimuksessa luodaan katsaus siihen, millaista ohjausta ePortfolioiden työstäminen yleisesti ottaen edellyttää, mutta ei oteta kantaa siihen, millainen sisältö, rakenne, tekninen toteutus tai ulkomuoto ePortfoliolla tulisi olla tai miten se tulisi Kyvyt.fi-ePortfoliotyökalulla toteuttaa. Vaikka Kyvyt.fi-työkalu on keskeinen ePortfoliotyöskentelyn väline, ei sen kuitenkaan tulisi olla ainut ohjauksellinen työkalu. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin korostaa sitä, että ePortfolio-ohjausta tulisi tarkastella aina kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista, ei tiettyyn välineeseen tai työkaluun keskittyen. Tarkoituksena on antaa ohjaajille työkaluja käytännön ePortfolio-ohjauksen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin tueksi sekä lisätä ymmärrystä ohjauksen merkityksestä ePortfoliotyöskentelyssä.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä muodostui pääosin Centria ammattikorkeakoulun eri ohjaustasoilla toimivista henkilöistä. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen pohjalta toteutettu laadullinen, verkkopohjainen kysely lähetettiin kesäkuussa 2013 yhteensä 14 henkilölle ja siihen vastasi 10 henkilöä. Tutkimuksen kohderyhmään valittiin mukaan toimijoita, jotka ovat keskeisesti mukana ePortfolioprosessissa. Nämä tutkimuksen tiedonantajat ovat henkilöitä, joilta oletetaan saatavan merkittävää tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86).

Suurin osa vastaajista työskenteli ensimmäisen ja toisen ohjaustason rajapinnalla toimien opetuksen ohella myös opinto-ohjauksen tehtävissä. Tutkimukseen osallistui

myös kolmannen ohjaustason toimijoita vastaten muun muassa oppimisen ja opiskelun tukipalveluista. Edellä mainittujen ammattikorkeakoulun sisäisten toimijoiden lisäksi tutkimuskyselyyn vastasi yksi henkilö eräästä IT-yrityksestä.

Tutkimuksen rajauksen vuoksi tutkimuksen kohderyhmään ei tässä vaiheessa otettu mukaan ammattikorkeakoulun opiskelijoita, vaikka heidän näkemyksensä ePortfolioon liittyvistä asioista olisi todennäköisesti tuonut tutkimukselle merkittävää lisäarvoa. Opiskelijoiden ääntä pyritään kuuntelemaan kuitenkin muissa yhteyksissä ja foorumeissa, jotta he voivat omalta osaltaan osallistua mielekkäiden ePortfoliokäytänteiden määrittelyyn ja kehittämiseen.

Ohjaajan omakohtaista kokemusta portfoliotyöskentelystä pidetään tärkeänä, sillä se helpottaa muun muassa yleisten ohjaustarpeiden ja mahdollisten ongelmatilanteiden tunnistamista sekä kokonaisprosessin hahmottamista oppijan näkökulmasta (Niikko 2000, 102–106; Tenhula 1999a, 188). Kahdeksalla tutkimuksen vastaajista oli jonkin verran aiempaa kokemusta portfoliotyöskentelystä. Osa vastaajista oli työstänyt portfoliota esimerkiksi omissa opinnoissaan, osa puolestaan oli hyödyntänyt portfoliota omassa opetus- tai ohjaustyössään. Portfolioon liittyvää aiempaa ohjauskokemusta oli yhteensä puolella vastaajista. ePortfoliotyöskentelyn mahdollistavaa Kyvyt.fi-työkalua oli jollakin tasolla tutustunut viisi vastaajaa. Osa oli saanut perustietoja ja -taitoja muun muassa aiemmin järjestetystä Kyvyt.fi-koulutuksesta.

Toimivan ePortfolioprosessin suunnittelun ja toteuttamisen kannalta on tärkeää, että korkeakoulun keskeiset ohjaustoimijat työskentelevät kiinteässä yhteistyössä ja osallistuvat aktiivisesti paitsi oman työnsä myös koko koulutusorganisaation ja sen prosessien kehittämiseen. Tähän tutkimukseen osallistuminen ja asiantuntijuuden jakaminen kanssa voidaan nähdä olevan yksi osoitus vastaajien halusta osallistua yhteiseen kehittämistyöhön. Yhteistyössä on mahdollista löytää muun muassa näkökulmia ja ratkaisuja, joita kukaan toimija ei yksin olisi tullut ajatelleeksi (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2004).

4.4 Aineiston keruu- ja analyysimenetelmät

ePortfolio-ohjausta tarkastellaan tässä tutkimuksessa laadullisten tutkimusmenetelmien avulla. Laadullisessa tutkimuksessa ei tähdätä niinkään tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään ennen kaikkea ilmiön syvälliseen kuvaamiseen ja ymmärtämiseen sekä sen teoreettisesti mielekkääseen tulkintaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Näitä voidaan pitää lähtökohtina myös tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksen aineiston hankinnassa käytettiin Webropol-ohjelmalla laadittua verkkopohjaista laadullista kyselyä, jossa tutkittavat vastasivat avoimiin kysymyskenttiin (ks. Liite 1). Tutkimuksen kohderyhmälle lähetettiin kesäkuussa 2013 sähköpostitse taustatietoa tutkimuksesta sekä sähköinen linkki kyselyyn vastaamiseksi. Kyselyssä kartoitettiin tutkittavien taustatietoja ja tiedusteltiin tutkittavien näkemyksiä ePortfolio-ohjauksesta. Kyselyssä esitetyt kysymykset pohjautuivat tutkittavan ilmiön kannalta keskeiseen holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin teoriaan sekä sitä tukeviin teoreettisiin näkemyksiin (ks. Luku 3), jotka olivat myös tutkimuskysymysten taustalla ja toimivat aineiston analyysin tukena.

Tutkimusaineiston tulkinnaissa hyödynnettiin deduktiivista sisällönanalyysin menetelmää. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan kuvaus tutkittavassa ilmiöstä tiiviissä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Deduktiivisessa sisällönanalyysissä edetään yleisestä yksityiseen. Aineiston analyysin lähtökohtana on

aikaisemman tiedon perusteella laadittu teoria ja/tai käsitejärjestelmä, johon tutkimuksesta saatua aineistoa peilataan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 115.)

Tässä tutkimuksessa strukturoidun analyysirungon muodostivat neljä pääteemaa: 1) ohjaustoimijoiden roolit ja tehtävät ePortfolio-ohjauksessa, 2) ePortfolio-ohjaus opintojen eri vaiheissa, 3) ePortfolio-ohjauksen kytkeytyminen ohjauksen tavoitealueisiin sekä 4) ePortfolio-ohjauksen muodot ja menetelmät. Tutkimusaineisto pelkistettiin, teemoiteltiin ja ryhmiteltiin tämän analyysirungon mukaisesti. Analyysiyksikköinä toimivat tutkittavien ilmaisemat ajatuslauselmat (Tuomi & Sarajärvi 2009). Tutkimuksen analyysivaiheessa aineistosta etsittiin analyysirungon pääteemoihin liittyviä näkemyksiä, sekä samankaltaisuuksia että eroja. Tämän jälkeen niitä pyrittiin kuvaamaan tutkimusraportissa teoreettisen viitekehyksen tukemana.

Tutkimustulosten kuvauksen yhteydessä tutkittavien omalle äänelle haluttiin antaa tutkimusraportissa keskeinen sija. Tutkittavien autenttiset lainaukset rikastuttivat ilmiön kuvausta sekä mahdollistivat samalla tehtyjen tulkintojen oikeellisuuden arvioinnin. Tutkimusraportissa autenttiset lainaukset kursivoitiin ja sisennettiin muusta tekstistä raportoinnin selkeyden vuoksi. Lisäksi lainauksissa olleet kirjoitus- ja näppäilyvirheet korjattiin ja lainausten loppuun merkittiin kunkin vastaajan järjestysnumero (esim. Vastaaja 4). Lainauksissa esiintyvä merkintä '--' tarkoittaa, että kyseisestä kohtaa poistettiin tekstiä tai muita merkkejä, jotka eivät olleet tutkimuksen kannalta relevantteja. Merkintä '[']' puolestaan viittaa tutkijan lainaukseen lisäämään selventävään tekstiin, joka on esitetty hakasulkeiden sisäpuolella. Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset pyrittiin tutkimusraportissa kuvaamaan teoriaa ja empiriaa yhdistäen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään keskeiset tutkimustulokset ja reflektoidaan niitä tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen näkökulmista. Luvun alussa tarkastellaan tutkittavien näkemyksiä holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin mukaisesta ohjauspalvelujen työnjaosta ja määrittellään, millaisia tehtäviä ja rooleja ePortfolio-ohjauksen toimijoilla voi tutkittavien mukaan olla. Tämän jälkeen pohditaan, miten ePortfolio-ohjaus kytkeytyy opiskelun ja oppimisen kysymyksiin, ura- ja työelämäohjauksen osa-alueisiin sekä persoonallisen kasvun tavoitteisiin. Lopuksi tarkastellaan tutkittavien näkemyksiä siitä, millaista ePortfolio-ohjaus voi olla opintojen eri vaiheissa sekä millaisia yksi- ja ryhmäohjauksen muotoja ja menetelmiä sen yhteydessä voidaan hyödyntää.

5.1 Ohjaustoimijoiden tehtävät ja roolit ePortfolio-ohjauksessa

5.1.1 Opettajat oppimisen ja osaamisen kehittämisen ohjaajina

Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan ensimmäisellä ohjaustasolla työskentelevän ammattikorkeakoulun opetushenkilöstön toiminnalla on keskeisin merkitys ePortfoliotyöskentelyn onnistumisessa. Opettajat ovat avainasemassa, kun opiskelijoita motivoidaan luomaan oppimisympäristöjä, jotka saavat henkilökohtaisen merkityksen. Samalla tapaa kuten Vuorinen ym. (2005), myös tutkittavat pitivät tärkeänä ennen kaikkea sitä, että ePortfoliotyöskentely ja -ohjaus kytketään kiinteäksi osaksi korkeakoulun opetus-, opiskelu- ja oppimisprosesseja. Tämä edellyttää tutkittavien mukaan ennen kaikkea ePortfolion merkityksen tiedostamista ja sisäistämistä sekä aktiivista työskentelyotetta kaikilta prosessissa mukana olevilta toimijoilta.

Lähtökohtana niin opettajalle kuin muillekin toimijoille on prosessin ymmärtäminen ja sisäistäminen. Keskeistä opettajan roolissa olisi mielestäni yhteyden luominen oppimisympäristön ja portfolion välillä. Miten annettu opetus ja oppimateriaali saisivat hengen ja elämän portfoliossa? Tällä voisi olla ratkaiseva merkitys mm. opintojen käytännönläheistämässä. (Vastaaja 2)

Opettaja voi toimia esimerkkinä luoden oman ePortfolionsa, josta opiskelijat voivat saada ideoita omaansa. Opettajan tulee olla itse innostunut asiasta, jolloin se välittyy myös opiskelijoille. Opettajan voisi tukea ePortfoliotyöskentelyä niin, että suunnittelee jonkun osan opintojaksosta toteutettavan sillä. Osan tulisi olla oikeasti opiskelijan hyödynnettävissä (esim. työelämä, jatko-opinnot, tms.) Ohjauksessa opettaja antaa palautetta opiskelijoiden tuotoksista (sivut, sisällöt, jne). Palaute voidaan antaa joko kahdenkeskisesti tai julkisemmin. (Vastaaja 10)

Opettajan innostus omaa työtä kohtaan on tärkeää (Kauppila 2007, 138) ja ePortfolio-ohjauksen onnistumisen kannalta lähes välttämätöntä. Opettajien tulisi suunnitella ja toteuttaa opintojaksojen tehtävät ja muut harjoitteet niin, että ne hyödyttävät samalla myös ePortfoliotyöskentelyä. Osa tutkittavista näki, että opettajan keskeisenä tehtävänä on ylläpitää opiskelijoiden portfoliotyöskentelyn jännitettä. Heidän tulisi opettamiensa opintojaksojen yhteydessä motivoida ja sitouttaa opiskelijoita yhteiseen työskentelyyn sekä auttaa heitä valikoimaan ja kokoamaan

henkilökohtaisesti merkityksellisiä aineistoja opintopolun eri vaiheissa. Opettajalla on merkittävä rooli muun muassa opiskelijan ammatillisen kasvun tukemisessa ja ammattidentiteetin vahvistamisessa sekä erilaisissa ura- tai opintopolkujen risteystilanteissa.

Minä ajattelen niin, että portfolioissa opiskelija voi nostaa esiin niitä taitoja, joita on oppinut ja joissa on hyvä ja joista voisi olla hyötyä mahdollisessa työnhaussa ym. Silloin jokaisen opintojakson opettaja voi ohjata ja auttaa opiskelijaa esittämään osaamistaan esim. hyvien harjoitustehtävien, osaamisen reflektoinnin tai jonkun muun asian avulla. Opettaja voi myös auttaa valintojen tekemisessä. Kaikkea ei voi, eikä kannata kasata portfolioon. Opintojakson suoritus voi olla portfolio, joka arvioidaan. (Vastaaaja 9)

ottamalla ePortfolion täydentämisen osaksi opintojakson sisältöä. esim. opintojaksototeutuksen aikana tuotetaan jokin harjoitustyö, opettaja ohjaa opiskelijoita siirtämään harjoitustyön osaksi ePortfoliota. (Vastaaaja 8)

Opiskelijoiden työstämät ePortfoliot antavat opettajille välineitä myös oman opetustoiminnan arviointiin ja opettajuuden kehittämiseen (Light, Chen & Ittelson 2012, 18–20). Opettajat voivat ePortfolioiden kautta saada ajanmukaista tietoa opiskelijoiden työskentelyn ja oppimisen tehokkuudesta määriteltyjen osaamistavoitteiden näkökulmasta. Tarvittaessa he voivat tehdä korjaavia toimenpiteitä jo opintojen aikana eikä vasta niiden päätyttyä.

-- Reflektointia kannattaa tehdä myös suhteessa määriteltyihin opintojakson osaamistavoitteisiin: opiskelijan rehellinen palaute osaamistavoitteiden saavuttamisesta yhdessä opettajan arvion kanssa - opettaja voi hyödyntää palautetta sekä opiskelijan/opiskelijoiden esiymmärrystä aiheesta opintojakson kehittämiseen ja osaamistavoitteiden arviointiin. (Vastaaaja 4)

Opettajat saavat ePortfolioiden myötä realistisen ja kokonaisvaltaisen kuvan siitä, kuinka paljon opiskelijat oppivat ja kehittävät osaamistaan paitsi korkeakoulun omissa konteksteissa myös sen ulkopuolisissa informaaleissa ympäristöissä. ePortfolioilla voidaan tukea korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla tapahtuvaa oppimista esimerkiksi työelämäjaksojen, harjoitteluiden ja oppinäytetöiden yhteydessä.

Tutkittavien mukaan opettajan rooli korkeakouluissa on ennen kaikkea olla oppimisen ja osaamisen kehittämisen ohjaaja. Kuten Rautiainenkin (2012, 61–62) toteaa, opettajien tulisi nähdä ohjaus erottamattomana osana opetustyötä. Samalla kun opettajat toimivat arjen opetustilanteissa lähellä oppijoita, heillä on mahdollisuus puuttua asioihin välittömästi ja välittää ohjaustarpeita tarvittaessa eteenpäin (Rautiainen 2012 61–62). Ohjaustoiminnan onnistumisen kannalta keskeistä on osallistujien tasavertainen kohtaaminen ja läsnäolo. Mielekkäissä kohtaamistilanteissa opettaja ja opiskelija ovat ikään kuin välitilassa, josta erilaiset valta-asetelmat ovat poistuneet. Tavoitteena on, että yhteistä osaamista rakennetaan ja luodaan yhteisöllisissä moniäänisissä ryhmissä. Parhaimmillaan se on aitoa dialogista toimintaa yhteisten päämäärien hyväksi. (Heinilä 2012a, 4; 2012b, 16–17.) Opettajien tulisi pyrkiä olemaan myös ePortfolio-ohjauksessa aidosti läsnä. Arjen hektisyydestä huolimatta on tärkeää löytää pysähtymisen kohtia, jolloin opiskelijalla on mahdollisuus tulla kuulluksi (Nuutila 2012, 38). ePortfoliotyöskentelyn ohjaustilanteet voivat parhaimmillaan olla juuri tällaisia yhteisen kohtaamisen ja reflektoinnin pysäkkejä.

5.1.2 Opettajatutorit tavoiteasettelun ja itsearvioinnin tukijoina

Tutkimustulosten mukaan ensimmäisellä tasolla toimivat opettajatutorit vastaavat pitkälti samoista asioista kuin muutkin opettajat, mutta heille on usein osoitettu myös tiettyjä ohjauksellisia erityistehtäviä. Esimerkiksi Centria ammattikorkeakoulun opettajatutorit käyvät opiskelijoiden kanssa säännöllisesti ohjauskeskusteluja, joiden keskiössä ovat opiskelijan henkilökohtainen opintosuunnitelma ja opintojen edistymisen seuranta (Centria ammattikorkeakoulu 2013a).

Tutkittavien näkemykset ovat yhteneväisiä kansallisten kehittämissuosituksen kanssa, joiden mukaan korkeakoulujen tulisi kehittää opiskelijoiden eHOPS-prosessia yhä enemmän ePortfolioajattelun suuntaan, joka huomioi samanaikaisesti niin opiskelun kuin urasuunnittelun päämäärät (Vuorinen ym. 2005, 58). Mikäli eHOPS kytketään osaksi laajempaa ePortfolioprosessia, voivat eri osapuolet saada paremman käsityksen sekä suunnittelusta, toteutuneesta että tavoiteltavasta oppimisesta ja osaamisen kehittämisestä. ePortfolion dynaamisuus tukee eHOPS-työskentelylle ominaista prosessimaista luonnetta sekä mahdollistaa tavoitteiden tarkentamisen ja muokkaamisen prosessin aikana.

Ohjauskeskusteluissa voidaan käydään läpi opiskelijan ePortfoliota ja sen karttumista, opettajatutor voi kannustaa opiskelijaa täydentämään portfoliota. Voidaan käydä läpi opiskelijan urasuunnitelmia ja miettiä, miten portfolio toimisi niiden toteutumisen tukena. (Vastaaaja 2)

Opettajatutorin näkökulma on koko oppimisprosessissa ja urasuunnittelussa. Näin ohjaus keskittyisi toisaalta opintojen suunnitteluun ja suunnitelman toteuttamiseen sekä toteutumisen seurantaan. Toisaalta ohjauksen näkökulmana olisi laadukkaan näyteportfolion luomisen ohjauksessa tulevia kesätöitä ja työpaikkaa silmällä pitäen. (Vastaaaja 3)

Uraohjausta koko opintojen ajan ja oman polun etsimistä hyvä kirjoittaa tai kuvittaa sinne portfolioon näkyviin. (Vastaaaja 6)

Opiskelijat voivat ePortfolion avulla suunnitella ja seurata erilaisia opiskeluprosessejaan sekä yhdistää tavoiteasetteluun ja itsearviointiin myös laadullista urasuunnittelua. eHOPS ja ePortfolio olisi tärkeää integroida yhdeksi työkaluksi, jolla olisi yhteys myös ura- ja rekrytointipalvelujen verkkoresursseihin. Samoin sen tulisi mahdollistaa joustavan yhteydenpidon ja verkostoitumisen korkeakoulun toimijoiden sekä työelämän edustajien kesken. (Vuorinen ym. 2005, 58.)

Eräs tutkittavista ehdotti, että ePortfolion merkityksen esille tuominen, jännitteen säilyttäminen ja opiskelijoiden motivointi prosessin aikana olisi erityisesti opettajatutoreiden tehtävä:

Opettajatutorit voivat tehdä samaa kuin opettajat, mutta opettajatutoreille voisi vastuuttaa kertomisen portfolion merkityksestä ja tavoitteista. Minä ajattelen, että vaikein asia on motivoida opiskelijat portfoliotyöskentelyyn ja portfolion hyötyjen ymmärtämiseen ja ylipäätään siihen, mikä portfolio on. (Vastaaaja 9)

Opettajatutorit voivat tapaamisissa omien opiskelijaryhmiensä kanssa nostaa esille esimerkkejä erilaisista ePortfolioista ja edistää siten asiantuntijuuden ja kokemusten jakamista. Tutkittavat pitivät tärkeänä, että jokainen opettajatutor laatii oman ePortfolionsa ja kytkee siihen erilaisia tukiaineistoja ja -muotoja, jotka kannustavat osallistujia yhteiseen työskentelyyn.

-- ehkäpä he voisivat silloin tällöin muistutella opiskelijoita portfolion hyödyntämisestä ja käydä heidän kanssaan läpi, kuinka kukin on sitä hyödyntänyt.
-- (Vastaaaja 4)

kertomalla niistä hyödyistä mitä koko opiskelun aikana "kasvatettu" ePortfolio tuo tullessaan esim. työnhaku vaiheessa. (Vastaaaja 8)

Opettajatutor voi toimia esimerkkeinä luoden oman ePortfolionsa, josta opiskelijat voivat saada ideoita omaansa. Tuottaa sisältöjä, joista opiskelijat ovat kiinnostuneita ja joita haluavat seurata. Omalla sivulla esim. seinä tai kysymys&vastaus-palsta, jossa vuorovaikutusta opiskelijan kanssa. (Vastaaaja 10)

Tutkittavien mukaan opettajatutoreiden tulisi omalta osaltaan huolehtia siitä, että työskentely on ohjattua, eikä jää opiskelijan oman aktiivisuuden tai oma-aloitteisuuden varaan. Vaikka ePortfolion laatiminen edellyttää muun korkeakouluopiskelun tapaan opiskelijalta itseohjautuvuutta ja vastuun ottamista omasta oppimisesta, ei se kuitenkaan tarkoita prosessin jättämistä kokonaan opiskelijan vastuulle tai yksin ohjaamaksi. Kuten Moitus ym. (2001, 24) toteavat, opiskelijoiden itseohjautuvuuden käsite tarvitsee selkiyttämistä: se ei tarkoita samaa kuin yksinohjautuvuus.

En tiedä, otetaanko -- yhteinen linja siihen, kuinka ePortfoliota meillä hyödynnetään vai tehdäänkö niin, että jää pitkälti opiskelijan omalle vastuulle ja valinnaiseksi, kuinka hän portfoliota tulee käyttämään vai käyttääkö ollenkaan. Opettajatutorit yhdessä opiskelijatutoreiden kanssa voisivat tuoda esiin portfolion hyödyntämisen mahdollisuuksia ja kannustaa opiskelijoita sen käyttöön. (Vastaaaja 4)

ePortfolio-ohjauksessa opettajatutoreiden tukiresurssina toimivat opiskelijatutorit, joiden potentiaali kannattaa hyödyntää. Yhteistyössä voidaan luoda toimivia ohjauksen malleja, joissa ohjaajien omalla esimerkillä on merkittävä vaikutus prosessin onnistumiseen.

5.1.3 Opiskelijatutorit ja muut opiskelijat vertaisohjauksen vetureina

Tutkittavien mukaan pienryhmässä tapahtuva vertaistyöskentely on erittäin varteenotettava ePortfoliotyöskentelyn ja -ohjauksen menetelmä. Sen ydin on opiskelijoiden toisilleen antama tuki ja apu opiskeluun ja oppimiseen liittyen (Kallinen, Kerbs & Nurmi 2006, 9). Vertaisohjauksen vetureina toimivat etenkin opiskelijatutorit. Tutkittavat ehdottivat, että opiskelijatutorit voisivat kertoa opiskelutaivaltaan aloittaville opiskelijoille esimerkiksi omista ePortfolioon liittyvistä kokemuksistaan sekä valottaa konkreettisten esimerkkien avulla niitä mahdollisuuksia, joita ePortfolio heille tarjoaa.

Opiskelijatutorit voivat toimia esimerkkeinä ePortfolion käyttämisestä ja markkinoida sitä. Hehän voivat järjestää asiaan liittyviä tapaamisia opiskelijoille muun toimintansa ohessa ja vaikka ePortfolioiden vertaisarviointia voi tapahtua näissäkin yhteyksissä. (Vastaaaja 4)

kertomalla niistä hyödyistä mitä koko opiskelun aikana "kasvatettu" ePortfolio tuo tullessaan esim. työnhaku vaiheessa, näyttää mahdollisesti omia ePortfolioitaan mainostuksen yhteydessä. (Vastaaaja 8)

Centria ammattikorkeakoulun opiskelijakunta COPSA koordinoi opiskelijatutoreiden toimintaa ja perehdyttää heidät yhteistyössä opinto-ohjaajien kanssa vertaisohjauksen tehtäviin. Tutkittavien mukaan opiskelijatutoreiden orientaatiokoulutuksessa on tärkeää huomioida myös ePortfolio-ohjauksen näkökulma, jotta siitä muodostuisi mahdollisimman mielekäs ja tarkoituksenmukainen osa vertaisohjauksen kokonaisuutta. Opiskelijatutoreilla tulisi itsellään olla omakohtaista kokemusta ePortfoliotyöskentelystä, jotta he osaisivat aidosti auttaa opiskelijoita siihen liittyvissä kysymyksissä ja innostaa heitä henkilökohtaisen oppimisympäristön rakentamisessa.

Opiskelijatutoreiden ohella myös muut vertaiset ovat osa ePortfolio-ohjauksen kokonaisuutta arkipäivän opetus-, opiskelu- ja oppimiskonteksteissa. Opiskelijat voivat muun muassa auttaa toisiaan ePortfolioon liitettävien aineistojen valinnassa ja kokoamisessa sekä antaa rakentavaa ja työskentelyä edistävää palautetta. Vertaisten antamat hyvät vinkit ja neuvot ovat hyödyksi, kun opiskelijat etsivät keinoja kuvata ja arvioida osaamistaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisten työkalujen avulla.

Opiskelijat voivat arvioida toistensa portfolioita ja opiskelijat voivat ehdottaa toisilleen, mitä töitä sinne voi lisätä, millaisia asioita sieltä kannattaisi nostaa paremmin esille, millaista materiaalia (tekstiä, kuvaa, ääntä, videoita) ePortfolio voisi sisältää, mikä voisi olla hyvä portfolion rakenne jne. Opiskelijoilta löytyy osaamista ja osaavat hienosti antaa palautetta toisilleen, kun ovat siihen motivoituneita. (Vastaaaja 4)

Osa tutkittavista pitää vertaistyöskentelyä oivana keinona edistää opiskelijoiden ryhmäytymistä sekä asiantuntijuuden jakamista. Vuorovaikutus vertaisyhteisön kanssa voi parhaimmillaan toimia ammatillisen kehittymisen ja oppimisen kipinä. ePortfoliot toimivatkin parhaimmillaan henkilökohtaisten oppimisympäristöjen lisäksi yhteisöllisinä kasvun konteksteina. Opiskelijat voivat työstää yhteistoiminnallisia ePortfolioita esimerkiksi erilaisten ryhmätöiden avulla.

Opiskelijat voisivat muodostaa erilaisia aihekohtaisia opiskeluryhmiä, joissa voisi yhdessä opiskella erilaisia teemoja. (Vastaaaja 3)

ryhmätöitä voisi tehdä portfolioon. Vertaistuki, neuvot ja vinkit jakoon. (Vastaaaja 6).

Kokemuspohjainen tieto opiskelusta ja opiskelun arjesta on vertaisohjauksen tarjoama merkittävä lisäarvo ohjauksen kokonaisuudelle. Uuden tilanteen edessä oleva opiskelija voi saada samassa tilanteessa olevalta vertaiseltaan tukea ja varmuutta haasteiden kohtaamiseen. (Kallinen, Kerbs & Nurmi 2006, 49.) Tämä on tärkeä aspekti

myös ePortfoliotyöskentelyssä, jonka toimintatavat ja työkalut voivat olla monelle opiskelijalle vieraita. Eräs tutkittavista nosti esiin tärkeän seikan vertaistyo-skentelyn huolellisen suunnittelun ja organisoinnin merkityksestä. Vertaisten toteuttaman ePortfolio-ohjauksen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa, jotta se olisi mahdollisimman mielekästä ja tuloksellista ja jotta se ylipäättään toteutuu. Lisäksi vertaistyo-skentelyä tulee seurata järjestelmällisesti ja kehittää eri tahoilta saadun palautteen mukaisesti (Kallinen, Kerbs & Nurmi 2006, 55).

5.1.4 Koulutusohjelmajohtajat toiminnan kokoajina ja suuntaajina

Koulutusohjelmajohtajat toimivat yleensä toisella ohjaustasolla. He vastaavat koulutusohjelman kehittämisestä sekä työelämäläheisen opetuksen ja oppimisen toteutumista (Centria ammattikorkeakoulu 2013a). Joissakin koulutusohjelmissa heidän tehtäviinsä kuuluu myös viimeisen vuoden opiskelijoiden ohjaus. Osa tämän tutkimuksen vastaajista esitti, että koulutusohjelmajohtajat voisivat koota portfoliotyöskentelyä yhteen ja tarkastella opiskelijoiden kokonaisvaltaista osaamisen kehittymistä opintojen aikana suhteessa sille asetettuihin ja opetussuunnitelmassa kuvattuihin tavoitteisiin.

-- hän voisi opiskelijan kanssa yhdessä luoda kokonaiskuvan portfolioista, ja miettii tuoko se riittävän laajasti opiskelijalle opintojen aikana kertyneen osaamisen esille (portfolio vs. opetussuunnitelman osaamiskartta/matriisi) (Vastaaaja 2)

ePortfoliossa opiskelija voi periaatteessa osoittaa sen, mitä hän on opintojensa aikana oppinut ja siitä näkyy, kuinka hän onnistuu sen esiin tuomaan. Tämä antaa koulutusohjelmajohtajalle palautetta siitä, kuinka hyvin tavoiteltava osaaminen on saavutettu. -- [Opinto-ohjaaja tai opettajatutor] voisi koulutusohjelmajohtajan katsottavaksi valikoida (opiskelijan luvalla) muutamia portfolioita vuosittain, jolloin ko.johtaja itse pääsee näkemään, kuinka hyvin ja huonosti osaamistavoitteet on saavutettu ja mitä pitää kehittää. (Vastaaaja 4)

Tutkittavien mukaan koulutusohjelmajohtajien tulisi omalta osaltaan antaa opiskelijan ePortfolioon liittyvää ohjausta ja palautetta. Lisäksi koulutusohjelmajohtajien tulisi omien työtehtäviensä ja vastualueidensa kautta edistää työelämäläheisyyden toteutumista ePortfoliotyöskentelyssä. Parhaimmassa tapauksessa he ovat linkkejä korkeakouluopiskelijoiden ja työelämän välillä. Eräs tutkittavista muun muassa ideoi, että koulutusohjelmajohtaja voisi palkita koulutusohjelmansa laadukkaimmat ePortfoliot opintojen päätösvaiheessa. Palkittavien ePortfolioiden löytämisessä he voisivat hyödyntää työelämäedustajien antamia arvioita ja palautteita niiden laadukkuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta työelämävaatimusten näkökulmasta.

Tutkittavat pitivät tärkeänä, että koulutusohjelmajohtajat sitoutuvat ePortfolioprosessin kehittämiseen. Koulutusohjelmajohtajien tehtävänä on erään tutkittavan mukaan edesauttaa sitä, että opettajilla ja muilla ohjaustoimijoilla on käytettävissä riittävästi resursseja ePortfolio-ohjaukseen ja sen eri vaiheisiin. Kaiken kaikkiaan tutkittavat kokivat tärkeänä, että koulutusohjelmajohtajat näkevät ePortfolion

merkityksen oppimisen ja opetuksen sekä ohjauksen tukivälineenä sekä näyttävät sen osalta esimerkkiä myös muille.

Järjestämällä mielekästä sisältöä ja käyttöä ePortfolioita varten. (Vastaaaja 3)

motivoimalla opettajia, että he toisivat ePortfoliota esille ja kertoisivat sen hyödyistä. (Vastaaaja 8)

Yhteenvedon voidaan todeta, että koulutusohjelmajohtajat ovat parhaimmillaan resurssien mahdollistajia, toiminnan suuntaajia, yhteisen keskustelun virittäjiä ja toimijoiden kannustajia (Leppisaari, Ihanainen, Nevgi, Taskila, Tuominen & Saari 2008, 47).

5.1.5 Opinto-ohjaajat työskentelyn koordinoijina ja motivoijina

Opinto-ohjaajat toimivat koulutusohjelmajohtajien ohella toisella ohjaustasolla. Tutkittavien mukaan ePortfolio-ohjaus kytkeytyy luontevasti opinto-ohjauksen kokonaisuuteen. Opinto-ohjaajien tehtäviin voisi kuulua esimerkiksi prosessin kokonaisvaltainen koordinointi omassa yksikössä tai toimipisteessä. Opinto-ohjaajien tulisi huolehtia muun muassa ePortfoliotyöskentelyn monipuolisuudesta ja sujuvasta etenemisestä opintojen aikana. Lisäksi opinto-ohjaajat ovat avainasemassa opiskelijoiden perehdyttämisessä ja motivoinnissa. Aktiivinen yhteydenpito ja vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa nähdään tärkeänä, jotta työskentelystä tulee tavoitteellista ja pitkäjännitteistä.

Itse ajattelin, että käyn portfolion merkityksen ja tavoitteet läpi aloittavien opiskelijoiden kanssa tutortunneilla. Tästä voisi tulla jatkuva käytäntö.-- (Vastaaaja 9)

Koordinoivat portfolioprosessia omassa toimipisteessään, muistuttavat säännöllisesti sen käytöstä, lähettävät opiskelijoille vinkkejä monipuolisesta käytöstä, huolehtivat käyttökoulutuksesta yhdessä opiskelijatutoreiden kanssa (Vastaaaja 2)

portfoliotyöskentely kulkee systemaattisesti osana ohjausta (Vastaaaja 5)

Opinto-ohjaajien tulisi yhdessä opiskelijoiden kanssa reflektoida säännöllisin väliajoin ePortfolioprosessin kokonaisuutta, asetettuja tavoitteita ja saavutettuja etappeja. Opinto-ohjaajat toimivat myös ePortfolioon läheisesti liittyvän urasuunnittelun tukijoina ja työelämä tietouden edistäjinä. Yhteistyössä opiskelijoiden kanssa he voivat tunnistaa osaamisen vahvuuksia, joita ePortfoliossa voi ja kannattaa nostaa esille.

Opiskelijat voivat muodostaa kuvaa ePortfolion mahdollisuuksista myös opinto-ohjaajien esittelemien esimerkkien avulla. Kuten Tenhula (1999a, 185) kuitenkin toteaa, valmiiden portfoliomallien ja esimerkkien tulisi olla mahdollisimman monipuolisia ja erilaisia, jotta ne eivät liiaksi rajoita oppijan näkemyksiä tai mielikuvia portfolioista tietyn mallin mukaisiksi.

Osa tutkittavista esitti, että ePortfoliotyöskentely tulisi Centria ammattikorkeakoulussa aloittaa heti opintojen alussa Opiskelu- ja työelämä taidot

-opintojakson yhteydessä, joka on suunnattu erityisesti aloittaville opiskelijoille ja jota osa opinto-ohjaajista tutoroi.

-- *Omia pohdintoja motivaatiosta, ym. opiskeluun liittyvää voisi kirjoittaa näkyviin sinne esim. Opiskelu- ja työelämätaitojen verkkokurssilla voisi "millainen olen oppijana" [-tehtävän] tehdä portfolioon. Opiskelija saisi seurata omaa opiskelumenetelmien karttumista.* (Vastaaja 6)

Parhaimmillaan reflektointi kirjoittamisen avulla auttaa portfolion tekijää jäsentämään ajatuksiaan, tietojaan ja taitojaan sekä samalla arvioimaan toimintaansa ja kehittämään asiantuntijuuttaan. Osa opiskelijoista voi kuitenkin kokea kirjoittamisen hankalana ja ongelmallisena. (Vanhanen-Nuutinen 2005, 66.) Opiskelijat tarvitsevatkin reflektion tueksi ohjausta sekä vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa oppimiseen liittyvää pohdintaa. Oppimisympäristöihin integroitavat teknologiat mahdollistavat nykyisin muun muassa sen, että opiskelijat voivat tarkastella oppimistaan ja tehdä sitä näkyväksi muille kirjallisten reflektioiden sijaan esimerkiksi erilaisten ääni- tai videotallenteiden muodossa.

Opinto-ohjaajilla on tutkittavien mukaan tärkeä rooli ePortfolio-ohjauksen kokonaisuudessa. Tutkittavat kuitenkin korostivat, että opinto-ohjaajilla tulisi olla riittävästi tietoa ePortfoliosta, ennen kuin he voivat ottaa osaltaan vastuuta työskentelyn koordinoinnista tai opiskelijoiden opastamisesta. Myös Sampson ja Bloom (2001, 623–625) korostavat, että ohjaajien tulisi kouluttautua ja tuntea käytössä olevien työkalujen ominaisuudet ja mahdollisuudet, jotta he osaavat antaa ohjattaville siihen liittyvää tarkoituksenmukaista ja oikeaa tietoa. Ohjausmenetelmien ja työkalujen tehokkaan hyödyntämisen edellytyksenä on, että toimijat tuntevat niihin liittyvät vahvuudet ja rajoitteet. Ohjaajat voivat myös opiskelijoiden kanssa yhteisesti miettiä sopivia työskentelytapoja ja toimivia menetelmiä ePortfoliotyöskentelyn kehittämiseksi.

-- *Opinto-ohjaajat ohjauksen ammattilaisina osaavat miettiä ohjauksellisia toimenpiteitä ja opiskelijatutoreilta tulee raikasta näkökulmaa & kokemuseräistä tietoa siihen, miten opiskelijat olisivat valmiita ePortfolion vastaanottamaan ja miten he sitä voisivat hyödyntää. Opettajatutorit tuovat arjen ja opetuksen näkökulman ja yhdessä koko porukalta syntyyneen ajatuksia, kuinka ja millaisia tehtäviä portfolioon voisi teettää ja millaisiin asioihin sisällön lisäksi niissä kannattaa kiinnittää huomiota.* (Vastaaja 4)

Perehdytys työkaluun oltava itsellä, jotta voi muita opastaa.-- (Vastaaja 6)

Vaikka teknologiaa hyödyntävien työkalujen ja menetelmien tunteminen on tarpeen, on hyvä nostaa esille, että ohjaustoimijoiden ei tarvitse olla it-eksperttejä voidakseen ohjata opiskelijoita. Opiskelijat voivat opettaa ja ohjata myös itseään ja toisiaan. (Laakkonen 2011.) Kaikilla ohjaajilla tulisi kuitenkin olla jäsentynyt kokonaisnäkemys portfolion tarkoituksesta ja merkityksestä sekä sen rakentumisesta osaksi oppijan yksilöllisiä ja yhteisöllisiä kasvu- ja oppimisprosesseja. Portfoliotyöskentely edellyttää sekä oppijalta että sitä ohjaavilta ohjaustoimijoilta aktiivista vuorovaikutusta sekä sitoutumista ja paneutumista yhteisten päämäärien eteen. (Niikko 2000, 102–103.)

5.1.6 Opintotoimiston henkilöstö osaamisen dokumentoinnin tukijoina

Kolmannella ohjaustasolla toimivien opintotoimiston asiantuntijoiden työtehtävät liittyvät muun muassa opiskelijoiden ja opiskelutietojen hallinnointiin, opintojen etenemisen seurantaan sekä yleiseen ohjaukseen, neuvontaan ja tiedottamiseen. Tutkittavien mukaan opintotoimiston henkilöstö voi osaltaan auttaa opiskelijaa rakentamaan ePortfoliota ja liittämään siihen esimerkiksi osaamista todentavia dokumentteja.

-- erilaisten todistusten ja lomakkeiden; esimerkiksi Winhan opintosuoritusotteen toimittaminen opiskelijalle portfolioon liitettäväksi tms. (Vastaja 7)

-- opintotoimisto valvoo opintopisteiden kertymistä. Helppoa AHOTOinnin kannalta olisi, jos opiskelija portfolioissa voisi osoittaa jonkin asian hallintaa. (Vastaja 4)

Tutkittavien mukaan opintotoimiston asiantuntijoiden rooli ePortfolio-ohjauksessa ei tarvitse olla kovin suuri. Tutkittavat pitivät kuitenkin tärkeänä sitä, että opintotoimiston edustajat ovat tietoisia ePortfolioprosessista ja sen kytkeytymisestä opiskelijan opiskelupolkuun. He voivat myös osaltaan viestittää opiskelijoille positiivista sanomaa ePortfolion mahdollisuuksista osaamisen kehittämisessä. Spesifisten ohjaustarpeiden osalta opintotoimiston edustajien tulisi tarvittaessa opastaa opiskelija toiselle ohjaustasolle ja -taholle.

jakaa tietoa esim. kyvyt.fi palvelusta (esitteitä) opiskelijalle työn ohessa kun tehdään muuta opintohallinnollista työtä kasvotusten opiskelijan kanssa (Vastaja 8)

Opiskelijat saattavat käydä kyselemässä tietotekniikkaan liittyviä ongelmia opintotoimistosta. Eli opintotoimiston väen olisi hyvä osata vähän kyvyt.fi -ohjelman tekniikkaa tai sitten tietää, kuka vastaa yksikössä kyvyt.fi -tekniikasta. (Vastaja 9)

ePortfoliotyöskentelyn ja -ohjauksen kehittämistä pidettiin tutkittavien keskuudessa koko koulun yhteisenä asiana, johon eri osapuolten tulisi sitoutua. Ohjaustoimijoiden roolien, tehtävien ja toimenkuvien tulisi olla mahdollisimman selkeitä. Niistä tulisi informoida myös opiskelijoita, jotta he tietävät, kenen puoleen kääntyä yksilöllisissä ohjauskysymyksissä ja -tarpeissa.

5.1.7 Tukipalveluiden asiantuntijat omien erityisalojensa ohjaajina

Opintotoimiston asiantuntijoiden ohella myös muut opiskelun ja oppimisen tukipalveluja tarjoavat toimijat, kuten informaatioteknologian, kirjaston, viestinnän ja markkinoinnin, kansainvälisen asioiden, projektien ja erilaisten kehittämisverkostojen asiantuntijat, työskentelevät pääsääntöisesti kolmannella ohjaustasolla.

Tutkittavat nostivat esiin etenkin IT-tukipalveluiden merkityksen ePortfolio-ohjauksessa. IT-asiantuntijoiden tulisi tutkittavien mukaan muun muassa huolehtia, että ePortfoliossa käytettävät järjestelmät, teknologiat ja sosiaalisen median välineet

toimivat moitteettomasti, tehokkaasti ja turvallisesti. Lisäksi heidän tulisi opastaa ammattikorkeakoulun henkilöstöä ja opiskelijoita teknisissä kysymyksissä ja ongelmatilanteissa sekä koordinoida tarvittavaa teknistä koulutusta ja tukiverkoston toimintaa.

-- IT:n tehtävänä on varmistaa palvelun toimivuus ja luoda selkeät ohjeet, kuinka teknisessä mielessä palvelu toimii ja on käyttöönotettavissa. (Vastaaaja 4)

IT erittäin tärkeä: ohjaa opiskelijat ottamaan haltuun ePortfoliossa tarvittava tekniset taidot. (Vastaaaja 7)

hallita kyvyt.fi teknisenä alustana niin, että voi neuvoa ja myös itse käyttää kyseistä välinettä. IT:n [tehtävänä] järjestää koulutuksia välineen käytöstä ja teknisestä hallinnasta. (Vastaaaja 8)

Palvelulla tulee olla yksikössä it-vastuuhenkilö, jonka puoleen opiskelijat voivat kääntyä.-- (Vastaaaja 9)

Informaatiopalveluja tarjoavan kirjastohenkilöstön tehtävänä on tutkittavien mukaan tiedonhaun tukeminen ePortfoliotyöskentelyn yhteydessä. Markkinoinnin ja viestinnän asiantuntijat voivat puolestaan järjestää työpajoja esimerkiksi ePortfolion visuaalisuuteen ja sisällön selkeyteen sekä osaamisen tuotteistamiseen ja brändäämiseen liittyen. Lisäksi viestinnän ammattilaiset voivat antaa opiskelijoille hyviä vinkkejä siitä, miten ePortfolion avulla voi ja kannattaa erottautua muista hakijoista esimerkiksi työnhakutilanteissa. Kansainvälisten asioiden koordinaattorit voivat vastaavasti auttaa kansainvälisen osaamisen todentamisessa sekä tarkastella kansainväliseen työnhakuun ja harjoitteluun liittyviä asioita yhdessä ePortfolioitaan työstävien opiskelijoiden kanssa. Eräs tutkittava ehdotti, että opiskelun ja oppimisen tukipalveluiden edustajat osallistuisivat osaltaan ePortfoliotyöskentelyyn ja rakentaisivat kukin oman ePortfolionsa.

No mitäpä jos jokainen tekisi oman ePortfolionsa --? Centrian sisäinen kilpailu ja paras/monipuolisin ePortfolio palkitaan. -- (Vastaaaja 4)

Parhaimmillaan ohjaajat näyttävät opiskelijoille mallia ja esimerkkiä osaamistaan aktiivisesti kehittävästä ja reflektiivisen työotteen omaavista asiantuntijoista (Lairio & Puukari 1999a, 121).

5.1.8 Alumnit ja työelämäasiantuntijat sillanrakentajina koulutuksen ja työelämän välillä

Kolmannella ohjaustasolla toimivat alumnit ja työelämäasiantuntijat ovat suhteellisen uusia ohjauksen toimijoita korkeakoulukontekstissa, niin myös Centria ammattikorkeakoulussa. Alumnit eli korkeakoulusta valmistuneet entiset opiskelijat ovat kuitenkin merkittävä ohjaustoiminnan resurssi, jota tulisi hyödyntää entistä tehokkaammin korkeakoulun ja työelämän välisessä yhteistyössä. (Hopia & Laitinen-Väänänen 2010). Tutkittavat nostivat esiin monia alumnitoiminnan mahdollisuuksia,

joita ePortfolio-ohjauksen yhteydessä voidaan hyödyntää. Alumnit voivat toimia esimerkiksi portfoliotyöskentelyn mentoreina ja linkkinä työelämään.

Alumnit voivat tuoda aitoja työelämän tilanteita ePortfoliopalveluun opiskelijaryhmän ratkaistavaksi. Voisiko ajatella, että jokaiselle aloittavalle ryhmälle nimettäisiin muutama kummialumni ja heidän tehtävänään olisi tuoda ePortfoliossa esiin joitakin työelämässä kohtaamiaan haastavia/hyvin sujuneita/tilanteita, joissa selkeästi huomasi jostakin opiskelemastaan asiasta olleen hyötyä/mihin asioihin kaipaisi lisäkoulutusta ja nämä tilanteet otettaisiin käsittelyyn sitten opettajan kanssa. Voisiko vaikka ajatella, että opiskelijaryhmän ja kummialumnien lisäksi tähän ympäristöön pääsy on syksyn aikana niillä opettajilla, kenellä ryhmälle on syksyn aikana opetusta ja nämä opettajat keskenään sopivat, kuka käsittelee (mitäkin) tilannetta opiskelijaryhmän kanssa, miten ja millä opintojaksolla, onko alumni mukana vai ei vai tapahtuuko käsittely kokonaan ePortfoliossa. Sama idea tietysti kevään osalta. Näin asiat tulisi käsitellyksi ja opettajalle ei muodostu liian suurta taakkaa taas yhden uuden asian mukana pitämisestä jatkuvasti. Samalla opintoihin tulisi kaivattua työelämäläheisyyttä aidoista tilanteista. (Vastaja 4)

Alumnien tulisi olla tietoisesti ja aktiivisesti hyödynnettyjä sillanrakentajia koulutuksen ja työelämän välillä (Hopia & Laitinen-Väänänen 2010). Alumnit voidaan nähdä myös korkeakoulun käyntikortteina ja markkinointivaltteina työelämässä. He ovat konkreettisia esimerkkejä osaajista, joita kyseisestä korkeakoulusta valmistuu. (Hohenthal, Lapiolahti, Sipola & Väyrynen 2012.) Samalla tavalla myös heidän ePortfolionsa ovat konkreettisia osoituksia opintojen aikana hankitusta osaamisesta sekä kyvystä todentaa ja kuvata sitä modernin informaatioteknologian ja sosiaalisen median avulla. Tutkittavien mukaan ePortfolioyhteistyön avulla alumneihin voidaan säilyttää kiinteä yhteys. Lisäksi alumneilta on mahdollista saada arvokasta tietoa esimerkiksi ePortfolion soveltuvuudesta työelämän tarpeisiin ja vaatimuksiin.

kyvyt.fi on hyvä väline pitää jo valmistuneisiin yhteys olemassa ja kysyä heiltä "jälkihoitona" miten ovat pystyneet hyödyntämään ePortfoliotaan ja minkälaiset ePortfoliot ovat olleet toimivia. (Vastaja 8)

kannustamalla portfolion käyttöön: kertomalla omia kokemuksiaan ja eläviä esimerkkejä portfolion käytöstä ja hyödyistä työelämässä. (Vastaja 7)

Alumnit voivat kertoa kokemuksiaan portfoliosta ja ottaa kantaa sisältöön. En kyllä tällä hetkellä osaa kuvitella, miten tämä käytännössä tapahtuisi. Kaikki riippuu alumnien kiinnostuksesta ja ajan käytöstä. Jossain voisi ehkä kysellä alumnien halua osallistua tämän kaltaiseen toimintaan. (Vastaja 9)

Työelämäyhteyksien vahvistaminen on tärkeää etenkin ammattikorkeakoulussa, jonka tehtävä on toteuttaa kiinteää työelämäyhteistyötä ja vastata alueellisiin työelämän tarpeisiin. Ammattikorkeakoulun tulee valmistaa opiskelijoita ammatillisiin asiantuntijatehtäviin sekä tukea opiskelijan kasvua kohti ammatillista asiantuntijuutta. (Ammattikorkeakoululaki 351/2003.) Tyypillisiä korkeakoulun ja työelämän välisiä yhteistyön muotoja ovat esimerkiksi opiskelijoiden työharjoittelut, opinnäytteet ja erilaiset kehittämishankkeet. Tutkittavat pitivät tärkeänä, että näihin toimintoihin

kytketään mukaan myös ePortfolion rakentamista. ePortfoliota voidaan hyödyntää tehokkaasti muun muassa harjoittelun ohjauksessa.

ohjaamalla opiskelijoita käyttämään portfolioa osana harjoittelujaksoa: tehtävien ja arviointien liittäminen portfolioon (Vastaaaja 7)

Harjoittelunaikainen vuorovaikutus, harjoittelun dokumentaatio (raportit, arvioinnit, todistukset). (Vastaaaja 3)

-- Harjoitteluohjaajat voisivat nostaa esiin portfolioon merkitystä työelämän kannalta esim. harjoitteluinfoissa. (Vastaaaja 9)

Opiskelijat voivat yhteistyön kautta luoda arvokkaita verkostoja sekä harjoittaa laaja-alaisia työelämätaitoja. Lisäksi he voivat saada työelämäedustajilta ePortfolioistaan palautetta sekä relevanttia tietoa muun muassa siitä, millaista osaamista nykypäivän työelämän vaatii ja miten siellä voi menestyä. Palautteen avulla on mahdollista vahvistaa opiskelijoiden käsitystä oman osaamisen tasosta suhteessa työelämän osaamisvaatimuksiin. Työelämäasiantuntijoista voidaan myös kouluttaa niin sanottuja verkkomentoreita, jotka voivat olla verkon välityksellä mukana opintojaksoilla jakamassa asiantuntijuuttaan ja työelämä tietouttaan sekä edistämässä autenttista oppimista (ks. esim. Kleimola & Leppisaari 2006; Helenius & Leppisaari 2004; 2005; Leppisaari & Helenius 2005).

Aktiivinen vuorovaikutus työelämän ja korkeakoulun toimijoiden välillä auttaa opiskelijoiden ohella myös korkeakoulun opetus- ja ohjaushenkilöstöä kehittämään toimintaa ajankohtaisten työelämätarpeiden näkökulmasta. Korkeakoulun sekä työelämän rajapinnalla tehtävä ePortfolioyhteistyö hyödyttääkin parhaimmassa tapauksessa kaikkia osapuolia.

Työelämämentoreita ja nämä ihmiset työelämästä, ketä käytetään koulutusohjelmien sisällön arvioijina voivat olla samantyyppisessä roolissa kuin alumnit, osin ehkä ohjeistus heille voi olla hieman eri. Toki muuten tietenkin toisin päin, että opiskelijat voivat kysellä kummialumneilta ja muilta työelämäihmisiltä asioita, jotka heitä pohdituttaa ja opettajat voivat heittää opetuksen sisältöön liittyviä kysymyksiä ePortfolioissa alumneille ja muille työelämäihmisille. (Vastaaaja 4)

Olisi tosi hienoa, jos työelämä saataisiin mukaan portfolioyöskentelyyn. -- vaikea kuvitella, miten se käytännössä tapahtuisi - ehkä työpaikoilla ja työharjoittelun yhteydessä. Siinä tapauksessa työelämätoimijoille pitää antaa evästyksiä... (Vastaaaja 9)

ePortfoliot tuovat työelämäedustajille uusia välineitä muun muassa rekrytointiin ja ammatillisen osaamisen tunnistamiseen. ePortfolioiden avulla työelämän toimijat voivat kurkistaa korkeakoulun monipuolisiin oppimisympäristöihin, ajankohtaiseen koulutustietoon ja oppijoiden osaamistasoon (Light, Chen & Ittelson 2012, 19).

Jos ajatellaan ePortfoliota näyteportfoliona, jolla opiskelija osoittaa osaamistaan työnantajalle, opettajat voivat ohjata opiskelijoita viemään parhaat tuotoksensa portfolioon, josta työnantaja voi niitä halutessaan työhönottotilanteessa katsoa.

Portfoliossa voidaan osoittaa myös opiskelijan oppimisprosessia ja kehittymistä jonkin opintojakson aikana: opiskelija kirjaa portfolioon, millainen esiymmärrys hänellä on käsiteltävästä aihepiiristä, opintojakson kuluessa hän pitää siellä oppimispäiväkirjaa oppimisestaan ja opintojakson lopussa reflektoi, mitä asioita ja millaista osaamista hänelle on kertynyt opintojakson myötä --. (Vastaaja 4)

ePortfolio-ohjauksen yhteydessä tapahtuva vuorovaikutus korkeakoulun ja työelämän välillä vaatii toteutuakseen ennen kaikkea toimijoiden aktiivisuutta, yhteistyön merkityksen sisäistämistä sekä riittävää perehdytystä yhteisiin työskentelymuotoihin. Yhteistyön kehittäminen ei käy hetkessä, vaan tapahtuu pienin askelin ja usein erilaisten pilottihankkeiden ja kokeilujen kautta. Parhaimmillaan uudet yhteiset toimintamuodot voivat kuitenkin avata uusia ikkunoita yhteisiin maisemiin, joissa korkeakoulun ja työelämän toimijat ovat tasavertaisia oppimiskumppaneita.

5.1.9 Muut ohjaustoimijat kokonaisprosessin tukijoina

Tutkittavien mukaan korkeakoulun ohjaustoiminnassa mukana olevilla muilla kolmannen ohjaustason asiantuntijoilla, kuten opintopsykologilla, terveydenhoitajalla, kuraattorilla, oppilaitospastorilla tai TE-keskuksen ammatinvalintapsykologilla, ei ole merkittävää roolia tai tehtävää ePortfolio-ohjauksessa. Heidän on hyvä olla kuitenkin tietoisia ePortfolioprosessin tavoitteista ja vaiheista sekä niiden merkityksestä opiskelijan kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle.

5.2 ePortfolio-ohjaus opiskelijan opintopolulla

5.2.1 Ohjaus ennen opintojen alkua: orientoitumista tulevaan työskentelyyn

ePortfolio-ohjaus kytkeytyy muun ohjaustoiminnan tavoin opiskelijan opintopolun eri vaiheisiin. Ohjaajien on tärkeä integroida ePortfoliotyöskentely kiinteäksi osaksi koulutuksen kokonaisuutta. Joidenkin tutkittavien mielestä ammattikorkeakoulun ohjaustoimijoilla ei ole mahdollisuuksia toteuttaa konkreettista ePortfolio-ohjausta ennen opintojen alkua. Toiset puolestaan näkivät, että opiskelijat tulisi orientoida tuleviin opiskelukäytänteisiin ja ePortfoliotyöskentelyn muotoihin jo ennen varsinaisten opintojen alkamista. Ohjaustoimijat voivat lähettää tuleville opiskelijoille esimerkiksi opiskeluun liittyvän ennakkotehtävän, jonka oppijat voivat myöhemmin liittää omiin portfolioihinsa (Lehtinen & Jokinen 1996, 54–64). Parhaimmillaan tämä edistää opiskelijoiden orientoitumista ja sitoutumista sekä vahvistaa tunnetta siitä, että koulutusvalinta on ollut oikea (Lehtinen & Jokinen 1996, 54–64).

esite, kun valinta kouluun varmistunut (Vastaaja 8)

Perustavaa tietoa, ePortfolion merkityksestä opiskelujen aikana ja sen jälkeen. Miksi tehdään, miten tehdään ja mitä siitä hyötyy tulevaisuudessa? (Vastaaja 10)

Osa vastaajista piti tärkeänä, että ePortfolio-ohjaus muodostaa jatkumon nivelvaiheissa, siirryttäessä esimerkiksi toiselta asteelta korkeakouluun. Centria

ammattikorkeakoulu koordinoi parhaillaan tähän liittyvää Keskipohjalainen koulutusväylä -hanketta. Hankkeen tavoitteena on kehittää tutkintoon johtavan koulutuksen tukitoimia, joiden avulla opiskelijat voisivat siirtyä joustavasti koulutustasolta toiselle sekä opiskella työn ohessa. Hankkeessa pilotoidaan myös ePortfolion mahdollisuuksia koulutusväylien toteuttamisen tukena. Tiiviin yhteistyön mahdollistaa Kyvyt.fi-työkalu, joka on käytössä kaikilla hankkeen osapuolilla.

jos esimerkiksi VÄYLÄ-hankkeessa olevassa oppilaitoksessa opiskeleva opiskelija menee seuraavaan opiskelupaikkaan, jossa sama Kyvyt.fi-ePortfolio käytössä -> kerrotaan jatkuvuudesta (Vastaaaja 7)

Väylä-hankkeessa pilotoidaan palvelua. Kyvyt.fi on käytössä ja tulossa käyttöön monessa paikassa toisella asteella. Minusta on positiivista, että portfolioajattelu käynnistyy jo ennen amk:uun tuloa. (Vastaaaja 9)

Parhaimmillaan ePortfoliotyöskentely käynnistyy siis jo hyvin varhaisessa vaiheessa oppijan oppimispolkua. Yhä useampi aloittaa oman ePortfolion rakentamisen jo päiväkotitoiminnan yhteydessä kokoamalla kasvun kansiota (Kankaanranta 1998). Parhaassa tapauksessa oman ePortfolion työstäminen jatkuu tästä edelleen ja ulottuu aina korkeakouluopintoihin ja siitä edelleen työelämään asti.

5.2.2 Ohjaus opintojen alussa: merkityksen sisäistämistä ja työskentelyyn sitoutumista

Tutkittavien mukaan ePortfolio-ohjauksen kriittisin vaihe ajoittuu opintojen alkuvaiheeseen. ePortfolion merkityksen sisäistäminen ja yhteiseen työskentelyyn sitoutuminen luovat pohjan koko prosessille. Kuten Vuorinen (1998, 51) toteaa, portfolio on ennen kaikkea ajattelutapa, ei pelkkä suorite. Ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijoita näkemään ePortfolio henkilökohtaisena oppimisympäristönä, joka kytkeytyy oppijan yksilölliseen, kokonaisvaltaiseen elämismaailmaan ja jonka lähtökohdat ovat oppijan omissa kiinnostuksen kohteissa ja merkitykselliseksi kokemissa asioissa.

Kun jo opintojen alusta lähtien ePortfolion saisi luontevaksi osaksi opiskelua ja opiskelijalle saa esitettyä sen hyödyt, niin ehkäpä hän itekin sitten ymmärtää ottaa sen käyttöönsä koko opiskeluitaan koskien ja raportoi sinne myös harrastuksista tai muusta elämästään oppimaansa. (Vastaaaja 4)

Riittävä perusteiden hallinnan opetus ja heti alussa käytäntöön ottaminen laajalla rintamalla, ettei eP [=ePortfolio] jää pelkäksi irralliseksi saarekkeeksi. (Vastaaaja 3)

Tutkittavat näkivät, että opintojen alkuvaiheen ePortfolio-ohjaukseen tulisi sisältyä opiskelijoiden kokonaisvaltainen perehdytys työskentelyn eri vaiheisiin ja ohjauksen tukimuotoihin. Sen toteuttamiseen tulisi kytkeä laajasti eri ohjaustasot ja niiden toimijat. Opiskelijoiden tulisi myös olla tietoisia, kenen puoleen kääntyä mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Opiskelijoille pitää kertoa mikä portfolio on, mikä e-portfolio on, portfoliojen merkityksestä, sisällöstä, tavoitteista, jne. Portfolioon voi esim. kerätä opintojaksoja ja -kokonaisuuksia, esitellä osaamisen kehittymistä, jne. Jos ja kun käytössä on jokin portfoliotyökalu (esim. kyvyt.fi), opiskelijoille pitää kertoa, miten sitä teknisesti käytetään. Tietysti pitää myös kertoa tahot, joilta saa lisätietoa ja -ohjausta. (Vastaaaja 9)

*kaikille uusille opiskelijoille sekä ryhmä- että yksilöohjausta ePortfolion käytöstä * ohjaamassa kaikki - -[aiemmin] mainitut henkilöt: erityisesti opinto-ohjaajat, opettajatutorit, opiskelijatutorit ja COPSA sekä tietenkin IT-henkilöstö (Vastaaaja 7)*

Ohjaus perusrungon laatimiseen, teknistä ohjausta, ohjaus verkostoitumiseen (Vastaaaja 10)

Kuten osa tutkittavista totesi, ohjaus on välttämätöntä, jotta teknologisia ympäristöjä, välineitä ja sosiaalisen median palveluja osataan hyödyntää ePortfoliotyöskentelyn tukena. Opiskelijoille tulisi tarjota opintojen alussa muun muassa koulutusta, jolla varmistetaan, että kaikki saavat riittävät tekniset tiedot ja taidot työkalujen käyttöön. Lisäksi työskentelyn tueksi on tärkeää kehittää erilaisia oppaita, ohjeistuksia ja tukiverkostoja.

Opintojen alkuvaiheeseen sisältyy myös henkilökohtaisen opintosuunnitelman laadinta, jossa ePortfolio tulisi keskeisessä asemassa. Henkilökohtainen opintosuunnitelma voidaan liittää osaksi ePortfoliota. Sitä voidaan tarkentaa ja sen toteutumista voidaan seurata systemaattisesti opintojen edetessä.

5.2.3 Ohjaus opintojen edetessä: yksilöllisen opiskelijan kohtaamista ja tukemista

Kun opiskelijat ovat sisäistäneet ePortfolion merkityksen heti opintojen alussa, on ePortfoliotyöskentely opintojen edetessä usein sujuvampaa ja mielekkäämpää. Opintojen aikana tapahtuva ePortfolio-ohjaus on ennen kaikkea oppijan kohtaamista arkipäivän opetus-, opiskelu- ja oppimistilanteissa yksilöllisten ohjaustarpeiden mukaisesti. Sen tavoitteena on tukea opiskelijaa tavoitteellisessa ePortfoliotyöskentelyssä ja osaamisen kuvaamisessa.

muistutuksia, portfoliojen läpi käymistä ohjauskeskusteluissa, ideoita, kannustusta (Vastaaaja 2).

Opiskelija voi lisätä omaan ePortfolioonsa konkreettisten opiskelutehtävien, opin- ja työnäytteiden ohella myös omaan käyttöön tarkoitettua reflektiivistä ja informatiivista aineistoa. Se voi liittyä esimerkiksi opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan, opintojen etenemiseen, opiskeluprosesseihin ja työelämässä toimimiseen. (Vuorinen 1998, 50–51.) Opiskelija voi testata oman ePortfolionsa toimivuutta hakiessaan esimerkiksi työharjoittelu- tai kesätyöpaikkoja.

Varmistuminen siitä, että käyttö on tarkoituksenmukaista ja tavoitteellista itseä hyödyttävää toimintaa - ei opettajaa tai ohjaajaa varten tuotettua kamaa. (Vastaja 3)

Miten yksittäiset opintojaksot linkittyvät ePortfolioon. Ohjausta ammatillisen kehittymisen esille tuomiseen ePortfoliossa, ohjausta oman osaamisen esille tuomiseen, työelämärelevanttien asioiden esille tuominen. Harjoittelu ja kesätyöpaikkojen haku ePortfolion avulla. (Vastaja 10)

Tutkittavat pitivät tärkeänä, että opintojen aikainen ePortfolio-ohjaus on systemaattista ja työskentelyn eri vaiheisiin kytkeytyvää säännöllistä toimintaa, joka mahdollistaa kasvun ja kehittymisen tarkastelun eri näkökulmista. Siihen liittyy muun muassa opiskelijan itsearvioinnin tukemista sekä ulkoisen palautteen antamista korkeakoulun ja työelämän tahojen toimesta. Eräs tutkittava nosti esiin tärkeän huomion siitä, kuinka myös itse ePortfolio-ohjaus tulisi asettaa syvällisen arvioinnin ja tarkastelun kohteeksi prosessin aikana. Ohjauksellisiin kehittämistarpeisiin tulisi reagoida välittömästi.

-- Opettajat muistuttelevat ja kehottavat opiskelijoita portfolion käyttöön opintojen keston ajan. Opiskelijoiden vertaispalautetta portfolioista ja voisiko tutoropettajat tai opot katsastaa opiskelijoiden portfolioita välillä myös, että mihin suuntaan ovat kehittyneet. Portfoliotyöskentelyä pitää jonkin ryhmän (opetutorit, Copsan ja opiskelijatutoreiden, opojen, pedagogiset asiantuntijat) toimesta myös arvioida säännöllisesti, kunhan se saadaan ensin käyntiin. Tässä vaiheessa voidaan suunnitella, miten hyödynnettäisiin ja miten ohjataan, mutta nyt luotavia käytänteitä pitää myös muuttaa, jos ja kun käytännön myötä hoksataan mikä ei toimi ja paremmin toimivia ratkaisuja sekä uusia käyttömahdollisuuksia. (Vastaja 4)

opettajien [tulisi] huolehtia/tiedottaa tärkeiden sisältöjen, jotka kuvaavat osaamista ja harjoitustöiden siirtäminen osaksi ePortfolioita. (Vastaja 8)

Mielekkään ePortfolio-ohjauksen kannalta on tärkeää, että työskentelyn tavoitteet on mietitty huolellisesti etukäteen ja organisoitu niin, että ne palvelevat yksilöllisten oppijoiden ohjaustarpeita ja henkilökohtaisten oppimisympäristöjen kehittämistä. Eräs tutkittavista esitti tärkeän näkökohdan siitä, kuinka ePortfoliotyöskentelylle asetetut yleiset tavoitteet vaikuttavat myös siihen liittyvään ohjaustoimintaan.

..miten, millaiseen rooliin tämä nyt meillä otetaan. Palautetaanko sinne suunnilleen kaikki opiskelijan työt vai ohjataan häntä siirtämään sinne sisällöllisesti parhaita töitään, esityksellisesti hienoja töitä, sellaisia, jotka osoittavat hänen monipuolista osaamistaan tai erikoistumistaan johonkin tai oppimisprosessia --. (Vastaja 4)

Tavoitteen ja tarkoituksen kirkastaminen antaa portfoliotyöskentelylle suunnan. Portfoliotyöskentelylle määriteltävät yleiset tavoitteet ja todelliset käytännön toimenpiteet vaikuttavat siihen, kuinka mielekkääksi portfoliotyöskentely koetaan ja missä määrin siihen sitoudutaan. Portfoliotyöskentely edellyttää perinteistä poikkeavaa,

uudenlaista asennetta ja ymmärrystä oppimiseen ja kasvuun. Se on haaste sekä niin opiskelijoille kuin ohjaajillekin. (Niikko 2000, 74.)

5.2.4 Ohjaus opintojen lopussa: prosessin kokoamista ja tulevaisuuteen suuntaamista

ePortfolio-ohjaukseen liittyvät läheisesti tulevaisuuden suuntaan tähtäävät tukitoimet (Vuorinen 1998, 51). Urasuunnittelu ja ohjaus siirtymävaiheissa kuuluvat niihin olennaisina osina etenkin opiskelijan ollessa opintojen loppusuoralla. Tutkittavien mukaan opintojen päätösvaiheen ePortfolio-ohjauksessa voidaan keskittyä esimerkiksi tarkoitustenmukaisten näyteportfolioiden työstämiseen opintojen aikana kerätyn portfoliomateriaalin pohjalta. Siihen voidaan pyytää tarvittaessa palautetta opettajilta ja muilta ohjaustoimijoilta sekä vertaisilta ja työelämän asiantuntijoilta. Tutkittavat näkivät, että oman ePortfolion ja siihen liittyvän prosessin kuvaaminen muille auttaa opiskelijaa kokoamaan yhteen kasvun ja kehittymisen vaihteita.

-- Opiskelija voisi tarkastella kulunutta opiskeluaikaa ja tuotoksia, pohtia ammatillista kasvua osana jonkin opintojakson tehtäviä. Opastusta tarvitaan siihen, että miten opiskelija voi ottaa portfolion mukaansa, miten se jää hänelle? Ohjausta siihen miten käyttää työnhaussa tms. (Vastaaaja 6)

Ohjausta tuoda esille työuraan liittyvät tiedot, työkokemukset, työprojektit, kurssit, sertifikaatit. Miten jatko-opintoihin? (Vastaaaja 10)

Oppimisen kiteyttäminen. (Vastaaaja 3)

Tutkittavien mukaan opiskelijalla tulisi olla valmistumisvaiheessa käytössään omakohtainen ePortfolio, jota hän voi hyödyntää hakiessaan työtä ja jonka avulla hän voi kuvata potentiaalisille työnantajille omaa osaamistaan. ePortfolio toimii tällöin ikään kuin käyntikorttina, jolla herätellään työnantajien kiinnostusta. Parhaimmassa tapauksessa valmistumisvaiheen opiskelija on sisäistänyt portfolioprosessin merkityksen ja todennut sen hyödyt omalle oppimiselleen opintojen aikana. Hänellä on myös valmiudet täydentää ja päivittää ePortfoliota säännöllisesti. Osa tutkittavista piti tärkeänä, että opiskelijat saavat ohjausta ePortfolion tarkoituksenmukaiseen hyödyntämiseen myös korkeakouluopiskelun jälkeisissä työskentelykonteksteissa, osa taas ei näe sille tarvetta.

Tässä vaiheessa pitää korostaa portfolion merkitystä työnhaussa ja portfolion jatkuvasta päivityksen tarpeesta. Nyt pitää rekrytoida portfolioiden kommentoijia. (Vastaaaja 9)

-- Opastusta tarvitaan siihen, että miten opiskelija voi ottaa portfolion mukaansa, miten se jää hänelle? Ohjausta siihen miten käyttää työnhaussa tms. (Vastaaaja 6)

ePortfolioiden ei tulisi jäädä tai unohtua korkeakoulun tietojärjestelmiin opiskelijan valmistumisen jälkeen. Parhaimmassa tapauksessa ePortfolion kulkee ja kehittyy elinikäisen oppijan matkassa.

5.2.5 Ohjaus opintojen päätyttyä: kokemusten reflektointia ja työelämäyhteistyötä

Kuten aiemmin esitetyistä tutkimustuloksista käy ilmi, ePortfoliotyöskentelyä voidaan hyödyntää opintojen jälkeen etenkin korkeakoulun alumnitoiminnassa. Tutkittavien mukaan ammattikorkeakoulusta valmistuneet alumnit, jotka ovat itsekin työstäneet opintojensa aikana ePortfolion, voivat kertoa opiskelijoille esimerkiksi prosessiin liittyvistä kokemuksistaan sekä antaa työskentelyn ja ePortfolion kehittämisen tueksi hyviä vinkkejä ja neuvoja.

-- valmistuneita innostetaan alumnitoimintaan: portfolio tärkeässä osassa (Vastaaja 7)

-- Tässä vaiheessa käytetään alumneja portfolion kommentoinnissa. (Vastaaja 9)

Alumnit voivat tukea opiskelijoita monin eri tavoin työelämätaitojen ja -verkostojen luomisessa. Alumnit ovatkin merkittävä ohjauksen resurssi ja heidän potentiaaliaan tulisi hyödyntää tehokkaasti opintojen jälkeisessä ePortfolio-ohjauksessa.

5.3 ePortfolio-ohjaus ohjauksen tavoitealueilla

5.3.1 Ohjausta opiskeluun ja oppimiseen

Parhaimmillaan tavoitteellinen ePortfolio-ohjaus edistää yleisten opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen valmiuksien kehittymistä. Opiskelijat voivat edetä yksilöllisten oppimisstrategioiden ja -tyylien mukaisesti henkilökohtaisissa oppimisympäristöissään sekä edistää osaamistaan omista oppimistarpeista ja oman alansa erityiskysymyksistä käsin. Tutkittavien mukaan ohjattu ePortfoliotyöskentely auttaa opiskelijaa hahmottamaan heille ominaisia ja merkityksellisiä asioita sekä tehostamaan näiden oppimista. Samalla se tuo opiskeluprosessiin ryhtiä ja raameja sekä kannustaa opiskelijoita aktiiviseen osaamisen kehittämiseen.

painottamalla, että sen tarkoitus on tuoda oma osaaminen näkyväksi saadaan opiskeluun ryhtiä, sillä jos koulu painottaa ePortfolion merkitystä ja luo ilmapiirin, jossa opiskelijat haluavat tuottaa mahdollisimman kattavan ePortfolion valmistumisvaiheeseen, on oma työskentely helposti konkretisoitu ePortfolio näkyvässä ja kukaan ei varmasti halua näyttää itsestään tyhjää profiilia, mikäli muiden valmistuvien osalta portfolio on täydessä käytössä. (Vastaaja 8)

ePortfoliotyöskentelyn yhteydessä kehittyvät yleensä myös opiskelijan tietotekniset taidot. ePortfolion avulla opiskelija voi vastata asiantuntijuuden kehittämisen haasteisiin, jotka edellyttävät tehokkaita informaatioteknologian käyttötaitoja (Hartnell-Young & Morriss 1999). Niiden hyvä hallinta auttaa opiskelijaa työelämässä ja siksi niitä tulisi kehittää jo korkeakouluopintojen aikana (Virtanen, Ranki & Virkkunen 2013, 50).

-- opiskelija voi kuvailla ja reflektoida omaa opiskeluaan ja oppimistaan pf:ssa, hän voi asettaa omalle opiskelulle tavoitteita ja seurata säännöllisesti oman oppimisensa kehittymistä --. (Vastaaaja 7)

tehdään näkyväksi opiskelijan taitoja ja vahvuuksia, ja kehittämisen paikkoja. On jokin paikka jossa ne pysyvät tallessa nuo mietinnät. Hyvin tukee. (Vastaaaja 6)

esim. reflektointi opintojakson kuluessa: esitiedot, mitä jo käsiteltävästä aiheesta tietää, oppimispäiväkirja + oppimisen reflektointi samoin erilaisin presentoinnin mahdollisuuksin voidaan esittää opiskelun teknisiä taitoja (Vastaaaja 4)

ePortfolion avulla opiskelija voi seurata oman oppimispolkunsu etenemistä ja asettamiensa tavoitteiden saavuttamista. Se antaa opiskelijalle kokonaisvaltaisen kuvan oppimisprosessin kulusta ja siitä, mistä on tultu, missä ollaan nyt ja mihin ollaan menossa.

5.3.2 Ohjausta urapohdintoihin ja työelämän kysymyksiin

ePortfolio-ohjauksessa korostuu vahvasti opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen suhteessa hänen kiinnostuksen kohteisiinsa sekä tulevaisuusorientaatioihinsa. Opiskelija tarvitsee ohjausta tehdessään suunnitelmia, valintoja ja päätöksiä muun muassa omiin opintoihin sekä tuleviin työhöihin että mahdollisiin jatko-opintoihin liittyen (Liimatainen 2011). Urasuunnitelmien ohjaus kytkeytyy läheisesti myös ePortfolioprosessiin.

opiskelija jäsentää osaamistaan ja tulevaisuuden uratoiveitaan (Vastaaaja 5)

Urapohdintoissa ja niihin liittyvässä ohjauksessa tarkastelun keskiössä ovat etenkin opiskelijan ominaisuudet sekä tiedot ja taidot omat arvot, odotukset ja toiveet ja tarpeet (Liimatainen 2011, 52). Siinä on mukana toisaalta opiskelijan mennyt, eletty elämää koulutus- ja työelämäkokemuksineen, toisaalta hänen nykyinen elämäntilanteensa ja sen erilaiset oppimisympäristöt, mutta myös odotettu tulevaisuus, johon liittyviä koulutus- ja uravalintoja hän pohtii (Herranen & Penttinen 2008, 17). ePortfolion avulla opiskelijan kasvun polku tulee näkyväksi sekä opiskelijalle itselleen että muille.

eP:n avulla voi luoda näkyvän kasvupolun "aloittelijasta ammattilaiseksi" ja yleisemminkin kuvan persoonallisesta kasvusta. Ero lähtötilanteesta nykyhetkeen tulee näkyväksi. (Vastaaaja 3)

Erilaisten urapolkujen suunnittelu ja toteuttaminen on usein helpompaa, mikäli opiskelija on pohtinut kehittymistään syvällisesti jo opintojen aikana (Liimatainen 2011, 52). Itsensä hyvin tunteva opiskelija sietää myös paremmin työelämän epävarmuutta (Keskinarkaus 2011, 58). Tutkittavien mukaan oman osaamisen kiteyttäminen ePortfolioon auttaa opiskelijaa merkittäväällä tavalla esimerkiksi työnhaussa.

--ePortfolion voi ohjeistaa rakentamaan sellaiseksi, jota kehtaa työelämäedustajille esitellä (Vastaaaja 4)

Harjoittelut ja palautteet, ja urapohdinnat pysyy tallessa yhdessä paikassa. Työhaussa iso apu. (Vastaja 6)

Useiden tutkijoiden (ks. esim. Van Esbroeck & Watts 1998; Vuorinen 2006; Sampson 2003; Sampson & Bloom 2001) mukaan teknologiaa hyödyntävät urasuunnittelun ohjausmenetelmät ja -resurssit ovat tärkeässä roolissa työelämään liittyvässä tiedonhankinnassa ja päätöksenteossa. Samaa mieltä ovat myös tutkittavat. ePortfolion avulla on mahdollista tehdä esimerkiksi uudentyyppistä innovatiivista yhteistyötä korkeakoulun ja työelämän välillä.

ePortfolio (kyvyt.fi) tarjoaa kanavan, jolla koulu, opiskelija ja työelämä voivat hyödyntää samaa alustaa, alusta tarjoaa näin ollen hyvän välineen jakaa tietoa, työskennellä yhdessä ja välineen verkostoitua eri osaajien ja opiskelijoiden kesken. (Vastaja 8)

ePortfolio tulisi nähdä ennen kaikkea jatkumona ja elinikäisenä prosessina, joka ei ole pelkkä oppimisen tai kehittymisen väline vaan laajempi strategia (Awouters, Bongaerts & Schrooten 2007, 101). Se on parhaimmillaan elinikäisen oppimisen väline, joka ei tule koskaan kokonaan valmiiksi, vaan kehittyy jatkuvasti yksilön ammatillisen kasvun rinnalla.

5.3.3 Ohjausta persoonalliseen kasvuun ja kehittymiseen

Persoonallisen kasvun ja kehittymisen ohjaus auttaa opiskelijaa kehittymään itsenäiseksi, tasapainoiseksi sopeutumiskykyiseksi ja persoonallisuudeltaan ehjäksi yksilöksi, joka toimii aktiivisesti osana laajempaa yhteisöä (Lerkkanen 2002). Tutkittavien mukaan ePortfolio toimii osaltaan yksilöllisen kasvun ja kehittymisen tilana sekä henkilökohtaisena oppimisympäristönä (PLE).

-- erityisen oivallinen väline persoonallisen kasvun ohjaukseen: opiskelija voi pohtia oman elämänsä tavoitteita, arvoja ja omaa vakaumustaan portfolioissaan; palata aina uudelleen tiettyihin tärkeisiin asioihin, nähdä oman ajattelunsa kehittymistä-- (Vastaja 7)

Tutkittavat ilmaisivat, että ePortfolion avulla on mahdollista vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta sekä tukea omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden löytämistä. Sillä voidaan toisaalta tukea oppijan yksilöllisyyttä ja toisaalta kasvattaa häntä yhteisöllisyyteen sekä sosiaaliseen kyvykkyyteen. Nämä henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukemiseen liittyvät pyrkimykset ovat myös opinto-ohjauksen ydinaluetta (Numminen ym. 2002).

rakentamalla omaa ePortfoliotaan, opiskelijan edessä omat osaamisalueet nousevat esiin. Omien vahvuuksien kautta opiskelijalle tulee itseluottamus itseensä ja ePortfoliolla osaaminen pystytään tuomaan näkyväksi ja se helpottaa opiskelijaa hahmottamaan itselleenkin oman osaamisensa. (Vastaja 8)

Opiskelijoita pitäisi kannustaa oman oppimisen reflektointiin, tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja hahmottamaan vähän heikompia kohtia eli niitä, mitä kannattaisi

kehittää. Tämä kehittää ja lisää itsetuntemusta. Kaikkea ei tarvitse julkaista. Ja näitä asioita voi reflektoida muillakin foorumeilla. (Vastaaja 9)

Oppijan kasvun ja kehityksen tukeminen on yleensä laajaa, moniammatillista asiantuntijayhteistyötä oppijan hyväksi (Kasurinen 2004). Samalla myös ePortfolio-ohjaajien tulisi työskennellä yhteistyössä ohjauksen eri tasoilla ja tukea opiskelijan kokonaisvaltaista persoonan kehittymistä oman asiantuntijuutensa näkökulmasta.

Persoonallisen kasvun tukemisen liittyy läheisesti psykososiaalinen ohjaus. Myös ePortfolio-ohjaukseen voidaan kytkeä esimerkiksi ammatinvalinta- tai opintopsykologin konsultaatiota ja neuvontaa. Tutkittavat eivät kuitenkaan nähneet sen soveltamiselle tarvetta ePortfolio-ohjauksessa vaan pitivät sitä pikemminkin tarpeen mukaan sovellettavana tukitoimintana.

5.4 ePortfolio-ohjauksen yksilölliset ja yhteisölliset muodot

5.4.1 Yksilöohjausta henkilökohtaisiin ohjaustarpeisiin

ePortfolio-ohjauksen avulla voidaan vastata yhä lisääntyviin yksilö- ja verkko-ohjauksen lisäämisen ja tehostamisen tarpeisiin, jotka nousivat esille Korkeakoulujen arviointineuvoston suorittamassa opinto-ohjauksen kehittymisen seurannassa (ks. Vuorinen ym. 2005). Henkilökohtaiset ohjaustarpeet voivat liittyä esimerkiksi opiskelijan yksilöllisiin oppimisvalmiuksiin, opiskelutaitoihin, osaamisen kehittymiseen sekä tulevaisuuden ura- ja jatko-opintosuunnitelmiin, joita opiskelijat reflektoivat yhdessä ohjaajan kanssa. Kahdenkeskisissä yksilöohjaustilanteissa, kuten HOPS-keskusteluissa, harjoittelun ja opintäytetöiden ohjauksessa, opo-tapaamisissa sekä muissa yksilöllisissä palautetilanteissa, ohjauksen keskiössä on yleensä opiskelijan henkilökohtainen elämis- ja kokemusmaailma. Sitä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista tarkastella laajemman yhteisön kesken (Hynninen & Juutilainen 2006). Myös tutkittavien mielestä yksilökohtainen ePortfolio-ohjaus soveltuu etenkin opiskelijan henkilökohtaisten asioiden tarkasteluun. Sitä voidaan toteuttaa sekä lähi-että verkkotyöskentelyn menetelmin.

kun kirjoitetaan ja pohditaan henkilökohtaisia asioita (miten opin, millainen ammattilainen olen tms.) (Vastaaja 6)

esim. opintojen edistymisestä tai suoritettujen opintojen tasosta juttelu opo:n, open tmv:n kanssa (Vastaaja 4)

opintojen päätösvaiheessa portfolion viilaus (Vastaaja 8)

Yksilöohjauksen tilanteissa opiskelija suuntaa katsettaan usein myös työelämän suuntaan ja miettii ohjaajan kanssa erilaisia ura- ja jatko-opintomahdollisuuksia. ePortfoliot toimivat tässä hyvänä tukena. Ohjauskeskusteluissa voidaan tarkastella muun muassa työharjoitteluiden ja työelämäjaksojen aikana saatuja ammatillisia kokemuksia ja palautteita sekä miettiä, miten ne todentuvat oppijan omassa ePortfoliossa.

5.4.2 Ryhmäohjausta yhteisöllisyyden ja vertaisuuden tukemiseen

ePortfolio-ohjaukseen tulisi sisällyttää opiskelijan ja ohjaajan välisten kahdenkeskisten yksilöohjaustilanteiden lisäksi yhteisöllisiä ohjaussessioita. Ryhmätilanteissa opiskelija voi antaa ja saa palautetta osaamisestaan ja edistymisestään laajemmalta oppijaryhmältä (Vuorinen 1998, 51). ePortfolio-ohjauksen yhteisölliset suuryhmätilanteet soveltuvat tutkittavien mukaan etenkin orientaatiovaiheeseen, jossa opiskelijoita perehdytetään prosessiin ja ePortfolion rakentamiseen. Niiden avulla on mahdollista tavoittaa kerralla laaja opiskelijaryhmä sekä välittää ajantasainen ja samansisältöinen informaatio kaikille opiskelijoille.

Tutkittavat kokevat, että ryhmäkohtaista ePortfolio-ohjausta voidaan toteuttaa osana muita opiskelijan ohjaustilanteita. Tutkittavien mukaan ePortfolio-ohjaukseen tulisi kuitenkin sisältyä myös pelkkään ePortfoliotyöskentelyyn keskittyviä ryhmätapaamisia joko verkon välityksellä tai kasvokkain. Ne ylläpitävät yhteistoiminnan jännitettä sekä mahdollistavat työskentelyn syventämisen ja tehostamisen. Osa tutkittavista ehdotti, että suuryhmätilanteita voidaan hyödyntää myös ideoinnin foorumeina, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus esittää näkemyksiä ePortfoliotyöskentelyn ja -ohjauksen kehittämiseksi. Suuryhmäohjauksen haasteena on kuitenkin yksilöllisten opiskelijoiden ja ohjaustarpeiden huomioiminen: miten rakentaa silta ohjauksellisen tiedon ja oppijan henkilökohtaisen kokemuksen välille (Hynninen & Juutilainen 2006, 39–40)?

Yhteisöllistä pienryhmätyöskentelyä kannattaa hyödyntää etenkin vertaisohjauksessa, jossa sen mahdollisuudet on laajasti tunnistettu (Rautiainen 2012; Kallinen, Kerbs & Nurmi 2006). Opiskelijoiden on yleensä luontevampaa ja helpompaa jakaa henkilökohtaisia asioitaan pienemmässä, vertaisista koostuvassa ryhmässä kuin laajassa opiskelijajoukossa (Hynninen & Juutilainen 2006). Opiskelijat voivat esitellä ePortfolioita toisilleen esimerkiksi tiettyyn teemaan keskittyvien työpajojen yhteydessä. Yhteistoiminnallisen pienryhmätyöskentelyn pohjalle rakennetut ePortfolio-ohjaustilanteet antavat opiskelijalle mahdollisuuden ulkoistaa omaa osaamistaan itselle ja muille (Vuorinen 1998, 51). Lisäksi ne kehittävät palautteen vastaanottamisen ja antamisen taitoja sekä vahvistavat itsetunnon ja identiteetin kehittymistä (Vuorinen 1998, 51).

Vertaisohjausta suunniteltaessa on kuitenkin hyvä tiedostaa myös sen haasteet. Vertaisryhmän jäsenet voivat joissakin tilanteissa esimerkiksi välittää negatiivista asennetta, vahingollista palautetta tai jopa väärää tietoa (Skaniakos, Penttinen & Lairio 2011, 24–25). Tämä on mahdollista myös ePortfoliotyöskentelyssä. Opiskelijoiden tulisikin saada riittävästi perehdytystä ja ohjausta vertaistyöskentelyn toteuttamiseksi, jotta siitä muodostuisi työskentelyä rikastuttava ja kehitystä eteenpäin vievä oppimiskokemus (Skaniakos, Penttinen & Lairio 2011, 24–25). Ohjaajien tehtävänä on edistää luovan oppimisen ilmapiiriä sekä luoda sisältöä, struktuuria ja suuntia yhteiselle työskentelylle. Parhaimmillaan ryhmä toimii resurssina ja voimavarana sekä opiskelijoille että ohjaajille. (Nummenmaa & Lautamatti 2005, 106, 117.)

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän pienimuotoisen laadullisen tutkimuksen yhteenvedona voidaan todeta, että ohjauksen merkitys on ePortfolioprosessin yhteydessä ensiarvoisen tärkeä. Siitä riippuu suurelta osin koko ePortfolioprosessin mielekkyys (Butler 2010, 133; Kankaanranta & Kaisto 2005, 198). ePortfoliotyöskentelyn taustalla vaikuttaa oppimiskäsityksen konstruktivistinen muutos, joka edellyttää uudenlaisten arviointi- ja työskentelytapojen käyttöönottoa koulutuksessa (Kankaanranta & Kaisto 2005, 179). ePortfolion avulla opiskelija voi seurata ja arvioida omaa ammatillista kasvuaan, osoittaa monipuolisia vahvuuksiaan, kehittää osaamistaan ja suunnitella mahdollisia urapolkujaan (Erkkilä, Kronqvist, Kiiskilä 1997, 7-8). Portfolio toimii myös ajattelun työkaluna ja välineenä. Se lisää ymmärrystä muun muassa siitä, miten, mistä ja miksi erilaisiin tilanteisiin on tultu, missä ollaan nyt ja mihin suuntaan seuraavaksi tulisi edetä. Näin ollen se edistää reflektiota ja metakognitiivista ajattelua, syvällistä itsetuntemusta sekä elinikäistä oppimista. (Erkkilä, Kronqvist, Kiiskilä 1997, 7-8; Buzzetto-More 2010, 12; Butler 2010, 3-9, 133.)

Moni oppija hyödyntää osaamisen ja kasvun kuvauksessaan modernin informaatioteknologian välineitä (Butler 2010, 111; Schallhart & Wieden-Bischof 2010, 141–142; Cooper & Love 2007). ePortfoliot ovat kasvattaneet suosiotaan eri kouluasteilla, aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja työelämään asti (Kankaanranta & Kaisto 2005, 179). Oppija voi koota omaan ePortfolioonsa monipuolisia aineistoja eri lähteistä sekä reflektoida vaihtelevissa konteksteissa tapahtuvaa oppimistaan, yksin ja yhdessä muiden kanssa (Light, Chen & Ittelson 2012, 9-10).

ePortfolioita pidetään luonteeltaan viestinnällisinä ja niiden nähdään stimuloivan eri osapuolten välistä keskustelua (Buzzetto-More 2010, 10). Tässä tutkimuksessa lähdetään liikkeelle kuitenkin varovaisemmista lähtökohdista ja korostetaan näkemystä, jonka mukaan hienoimmatkaan teknologiat eivät sinänsä tee ePortfoliotyöskentelystä vuorovaikutteisempaa, eivätkä sen myötä mielekkäämpää tai laadukkaampaa. Olennaisempaa on toimijoiden oma aktiivisuus ja halu työstää itselle merkityksellisiä asioita omassa henkilökohtaisessa oppimisympäristössä. Sisäiset tekijät herättävät usein kipinän asioiden jakamiselle myös muiden kanssa, ei niinkään teknologiset välineet itsessään. ePortfolioprosessin lähtökohdiana tulisi aina olla yhteisölliselle ja yksilölliselle oppimiselle asetetut tavoitteet, joihin työskentelyssä tähdätään (Light, Chen & Ittelson 2012, 2). Erilaisten työskentelyn ja ohjauksen tukimuotojen sekä teknologisten sovellusten tarkoituksena on tukea eri toimijoita näiden päämäärien saavuttamisessa.

Oppijat tarvitsevat ePortfolioprosessinsa tueksi erilaisia ohjauspalveluja. Onnistuneen prosessin edellytyksenä pidetään ennen kaikkea sitä, että oppija on sisäistänyt ePortfolion tarkoituksen ja sitoutunut prosessimaiseen työskentelyyn. Oppijalla tulisi olla selkeät ohjeet ePortfolion rakentamiseen sekä joustava pääsy sitä tukeviin ympäristöihin ja sovelluksiin. Myös ePortfolioprosessiin osallistuvien ohjaustoimijoiden tulisi olla sitoutuneita aktiiviseen ohjaustoimintaan sekä antaa oppijoille riittävästi palautetta ja tukea prosessin aikana. (Butler 2010, 129–133.) Parhaimmillaan ohjaaja kehittyä ohjattavan rinnalla vuorovaikutteisessa ohjaussuhteessa (Erkkilä, Kronqvist, Kiiskilä 1997, 41). On tärkeää, että eri ohjaustasot verkostoituvat ja tekevät myös keskenään yhteistyötä, jotta oppijat saavat tukea yksilöllisiin ohjaustarpeisiin ja saavuttavat yhdessä asetetut oppimistavoitteet.

Ohjaus on merkityksellinen osa ePortfolioprosessia myös tämän tutkimuksen perusteella. ePortfolio-ohjauksen tarkastelun viitekehystenä toimi Van Esbroeckin ja Wattsin (1998) kehittämä holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli, johon ePortfolio-ohjauksen näkökulmia peilattiin. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa ePortfolio-ohjaukseen kytkeytyviä ohjaustasoja ja toimijoita sekä heidän ohjauksellisia roolejaan Centria ammattikorkeakoulun kontekstissa. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin ePortfolio-ohjausta opintojen eri vaiheissa, pohdittiin ePortfolio-ohjauksen kytkeytymistä ohjauksen yleisiin tavoitealueisiin sekä tiedusteltiin tutkittavilta ryhmä- ja yksilöohjauksen soveltuvuudesta ePortfolio-ohjaukseen.

Tutkimustulokset ovat yhteneväisiä holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin kanssa sekä noudattavat siinä esitettyä ohjauksen työnjakoa ja tavoitealueita. Kolmelle ohjauksen asiantuntijatasolle ja tavoitealueelle sijoittuvat tutkimuodot ovat tärkeitä ja niitä tarvitaan myös ePortfolioprosessin yhteydessä. Mallin keskiössä olevan opiskelijan kannalta monitahoinen ohjaus mahdollistaa sen, että hän voi rakentaa omasta osaamisesta ja kasvusta kertovaa ePortfoliotaan yksilöllisten tarpeidensa ja kiinnostuksen kohteidensa näkökulmista. Parhaimmillaan opiskelija saa valmiudet kehittyä ja kasvaa kokonaisvaltaisesti prosessin aikana. ePortfolio-ohjaus tulisikin kytkeä kokonaisvaltaisesti ohjauksen tavoitealueisiin: opiskelun ja oppimisen kysymyksiin, uraan ja työelämään liittyviin tarpeisiin sekä persoonallisen kasvun tavoitteisiin.

Tutkittavien mukaan ePortfolio-ohjaus kuuluu koko koulutusorganisaatiolle ja kaikille sen toiminnassa mukana oleville osapuolille. Se edellyttää yhteistä tahtotilaa, kehittämismyönteistä ilmapiiriä sekä aktiivista toimintaa ja sitoutumista yhteisten päämäärien eteen (Butler 2010, 133; Niikko 2000, 119). Kuten Niikko (2000, 119) toteaa, portfoliota ei tulisi nähdä vain menetelmänä muiden joukossa vaan pikemminkin laajempaan ajattelutapana, joka edellyttää sen tarkoituksen ymmärtämistä.

Tutkimustulosten yhteenvedon voidaan todeta, että holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin ensimmäisen ohjaustason toimijoilla on keskeisin ja näkyvin rooli ePortfolio-ohjauksessa. Tutkittavat pitivät tärkeänä, että ePortfoliotyöskentely ja -ohjaus kytetään kiinteäksi osaksi arkipäivän opetus- ja oppimistilanteita, joissa opiskelijat kohtaavat opettajia, opettaja- ja opiskelijatutoreita sekä vertaisiaan. Tutkittavien mukaan ensimmäisen ohjaustason toimijoiden haasteena on sisäistää ohjauksellinen rooli luontevaksi osaksi muuta toimintaa ja sitoutua yhteiseen aktiiviseen työskentelyyn. ePortfoliota ei tulisi nähdä erilliseksi tai ylimääräiseksi tehtäväksi vaan pikemminkin tärkeäksi osaksi koulutusprosessien kokonaisuutta. Tätä pidetään tärkeänä myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa (ks. esim. Butler 2010).

Tutkittavien mukaan ensimmäisellä tasolla työskentelevien opettajien tehtävänä on ennen kaikkea ylläpitää työskentelyn motivaatiota ja jännitettä vastaamalla opiskelijoiden yksilöllisiin ohjaustarpeisiin arkipäivän kohtaamisissa ja säännöllisissä ohjaustilanteissa. Lisäksi opettajat tuntevat opiskelijoiden tarkemmat vahvuusalueet ja kehittämiskohteet, jotka ovat ePortfolion rakentamisen kannalta merkityksellisiä. Tutkimustulokset osoittivat, että opettajan omalla esimerkillä, aktiivisella toiminnalla ja innostuneisuudella on suuri vaikutus opiskelijoiden kokemaan työskentelyn mielekkyyteen ja onnistumiseen. Tutkittavat liittivät opettajatutorien antamaan ePortfolio-ohjaukseen pitkälti samoja elementtejä kuin muiden opettajien tarjoamaan tukeen. Opettajatutoreiden erityistehtävänä on kuitenkin kytkeä ePortfolio henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadintaprosessiin ja urasuunnitteluun. Opettajatutoreiden tukiresurssina toimivat osaltaan opiskelijatutorit, jotka toimivat vertaisohjauksen vetureina. Opiskelijatutorit voivat omien kokemustensa pohjalta

innostaa opiskelijoita yhteiseen prosessiin sekä kehottaa välttämään pahimpia työskentelyn karikkoja. Opiskelijatutoreiden ohella vertaisoppijat ovat tärkeitä ohjausresursseja ja tukitahoja etenkin käytännön akuuteissa ongelmatilanteissa ja ohjaustarpeissa.

Tutkimustulosten mukaan toisen ohjaustason asiantuntijat toimivat ensimmäisen ohjaustason tukena ja taustalla vastaten kokonaisprosessin sujuvuudesta, eri vaiheiden koordinoinnista ja prosessin kytkemisestä laajempiin koulutuksellisiin tavoitteisiin. Toisen ohjaustason edustajat toimivat myös ePortfolio-ohjaajina omaan asiantuntijuutensa alueeseen liittyen. Vaikka ohjaustahot toimivat rinnakkain ja tiiviissä yhteistyössä, toisen ohjaustason voidaan nähdä keskittyvän ensimmäistä ohjaustasoa enemmän ePortfolio-ohjauksen laajempiin ja yleisimpiin kysymyksiin. Toisella ohjaustasolla työskentelevien toimijoiden haasteena onkin taustaroolista huolimatta pysyä lähellä opiskelijoita, tuntea käytännön kysymykset sekä tunnistaa mahdolliset ongelmatilanteet varhaisessa vaiheessa.

Tutkittavien mukaan toisella ohjaustasolla toimivien koulutusohjelmajohtajien tulisi koota portfoliotyöskentelyä yhteen ja sekä kytkeä se opetussuunnitelmassa kuvattuihin tavoitteisiin. Lisäksi heidän tulisi taata riittävät resurssit sekä ohjaajille että opiskelijoille mielekkään työskentelyn saavuttamiseksi. Opinto-ohjaajien tehtäviin kuuluu puolestaan työskentelyn koordinointia sekä ohjaustoimijoiden että opiskelijoiden suuntaan. Tutkittavien mukaan opinto-ohjaajat ovat avainasemassa etenkin työskentelyyn perehdyttämisessä ja sitouttamisessa. Käytännön ohjaustilanteissa heidän tulisi keskittyä ennen kaikkea ePortfolio-prosessin kokonaisuuteen. Opinto-ohjaajien tulisi kytkeä se ohjauksen yleisiin tavoitealueisiin: opiskelun ja oppimisen kysymyksiin, ammatillisiin ja työelämän osa-alueisiin sekä persoonalliseen kasvuun ja kehittymiseen. Tutkittavien mukaan opintotoimiston muulla henkilöstöllä, kuten opintosuhteereillä ei ole kovinkaan suurta roolia tai tehtävää ePortfolio-ohjauksessa. Opintotoimiston edustajien tulisi kuitenkin olla tietoisia prosessin keskeisistä piirteistä sekä saatavilla olevista ohjaustahoista, jotta he osaavat opastaa opiskelijoita tarvittaessa näiden palvelujen piiriin.

Erilaisten tukipalveluiden asiantuntijat, kuten informaatioteknologian, kirjaston, viestinnän ja markkinoinnin sekä kansainvälisen asioiden asiantuntijat, toimivat yleensä kolmannella ohjaustasolla ja antavat tarvittaessa ePortfolio-ohjausta omaan erityisalaansa liittyen. Kolmannen ohjaustason vahvuudet ePortfolio-ohjauksessa ovat ennen kaikkea erityistä ohjauksellista asiantuntijuutta vaativissa kysymyksissä. Haasteena on tuoda tämä erityisasiantuntemus riittävän lähelle opiskelijoita, jotta he tuntevat palvelut ja osaavat hyödyntää sitä osana ePortfoliotyöskentelyä. Lisäksi on tärkeää integroida kolmannen ohjaustason toimijat ePortfolio-ohjauksen kokonaisuuteen, jotta siitä ei muodostuisi erillistä asiantuntijasaarekettä, joka ei tavoita yksittäistä opiskelijaa.

Tutkittavien mukaan etenkin IT-asiantuntijat ovat työnkuvansa puolesta merkittävä tukitaho ePortfolio-ohjauksessa. Kolmannella ohjaustasolla toimivat alumnit ja työelämäedustajat nähdään potentiaalisina mutta vielä varsin tuntemattomina ja käyttämättöminä ohjausresursseina. Parhaimmillaan he voivat kuitenkin toimia sillanrakentajia koulutuksen ja työelämän välillä. ePortfoliota voidaan hyödyntää mielekkäällä tavalla muun muassa harjoittelun ohjauksessa, työelämäverkostojen luomisessa sekä ammatillisen asiantuntijuuden kehittämisessä. Parhaimmillaan ePortfolioyhteistyö hyödyttää sekä opiskelijoita, ohjaajia että työelämän asiantuntijoita. Tutkittavat eivät pitäneet tärkeänä sitä, että ePortfolio-ohjaukseen kytketään psykososiaalisia tukitoimia, kuten opintopsykologin, terveydenhoitajan,

oppilaitospastori tai TE-keskuksen ammatinvalintapsykologin palveluita. Tutkittavien mukaan riittää, mikäli he ovat tietoisia ePortfolioprosessista ja sen merkityksestä opiskelijan kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle.

Tutkimustulokset osoittivat, että ePortfolio-ohjaus kytkeytyy kiinteästi opintojen eri vaiheisiin. Tutkittavien mukaan sen tulisi alkaa jo ennen opintojen alkua riittävän informaation tarjoamisella ja työskentelyyn orientoimisella. Ohjauksesta muodostuu entistä intensiivisempää varsinaisten opintojen alkaessa. Tutkittavien mukaan ePortfolio-ohjauksessa olisi panostettava ennen kaikkea opintojen alkuvaiheeseen, jossa keskitytään ePortfoliotyöskentelyn tarkoituksen ja tavoitteen kirkastamiseen. Lisäksi työskentelyyn osallistuvien toimijoiden tulisi perehtyä heti prosessin aluksi käytettäviin työkaluihin ja sovelluksiin, jotta he osaisivat hyödyntää niiden potentiaalin omassa toiminnassaan. Opintojen edetessä ohjauksen keskiössä ovat ePortfolion työstämisen aikana esille nousevat kysymykset. Ohjaajien tehtävänä on tarjota tukea arkipäivän ohjaustilanteissa, asettaa työskentelylle välietappeja sekä muistuttaa ja motivoida opiskelijoita tarpeen mukaan. Tutkittavien mukaan opintojen loppuvaiheessa ePortfolio-ohjauksen merkitys korostuu jälleen. Huomion kohteena ovat tällöin muun muassa urasuunnittelun ja siirtymävaiheen tukeminen sekä tarkoituksenmukaisten näyteportfolioiden rakentaminen. Opintojen jälkeen ePortfolioprosessi jatkuu parhaimmassa tapauksessa työelämässä ja esimerkiksi alumnitoiminnan yhteydessä.

Tässä tutkimuksessa saatujen tutkimustulosten mukaan ohjauksen yleiset tavoitealueet todentuvat ePortfolio-ohjauksessa monin eri tavoin. Opiskelun ja oppimisen osalta ePortfolio-ohjaus tukee opiskelijan osaamisen kehittämistä yksilöllisten oppimisstrategioiden ja -tyylien sekä henkilökohtaisten oppimisympäristöjen mukaisesti. Lisäksi tavoitteellinen tuki edistää yleisten opiskelutaitojen, oppimaan oppimisen valmiuksien sekä tietoteknisten taitojen kehittymistä. Ammatillisissa ja työelämän kysymyksissä ePortfolio-ohjaus liittyy puolestaan yksilöllisten vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamiseen ja edelleen kehittämiseen suhteessa henkilökohtaisiin urasuunnitelmiin ja tulevaisuusorientaatioihin. Lisäksi ePortfolio-ohjauksen avulla on mahdollista tehdä innovatiivisia yhteistyöavauksia korkeakoulun ja työelämän välille. Persoonallisen kasvun ja kehittymisen osa-alueella ePortfolio-ohjaus on kokonaisvaltaisempaa ja elämän eri osa-alueisiin liittyvää tukitoimintaa. Se näyttäytyy muun muassa oppijan yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa sekä ePortfoliotyöskentelyn hahmottamisena elinikäisenä oppimisprosessina.

ePortfolio-ohjauksessa yhdistyvät parhaimmillaan sekä kahdenkeskiset yksilöohjaustilanteet että yhteisölliset ryhmäohjaussessiot. Edelliset soveltuvat tutkimustulosten mukaan ennen kaikkea tilanteisiin, joissa käsitellään luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä opiskelijan elämismailmaa, kokemuksia ja havaintoja, tietoja ja taitoja. Jälkimmäiset ovat puolestaan hyödyllisiä ennen kaikkea ePortfoliotyöskentelyn orientaatiovaiheessa, ideoinnissa ja toiminnan kehittämisessä sekä vertaistoiminnassa. Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että ePortfolio-ohjaus on monipuolista ja että sitä toteutetaan sekä lähi- että verkko-ohjauksen menetelmin.

Tässä tutkimuksessa yhdytään Kankaanrannan ja Kaiston (2005, 198) näkemukseen, jonka mukaan on hyvin vaikea antaa yleispätevää arviota tai määritelmää ePortfolio-ohjaukselle, joka olisi kaikkein mielekkäin tai tarkoituksenmukaisin, sillä se vaihtelee kontekstista ja opiskelijaryhmästä riippuen. Esimerkiksi erilaisilla koulutusohjelmilla ja niiden opiskelijoilla on yksilöllisiä tarpeita ePortfoliotyöskentelylle ja siihen liittyvälle ohjaukselle. On kuitenkin hyvä sopia

tietyistä työskentelyn ja ohjauksen suuntaviivoista ja peruseriaateista, jotta jokainen opiskelija saa riittävästi tukea ja ohjausta yksilöllisiin ohjaustarpeisiinsa. Yhteiset päämäärät selkeyttävät erilaisia ohjaustilanteita, motivoivat toimijoita ja lisäävät työskentelyn mielekkyyttä. (Kankaanranta & Kaisto 2005, 198–199.)

Ohjauksen pääperiaatteista tulisi keskustella myös opiskelijoiden kanssa. Ohjaaja voi yhdessä opiskelijoiden kanssa esimerkiksi pohtia prosessin aikajanaa ja sopia, onko kyse viikoista, kuukausista tai vuosista, rakennetaanko portfolioa yksittäisen kurssin, opintokokonaisuuden vai laajemman tutkinnon yhteydessä. Olennaista on kytkeä portfoliotyöskentely toiminnallisesti ja ajallisesti muiden koulutusprosessien yhteyteen. (Niikko 2000, 118–119.)

Lopuksi voidaan todeta, että ePortfolio-prosessi edellyttää ohjaukselta ja ohjaajilta ennen kaikkea rohkeutta kohdata uusia haasteita ja suunnata toimintaa niiden mukaisesti. Se vaatii myös aikaa ja halua osallistua yhteiseen työskentelyyn sekä ymmärrystä portfolion taustalla vaikuttavista teoreettisista perusteista. (Niikko 2000, 119.) Mielekkään ePortfolio-ohjauksen avulla voidaan luoda kestävä pohja opiskelijan oppimismatkalle ja henkilökohtaiselle kasvuprosessille.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoululaki 351/2003. Finlex. Valtion säädöstietopankki [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.finlex.fi/fi/>>
- Asikainen, E. 1995. Pienryhmät – dynaaminen voimavara ja haaste korkeakouluopiskelussa. Teoksessa J. Aaltola & M. Suortamo (toim.) Yliopisto-opetus. Korkeakoulupedagogiikan haasteita. Porvoo: WSOY, 163–193.
- Atwell, G. 2007. The Personal Learning Environments - the future of eLearning? eLearning Papers. Vol 2, No 1. January 2007 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.elearningeuropa.info/files/media/media11561.pdf>>
- Awouters, V., Bongaerts, K. & Schrooten, J. 2007. E-Portfolio as an Instrument for Assessment and a Technique for Learning. Teoksessa M. Kankaanranta, A. Grant & P. Linnakylä (toim.) e-Portfolios. Adding value to life-long learning. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Institute for Educational Research, 83–103.
- Barrett, H. C. 1999. Strategic questions when planning for electronic portfolios. Teoksessa P. Linnakylä, M. Kankaanranta & J. Bopry (toim.) Portfolioita verkossa. Portfolios on the web. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 36–52.
- Barrett, H. 2007. Researching electronic portfolios and learners engagement: The REFLECT initiative. Journal of Adolescent and Adult Literacy 50 (6), 436-449 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://electronicportfolios.com/portfolios/JAAL-REFLECT3.pdf>>
- Butler, P. 2010. e-Portfolios, Pedagogy and Implementation in Higher Education: Considerations from the Literature. Teoksessa N. Buzzetto-More (toim.) The E-Portfolio Paradigm: Informing, Educating, Assessing and Managing with E-Portfolios. Santa Rosa, CA: Informing Science Press, 109–139.
- Buzzetto-More, N. 2010. Understanding E-Portfolios and their Applications. Teoksessa N. Buzzetto-More (toim.) The E-Portfolio Paradigm: Informing, Educating, Assessing and Managing with E-Portfolios. Santa Rosa, CA: Informing Science Press, 1–17.
- Centria ammattikorkeakoulu. 2013a. Kyvyt.fi-kokousmuistio 26.6.2013.
- Centria ammattikorkeakoulu. 2013b. Ohjaussuunnitelma. Moniste.
- Centria ammattikorkeakoulu. 2013c. Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013. Moniste.
- Cooper, T. & Love, T. 2007. E-portfolios in e-Learning. Teoksessa N. Buzzetto-More (toim.) Advanced Principles of Effective e-Learning. Santa Rosa, CA: Informing Science Press, 267–292.
- Discendum Oy. 2013. Kyvyt.fi-esite. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://kyvyt.fi/>>
- Erkkilä, R., Kronqvist, E.-L. & Kiiskilä, S. 1997. Kuinka ohjata osaamista? Pohdintoja portfoliokonsultoinnista. Korkeakoulupedagogiikan perusmateriaali 6. Oulu: Oulun yliopisto.
- Eteläpelto, A. & Rausku-Puttonen, H. 1999. Projektioppimisen haasteet ja mahdollisuudet. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Porvoo: WSOY, 181–205.
- Grant, G., & Huebner, T. 1998. The portfolio question. A powerful synthesis of the personal and professional. Teacher Education Quarterly 25 (1), 33–43.

- Hartnell-Young, E. & Morriss, M. 1999. Digital professional portfolios for change. Thousand Oakes, CA: Corwin Press.
- Heinilä, H. 2012a. Johdanto. Teoksessa H. Heinilä, L. Nuutila, S. Rautiainen & J. Mertala (toim.) Kohtaaminen keskiössä. Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Haaga-Helia puheenvuoroja 3/2012. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, 6–10 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/julkaisut/julkaisuliitteet/HH_KohtaaminenKeskiioessae_20%204%202012_netriorig.pdf>
- Heinilä, H. 2012b. Kohtaamisen tilat ja paikat. Teoksessa H. Heinilä, L. Nuutila, S. Rautiainen & J. Mertala (toim.) Kohtaaminen keskiössä. Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Haaga-Helia puheenvuoroja 3/2012. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, 11–19 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/julkaisut/julkaisuliitteet/HH_KohtaaminenKeskiioessae_20%204%202012_netriorig.pdf>
- Herranen, J. & Penttinen, L. 2008. Aikuisopiskelijälähtöistä ohjausta etsimässä. Teoksessa M. Lätti & P. Putkuri. (toim.) Ohjaus on kuin tekisi palapeliä. Näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja 32. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 9–24 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.karelia.fi/julkaisut/sahkoinenjulkaisu/C32_verkkojulkaisu.pdf>
- Helenius, R. & Leppisaari, I. 2005. How to Train Working Life Experts to Online Mentoring? Teoksessa P. Kommers & C. Richards (toim.) Proceedings of ED-MEDIA 2005 – World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications. June 27-July 2, 2005, Montreal, Canada. Chesapeake, VA: AACE, 218–223.
- Helenius, R. & Leppisaari, I. 2004. Online Mentoring to Enrich the Learning Process. Teoksessa J. Nall & R. Robson (toim.) Proceedings of E-Learn 2004. Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, & Higher Education, Vol. 2. November 1-5, 2004, Washington, USA. Chesapeake, VA: AACE, 1244-1249
- Hohenthal, T., Lapiolahti, P., Sipola, T & Väyrynen, J. 2012. Alumnitoiminta osaksi korkeakoulujen työelämäkumppanuutta. Teoksessa T. Hohenthal (toim.) Työelämäkumppanuutta rakentamassa. Stepit - Kolme askelmaa yhteisölliseen työelämäkumppanuuteen. C: Centria tutkimus ja kehitys – forskning och utveckling. Kokkola: Centria ammattikorkeakoulu, 37–45 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://kirjasto.centria.fi/data/liitteet/e94b86185d4d416ca4c8f45358fd7f38.pdf>>
- Hopia, H. & Laitinen-Väänänen, S. 2010. Alumnitoiminta ammattikorkeakouluissa – tavoitteena systemaattinen kehittäminen. Kever-Osaaja (3) 2010. Ammattikorkeakoulujen verkkojulkaisu [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.uasjournal.fi/index.php/K-O/article/viewFile/1267/1178>>
- Huotari, J., Lepänjuuri, A. & Niskanen, A. 2007. Elektroninen portfolio osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 89–98 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL:

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20575/JAMKJULKAISUJA_802007_web.pdf?sequence=3>

- Hynninen, P. & Juutilainen, P.-K. 2006. Seitsemän asiaa ohjauksen suunnittelusta ja tasa-arvosta. Sukupuolisensitiivinen ohjaus tasa-arvon edistäjänä koulutuksessa -hanke 2002–2006. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita 43 [viitattu 18.8.2013]. Joensuu: Joensuun yliopisto Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL:[http://www.hyvan.helsinki.fi/sumo/pdf/Seitseman asiaa ohjauksen suunnittelusta.pdf](http://www.hyvan.helsinki.fi/sumo/pdf/Seitseman_asiaa_ohjauksen_suunnittelusta.pdf)>
- Issakainen, M., Kaislasuo, R., Kiviranta, T., Lamppu, V-M., Malin, P., Poikela, E. & Silvennoinen, M. 2004. Aikuisopiskelun henkilökohtaistamisen edellytykset ja käytännöt työssä oppimisen kontekstissa [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL:[http://www.oph.fi/download/49117 aikuisopiskelun henkilökohtaistamisen edellytykset.pdf](http://www.oph.fi/download/49117_aikuisopiskelun_henkilokohtaistamisen_edellytykset.pdf)>
- Janhonen, S. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2004. Asiantuntijuuden kehittyminen. Teoksessa S. Janhonen & L. Vanhanen-Nuutinen (toim.) Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY, 12–30.
- Juutilainen, P-K. 2003. Elämään vai sukupuoleen ohjausta? Tutkimus opinto-ohjauskeskustelun rakentumisesta prosessina. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 92 [viitattu 18.8.2013]. Joensuu: Joensuun yliopisto. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_952-458-330-5/urn_isbn_952-458-330-5.pdf>
- Kaisto, J. 2011. Ryhmäohjaus korkeakouluopiskelijoiden valmistumisen ja työelämään siirtymisen tukena. Valtti - Valmis tutkinto työelämävalttina -projekti [viitattu 18.8.2013]. Oulu: Oulun yliopisto. Ohjaus- ja työelämäpalvelut. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://herkules oulu.fi/isbn9789514296284/isbn9789514296284.pdf>>
- Kallinen, R., Kerbs, H. & Nurmi, J. 2006. Laadukas vertaisohjaus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Kankaanranta, M. 1998. Kertomuksia kasvusta ja oppimisesta. Portfolio siltana päiväkodista kouluun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Kankaanranta, M. 2007. Mapping personal learning paths in higher education with e-portfolios. Teoksessa M. Kankaanranta, A. Grant & P. Linnakylä (toim.) e-Portfolios. Adding value to life-long learning. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Institute for Educational Research, 39–69.
- Kankaanranta, M. & Kaisto, J. 2005. Digitaaliset portfoliot yliopisto-opiskelun ohjauksen välineenä. Teoksessa A. R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen & S. Eerola (toim.) Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Tampere: Tampere University Press, 179–199.
- Kankaanranta, M. & Linnakylä, P. 1999. Digital portfolios as means to share and develop expertise. Teoksessa P. Linnakylä, M. Kankaanranta & J. Bopry (toim.) 1999. Portfoliota verkossa. Portfolios on the web. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 210–242.
- Kaplan A. M. & Haenlein M. 2010. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. Business Horizons 53 (1), 59–68 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL:

<http://michaelhaenlein.com/Publications/Kaplan.%20Andreas%20-%20Users%20of%20the%20world,%20unite.pdf>>

- Kasurinen H. 2004. Ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Helsinki: Opetushallitus, 40–56.
- Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kauppinen, O., Kurola, J. & Tuononen, K. 1999. Digitaalinen oppimisympäristö opetusharjoittelun ohjauksessa. Teoksessa P. Linnakylä, M. Kankaanranta & J. Bopry (toim.) Portfolioita verkossa. Portfolios on the web. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 116–127.
- Keskinarkaus, P. 2011. Korkeakouluopiskelijan urasuunnittelun malli. Teoksessa S. Saukkonen & K. Syynimaa (toim.) Korkeakoulujen uraohjaus käytäntöjä kehittämässä. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen työpapereita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 55–65 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa.com) <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36704/VOKES%20ty%C3%B6papereita%201.pdf?sequence=3>>
- Kleimola, R. & Leppisaari, I. 2006. Verkkomentorointi siltana uuteen opettajuuteen. Teoksessa H. Kotila (toim.) Opettajana ammattikorkeakoulussa. Helsinki: Edita, 227–241.
- Kosonen, P. A. 2000. Elämäntaidolliset haasteet ja ohjaus – Näkökohtia habitaatin muodostumisesta ja auttamisen asiantuntijuudesta myöhäismodernissa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spanger (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Jyväskylä: PS-Kustannus, 314–359.
- Laakkonen, I. 2011. Uusia oppimisen ympäristöjä rakentamassa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta. Kielikoulutuspolitiikan verkoston verkkolehti. 4.10.2011. [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa.com) <URL: <http://www.kieliverkosto.fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2011/>>
- Laakkonen, I. & Juntunen M. 2009. Tulevaisuuden oppimisympäristöt? Henkilökohtaiset ja avoimet oppimisen tilat. Teoksessa J. Viteli & A. Östman (toim.) Tuovi 7. Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2009 -konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit. Interaktiivisen median tutkimuksia 2. Tampere: Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos INFIM, 69–83 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa.com) <URL: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65653/978-951-44-7788-1.pdf?sequence=1>>
- Lairio, M. & Puukari, S. 1999a. Ohjaustyön kehityssuuntia. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskunnassa. Tutkimusselosteita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 117–121.
- Lairio, M. & Puukari, S. 1999b. Uusin taidoin uuteen tulevaisuuteen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ohjaus- ja neuvontapalvelujen arviointia. Tutkimusselosteita 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Lairio, M. & Puukari, S. 2000. Ohjaus- ja neuvontapalvelut yliopistoissa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Jyväskylä: PS-kustannus, 160–179.

- Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1996. Tutor. Itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Jyväskylä: Atena.
- Leppisaari, I. & Helenius, R. 2005. Online mentoring – developing new approaches to teaching. Teoksessa P. Hager & G. Hawke (toim.) Proceedings of RWL4, 4th International Conference on Researching Work and Learning, December 11–14, 2005. The University of Technology, Sydney, Australia, 80.
- Leppisaari, I., Ihanainen, P., Nevgi, A., Taskila, V-M., Tuominen, T. & Saari, S. 2008. Hyvässä kasvussa. Yhdessä kehittämien kohti ammattikorkeakoulujen laadukasta verkko-opetusta. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 4: 2008. [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.kka.fi/files/384/KKA_408.pdf>](http://www.kka.fi/files/384/KKA_408.pdf)
- Lerkkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Light, T. P., Chen, H. L. & Ittelson J. C. 2012. Documenting Learning with ePortfolios. A Guide for College Instructors. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Liimatainen, J. O. 2011. Oulun yliopiston teemailtapäivämalli – esimerkkinä opiskelijan urasuunnittelu. Teoksessa S. Saukkonen & K. Syynimaa (toim.) Korkeakoulujen uraohjaus käytäntöjä kehittämässä. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen työpapereita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 48–54 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36704/VOKES%20ty%C3%B6paperiteita%201.pdf?sequence=3>](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36704/VOKES%20ty%C3%B6paperiteita%201.pdf?sequence=3)
- Lindblom-Ylänne, S., Repo-Kaarento, S. & Nevgi, A. 2004. Massa- ja ryhmäopetuksen haasteet. Teoksessa S. Lindblom-Ylänne & A. Nevgi. (toim.) Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Helsinki: WSOY, 203–234.
- Linnakylä, P. 1994. Mikä ihmeen portfolio? Arvioinnin ja oppimisen liitto. Teoksessa Linnakylä, P., Pollari, P. & Takala, S. (toim.) Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 9–32.
- Linnakylä, P. 1999. Verkkoportfoliot tutkijakoulutuksessa. Teoksessa P. Linnakylä, M. Kankaanranta & J. Bopry (toim.) Portfolioita verkossa. Portfolios on the web. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 142–179.
- Linnakylä, P. & Kankaanranta, M. 1999. Digitaaliset portfoliot asiantuntijuuden osoittamisessa ja jakamisessa. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä, (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Porvoo: WSOY, 223–240.
- Linnakylä, P., Kankaanranta, M. & Grant, A. 2007. e-Portfolios for personal and professional development. Teoksessa M. Kankaanranta, A. Grant & P. Linnakylä (toim.) e-Portfolios. Adding value to life-long learning. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Institute for Educational Research, 3–12.
- Loughran, J. & Corrigan, D. 1995. Teaching portfolio: A strategy for developing learning and teaching in preservice education. Teaching and Teacher Education 11 (6), 565–577 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.sciencedirect.com>](http://www.sciencedirect.com)
- Lätti, M. & Putkuri, P. 2008. Hanketyöskentely aikuisopiskelijan ohjauksen kehittämisen tukena. Teoksessa M. Lätti & P. Putkuri. (toim.) Ohjaus on kuin tekisi palapeliä. Näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Pohjois-Karjalän ammattikorkeakoulun julkaisuja C:

- Raportteja 32. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 35–50 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://www.karelia.fi/julkaisut/sahkoinenjulkaisu/C32_verkkojulkaisu.pdf>
- Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13:2001. [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Edita. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://www.kka.fi/?C=118&product_id=39&s=64>
- Mäkinen, K. 2000. Kirjoittamis- ja itsearviointitaitojen kehittyminen yläasteella. Portfoliokokeilu englannin kielen oppimisessa. Tutkimuksia 67. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.
- Niemi, H. 2012. Opettajan vastuun rajat ja rajattomuus sosiaalisen median keskellä. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä. Opettajan ammattietikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus, 23–37.
- Niemistö, R. 2007. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 7. painos. Tampere: Tammerpaino
- Niguidula, D. 1997. Picturing Performance with Digital Portfolios. Educational Leadership 55 (3), 26–29 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://www.ebsco.com>>
- Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Helsinki: Tammi.
- Nummenmaa, A. R. & Lairio, M. 2005. Moniääninen ohjaus. Teoksessa A. R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen & S. Eerola (toim.) Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Tampere: Tampere University Press, 9–14.
- Nummenmaa, A. R. & Lautamatti, M. 2005. Ryhmässä ja yhdessä – opiskelun työprosessien ohjaus. Teoksessa A. R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen & S. Eerola (toim.) Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Tampere: Tampere University Press, 103-117.
- Numminen U., Heino J., Joronen-Vallin K., Karlsson R., Lerkkanen J., Virtanen R., Pirttiniemi J. 2005. Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme? Opas ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseen [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://www.oph.fi/download/47247_mitentuemme.pdf>
- Numminen, U., Jankko, T., Lyra-Katz, A., Nyholm, N., Siniharju, M. & Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksentila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Arviointi 8/2002 [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://www.oph.fi/julkaisut/2002/opinto-ohjauksen_tila_2002>
- Nuutila, L. 2012. Oivalluksia ohjaukseen – näkökulmia ja kokemuksia pajatoiminnasta. Teoksessa H. Heinilä, L. Nuutila, S. Rautiainen & J. Mertala (toim.) Kohtaaminen keskiössä – Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Haaga-Helia puheenvuoroja 3/2012. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, 19–44 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/julkaisut/julkaisuliitteet/HH_KohtaaminenKeskiessa_20%204%202012_netiorig.pdf>
- Nykänen, S. & Tynjälä, P. 2012. Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. Aikuiskasvatus 1/2012, 17–28 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.centria.fi/se/a/0358-6197/32/1/tyoelama.pdf>>

- OECD. 2004a. Career guidance and public policy: Bridging the gap. Organisation for Economic Co-Operation and Development [viitattu 18.8.2013]. Paris: The European Commission. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.oecd.org/education/country-studies/34050171.pdf>>
- OECD. 2004b. Career guidance: A Handbook for Policy Makers. Organisation for Economic Co-Operation and Development [viitattu 18.8.2013]. Paris: The European Commission. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.oecd.org/education/country-studies/34060761.pdf>>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosina 2011–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1 [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>>
- Pajarinen, M., Puhakka, H. & Vanhalakka-Ruoho, M. 2004. Aikuisopiskelijan ohjaus opintopolun tukena sekä oppilaitoksen toimintakulttuurin osana. Arviointi 3/2004 [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.oph.fi/download/49115_aikuisopiskelijan_ohjaus_opintopolun_tukena.pdf>
- Paulson, F. L., Paulson, P. R. & Meyer, C. A. 1991. What makes a portfolio a portfolio? Educational Leadership 48 (5), 60–63 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.stanford.edu/dept/SUSE/projects/ireport/articles/e-portfolio/what%20makes%20a%20portfolio%20a%20portfolio.pdf>>
- Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Suomentanut Petri Auvinen. Helsinki: Psykologien kustannus.
- Pollari, P. 1994. Portfolio koulussa. Salkullinen papereita vai pussillinen kultaa? Teoksessa P. Linnakylä, P. Pollari & S. Takala (toim.) Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 51–64.
- Pollari, P. 2000. "This is my portfolio". Portfolios in upper secondary school English studies. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Puukari, S., Lairio, M. & Nissilä, P. 2001. Ohjauksen tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 181–200.
- Pöyri, M. 2012. Sosiaalinen media rekrytoinnissa. Teoksessa M. Niemelä (toim.) Puheenvuoroja yrittäjyyden opetuksesta ja sosiaalisesta mediasta. University of Applied Sciences Publications. Other Publications C13. Vaasa: Vaasan ammattikorkeakoulu, 63–73.
- Rautiainen, S. 2012. Opintojen etenemisen tukeminen ammattikorkeakoulussa. Teoksessa H. Heinilä, L. Nuutila, S. Rautiainen & J. Mertala (toim.) Kohtaaminen keskiössä. Näkökulmia ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Haaga-Helia puheenvuoroja 3/2012. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, 45–66 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/julkaisut/julkaisuliitteet/HH_KohtaaminenKeskiössä_20%204%202012_netriorig.pdf>
- Sampson, J. P., Jr. 2003. Implementation model for computer-assisted career guidance systems. (Occasional Paper Number 2) (2nd. Ed.). Tallahassee, FL: Florida State

- University. Center for the Study of Technology in Counseling and Career Development. [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.career.fsu.edu/documents/implementation/Implementation%20Model%20for%20CACG.htm>](http://www.career.fsu.edu/documents/implementation/Implementation%20Model%20for%20CACG.htm)
- Sampson, J. P., Jr. & Bloom, J. W. 2001. The potential for success and failure of computer applications in counseling and guidance. Teoksessa D. C. Locke, J. Myers & E. L. Herr (toim.) *The handbook of counseling*. Thousand Oaks, CA: Sage, 613–627.
- Schallhart, E. & Wieden-Bischof, D. 2010. Working with E-Portfolios in Kindergarten Institutions. Teoksessa N. Buzzetto-More (toim.) *The E-Portfolio Paradigm: Informing, Educating, Assessing and Managing with E-Portfolios*. Santa Rosa, CA: Informing Science Press, 141–159.
- Skaniakos, T., Penttinen, L. & Lairio, M. 2011. Vertaistutorointi yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Teoksessa L. Penttinen, E. Plihtari, T. Skaniakos & L. Valkonen (toim.) *Vertaisuus voimavarana ohjauksessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 17–25 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.yliopistostatyoelamaan.fi/files/3013/3854/2074/Vertaisuus_voimavara_na_ohjauksessa.pdf>](http://www.yliopistostatyoelamaan.fi/files/3013/3854/2074/Vertaisuus_voimavara_na_ohjauksessa.pdf)
- Smith, K. & Tillema, H. 2006. *Portfolios for Professional Development. A Research Journey*. New York: Nova Science Publishers.
- Tapaninaho, H. 1994. Portfolio auttaa oppimaan. Teoksessa A. Järvinen, M. Lehtovaara, E. Poikela & S. Viskari (toim.) *Oppimisen ohjaaminen yliopisto-opetuksessa*. Opetusmonisteet B 11. Korkeakoulupedagogiikan opetusmoniste I. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos, 113–139.
- Taube, K. 1998. *Portfolio. Oppimisen ja suunnittelun arviointi*. Suomentanut Maarit Tillman. Helsinki: Tietosanoma.
- Tenhula, T. 1999a. Kuinka ohjata portfoliotyötä verkossa? Teoksessa P. Linnakylä, M. Kankaanranta & J. Bopry (toim.) *Portfolioita verkossa*. Portfolios on the web. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 180–193.
- Tenhula, T. 1999b. Portfolio yliopisto-opiskelun työvälineenä. Teoksessa T. Tenhula (toim.) *Opetus sydämen asiana. Dialogeja 2*. Oulu: Oulun yliopisto, 157–165 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://tievie oulu.fi/arvioinnin_abc/artikkelit/portfolio_yliopistoopiskelun_tyovalineena.htm>](http://tievie oulu.fi/arvioinnin_abc/artikkelit/portfolio_yliopistoopiskelun_tyovalineena.htm)
- Tikkanen, P. 1996. Oppilas arviointinsa pääroolissa. Teoksessa P. Pollari, M. Kankaanranta & P. Linnakylä (toim.) *Portfolion monet mahdollisuudet*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen tutkimuslaitos, 95–106.
- Tillema, H. 1998. Design and validity of a portfolio instrument for professional training. *Studies in Educational Evaluation* 24 (3), 263–278 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.sciencedirect.com>](http://www.sciencedirect.com)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Viides uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Valencia, S., McGinley, W. & Pearson, P. D. 1990. *Assessing reading and writing. Building a more complete picture for middle school assessment*. Center for the Study of Reading. Technical report No. 500 [viitattu 18.8.2013]. Champaign, IL: University of Illinois at Urbana-Champaign. Saatavilla [www-muodossa: <URL: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/18056/ctrstreadtechrepv01990i00500_opt.pdf?sequence=1>](https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/18056/ctrstreadtechrepv01990i00500_opt.pdf?sequence=1)

- Van Esbroeck, R. 2008. Career guidance in global world. Teoksessa J. A. Athanasou & R. Van Esbroeck (toim.) International handbook of career guidance. London: Springer, 23–44.
- Van Esbroeck, R. & Watts, A. G. 1998. New skills for a holistic career guidance model. *The International Careers Journal*. June 1998.
- Vanhalakka-Ruoho, M. & Juutilainen, P-K. 2003. Ydinasiatuntijuutta ja yhteistyön kuvioita. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Ohjauksen uudet orientaatiot. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 113–123.
- Vanhanen-Nuutinen, L. 2005. Portfolio oppimisessa ja sen arvioinnissa ja kehittämisessä. Teoksessa S. Janhonen & L. Vanhanen-Nuutinen (toim.) Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveystieteillä. Helsinki: WSOY, 57–72.
- Virta, A. 1999. Uudistuva oppimisen arviointi. Mahdollisuuksia ja varauksia. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja B: 65. Turku: Turun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.
- Virtanen, P., Ranki, A. & Virkkunen, M. 2013. Tvt oppimaan oppimisen tukena siirryttäessä lukiosta jatko-opintoihin. Teoksessa H. Salo & A. Pääkkönen (toim.) Tulevaisuus pelissä. Interaktiivinen Tekniikka Koulutuksessa -konferenssi. Hämeen kesäyliopiston julkaisuja, sarja B. Hämeen kesäyliopisto, 50–51 [viitattu 18.8.2013]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.itk.fi/2013/files/digijulkaisu_itk2013_lowres.pdf>](http://www.itk.fi/2013/files/digijulkaisu_itk2013_lowres.pdf)
- Vuorinen R. 1998. Ohjaus avautuvissa ja verkottuvissa oppimisympäristöissä [viitattu 18.8.2013]. Lisensiaatintutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Saatavilla [www-muodossa: <URL: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10199/1183.pdf?sequence=1 >](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10199/1183.pdf?sequence=1)
- Vuorinen, R. 2006. Internet ohjauksessa vai ohjaus internetissä? Ohjaajien käsityksiä internetin merkityksestä työvälina. Tutkimuksia 19. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Vuorinen, R., Karjalainen, M., Mylly, H., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Holm K. 2005. Opintojen ohjaus korkeakouluissa – seuranta 2005. Korkeakoulujen arviointineuvoston verkkojulkaisuja 5:2005 [viitattu 18.8.2013]. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.kka.fi/files/197/KKA_0505V.pdf>](http://www.kka.fi/files/197/KKA_0505V.pdf)
- Watts, A. G. & van Esbroeck, R. 1998. New skills for new futures. Higher education guidance and counselling services in the European Union. Fedora: VubPress.
- Zubizarreta, J. 2009. The Learning Portfolio. Reflective Practice for Improving Student Learning. Toinen painos. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

LIITE 1

KYSELYLOMAKE

Tämän kyselyn avulla pyritään kehittämään ePortfoliotyöskentelyä Centria ammattikorkeakoulussa ja erityisesti siihen liittyvää ohjausta holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin mukaisesti. Ammattikorkeakoulussa otetaan syksyllä 2013 käyttöön Kyvyt.fi-niminen ePortfoliotyökalu, jonka systemaattinen ja tehokas hyödyntäminen portfoliotyöskentelyssä edellyttää eri tahot huomioivaa kokonaisvaltaista ohjaussuunnitelmaa.

Kyselyn avulla selvitetään, miten ohjauksen eri tasot ja toimijat voivat tukea opiskelijaa ePortfolioprosessissa sekä millaista ePortfolio-ohjausta opiskelijan tulisi saada opintojen eri vaiheissa? Lisäksi tarkoituksena on tutkia, millaisiin portfoliotyöskentelyn ohjaustilanteisiin erilaiset ohjausmuodot parhaiten soveltuvat ja miten ePortfolio-ohjauksella voidaan tukea seuraavia ohjauksen eri osa-alueita? Kyselyn pohjalta luodaan käytännön ohjaussuunnitelma Kyvyt.fi-työkalulla toteuttavan ePortfolioprosessin ohjausta varten.

Kyselyssä keskitytään ennen kaikkea ePortfolion kokonaisvaltaisen ohjausprosessin tarkasteluun - ei niinkään siihen, millainen sisältö, rakenne, tekninen toteutus tai ulkomuoto ePortfoliolla tulisi olla tai millaisilla työkaluilla se tulisi tehdä. Kyselyssä ei myöskään huomioida Kyvyt.fi-työkalun tarkempia ominaisuuksia, vaan pyritään kartoittamaan, millaista ohjausta ePortfolioiden työstäminen yleisesti ottaen edellyttää. Tarkoituksena on antaa ohjaajille työkaluja käytännön portfolio-ohjauksen tueksi ja lisätä ymmärrystä ohjausprosessin merkityksestä ePortfoliotyöskentelyssä.

ePORTFOLION OHJAUS

1. Vastaaajan tiedot *

Nimi

Työtehtävä(t)

Onko sinulla kokemusta portfoliotyöskentelystä?

Onko sinulla kokemusta portfolio-ohjauksesta?

Onko sinulla kokemusta ePortfoliotyökaluista (esim. Kyvyt.fi)?

2. Miten seuraavat toimijat voivat mielestäsi ohjata opiskelijan ePortfolioprosessia? *

opettajat

opettajatutorit

opiskelijatutorit

vertaisopiskelijat

koulutusohjelmajohtajat

opinto-ohjaajat

opintotoimiston henkilöstö

tukipalveluiden henkilöstö (IT, kirjasto, viestintä, kv)

COPSA

alumnit

työelämän asiantuntijat (esim. harjoitteluohjaajat, työelämämentorit yms.)

opintopsykologit / te-keskuksen ammatinvalintapsykologit

muut ohjaustahot, mitkä?

3. Millaista ePortfolio-ohjausta opiskelijan tulisi mielestäsi saada seuraavissa opintojen eri vaiheissa? *

ennen opintojen alkua

opintojen alussa

opintojen edetessä

opintojen päätösvaiheessa

opintojen jälkeen

4. Millaisiin portfoliotyöskentelyn ohjaustilanteisiin seuraavat ohjausmuodot mielestäsi parhaiten soveltuvat? *

yksilöohjaus (sis. lähi- ja verkko-ohjaus)

pienryhmäohjaus (sis. lähi- ja verkko-ohjaus)

ryhmäohjaus (sis. lähi- ja verkko-ohjaus)

5. Miten ePortfolio-ohjauksella voidaan mielestäsi tukea seuraavia ohjauksen eri osa-alueita? *

opiskelun ja oppimisen ohjaus

ammatti- ja työelämäohjaus

persoonallisen kasvun ohjaus